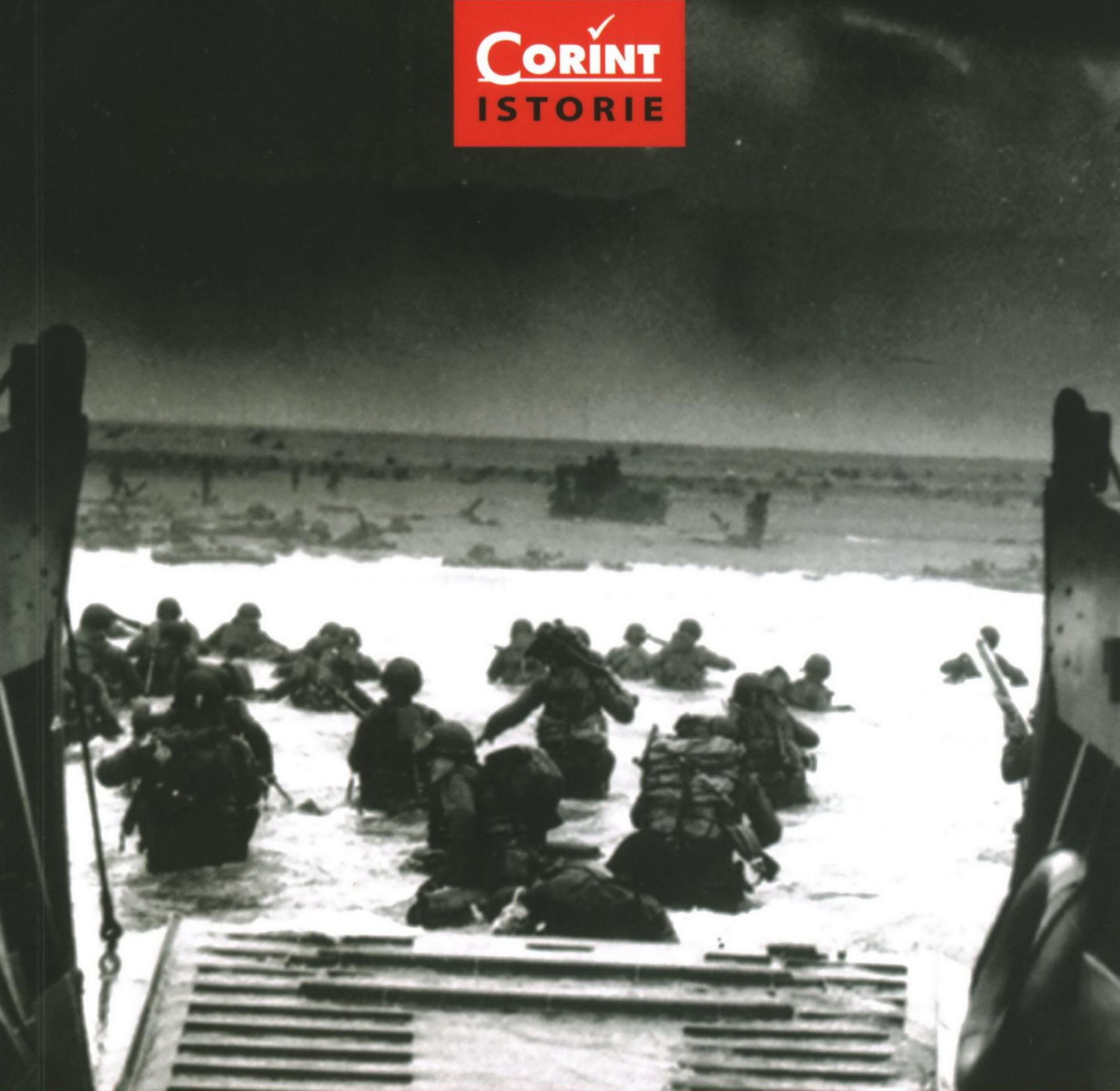
Corint
ISTORIE

Russell Hart, Stephen Hart

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL

FRONTUL DE VEST 1944-1945

Războaie care au schimbat lumea

Al Doilea Război Mondial

Frontul de Vest 1944-1945

Russell Hart, Stephen Hart

Al Doilea Război Mondial

Frontul de Vest 1944-1945

Traducere din limba engleză de Cristina Ispas

CORINT
ISTORIE

DR. RUSSELL A. HART și-a luat doctoratul la Universitatea de Stat din Ohio, iar în prezent este profesor de istorie la Universitatea Hawaii Pacific din Honolulu, unde și locuiește, de altfel. A scris mai multe cărți despre al Doilea Război Mondial, printre care se numără și *Clash of Arms: How the Allies Won in Normandy* (Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 2001).

DR. STEPHEN A. HART predă în prezent studii militare la Academia Militară Regală Sandhurst, dar a lucrat și pentru Departamentul de studii internaționale de la Universiattea Surrey și Departamentul de studii militare de la King's College din Londra. Este autorul lucrării *Montgomery and the Colossal Cracks: The 21st Army Group in Northwest Europe 1944–1945* (Praeger, 2000).

Redactare: Sorin Petrescu
Tehnoredactare computerizată: Simona Bănică
Ilustrație copertă: Soldații americani debarcă în Franța de pe o ambarcațiune a US Coast Guard, 6 iunie 1944. (NARA 26-G-2343)
Design: Ken Vail Graphic Design, Cambridge, UK
Selecția fotografiilor: Image Select International
Cartografie: The Map Studio

Russell Hart and Stephen Hart, *The Second World War. Northwest Europe, 1944-1945*

First published in Great Britain in 2002 by Osprey Publishing, Elms Court, Chapel Way, Botley, Oxford, OX2, 9LP, UK

978-606-8623-91-7

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
HART, RUSSELL
Al Doilea Război Mondial: Frontul de Vest, 1944-1945 / Russell Hart; Stephen Hart, trad.: Cristina Ispas. — București: Corint Books, 2015
Bibliogr.
ISBN 978-606-8623-91-7

I. Hart, Stephen
II. Ispas, Cristina (trad.)

94(4)"1941/1945"

Cuprins

Introducere

Campania din nord-vestul Europei a fost o acțiune militară decisivă inițiată de Aliații occidentali, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Acest conflict la scară globală, cel mai mare și cel mai devastator război din istoria omenirii, a izbucnit în septembrie 1939, după ce planul lui Hitler de a impune dominația celui de-al Treilea Reich asupra întregii lumi, pentru următorul mileniu, a devenit evident. În perioada 1939-1941, naziștii au invadat Europa continentală, planurile Führerului de dominație globală culminând cu Operația Barbarossa din 22 iunie 1941 împotriva URSS. Acest război total avea ca scop distrugerea Uniunii Sovietice și a comunismului și înrobirea popoarelor slave spre beneficiul rasei superioare ariene.

Pe 10 decembrie 1941, Hitler declara război și SUA, care intrase în conflict ca răspuns la atacul surpriză al japonezilor de la Pearl Harbor. Între timp, Marea Britanie rămăsese singură în lupta împotriva Germaniei, într-un război în care soarta se arăta extrem de schimbătoare în Africa de Nord și în Orientul Mijlociu, în perioada 1940-1942. Abia în 1943 se poate spune că sorții s-au schimbat în favoarea Aliaților, odată cu ofensiva acestora din Marea Mediterană și cu împingerea înapoi de către sovietici, pe Frontul de Est, a germanilor.

Campania din nord-vestul Europei a însemnat revenirea în Europa Occidentală a trupelor americane, britanice și ale Commonwealthului, precum și atragerea de partea Aliaților a unor contingente provenite din țările europene ocupate de Germania nazistă. Pe 6 iunie 1944, Ziua Z, când a avut loc debarcarea, Aliații au întâmpinat o rezistență puternică, înainte de a-și putea croi drum spre țărm pentru a stabili un capăt de pod în Normandia. După ce au reușit să zădărnicească eforturile germanilor de a menține acel cap de pod, Aliații au pornit ofensiva și au cucerit portul Cherbourg, esențial pentru consolidarea pozițiilor obținute în urma debarcării.

Apoi, în urma unei serii de lupte crâncene, Aliații au reușit să cucerească pentru prima dată orașele de importanță strategică Caen și Saint-Lô.

La sfârșitul lui iulie, după mai multe săptămâni de lupte istovitoare, americanii au izbutit în sfârșit să se desprindă de capul de pod din Normandia. Ajutați de debarcările suplimentare pe coasta franceză a Mediteranei de la jumătatea lunii august, Aliații au străbătut Franța, au străpuns frontul din Belgia și, la începutul lunii septembrie, au cucerit portul de importanță strategică Anvers. Cu toate acestea, între 8 și 12 septembrie, trupele germane au reușit să se redreseze în nordul Belgiei și dincolo de Zidul de vest, la frontiera Germaniei. A fost nevoie de lupte crâncene și istovitoare pentru ca Aliații să poată ajunge în cele din urmă la frontiera de vest a Germaniei, pe la mijlocul acelei toamne dominate de noroi și ploaie. Dar dacă Aliații au străpuns, într-adevăr, în câteva puncte Zidul de vest, n-au reușit totuși să dea o lovitură suficient de puternică, menită să le asigure pătrunderea mai în adâncul fortificațiilor germane.

O contraofensivă majoră a germanilor care a avut loc în Ardeni în luna decembrie a reușit să-i împingă pe americani înapoi, într-o zonă asupra căreia aceștia nu dețineau decât un control slab, cunoscută sub denumirea de Schnee Eifel, nereușind însă să-și atingă și ambițiosul scop de a recuceri Anvers și de a dispersa astfel frontul aliat. Mai mult decât atât, după acest succes parțial înregistrat de germani, următoarea lor ofensivă, care a avut loc în Alsacia, s-a dovedit și mai puțin inspirată; până la urmă, ambele ofensive nu au făcut decât să împuțineze și mai mult rândurile soldaților

germani, laolaltă cu irosirea inutilă a armamentului şi proviziilor. Atacurile înverşunate conduse de Aliaţi au dus, în cele din urmă, la străpungerea Zidului de vest, spre sfârşitul iernii, împingându-i pe soldaţii lui Hitler înapoi spre Rin pe un front larg.

Odată cu sosirea primăverii, Aliaţii au lansat o nouă ofensivă, reuşind să spulbere apărarea germană de pe Rin şi să înainteze prin vestul Germaniei spre centrul ţării, unde s-au întâlnit cu trupele sovietice, pe 25 aprilie 1945, la Torgau, pe Elba.

În acel moment, rezistenţa germană era deja înfrântă, trupele aliate reuşind să înainteze prin sud-vestul Germaniei şi în Austria, în timp ce avansau de asemenea, pe un front larg, spre fluviul Elba. Hitler s-a sinucis la Berlin, pe 30 aprilie, iar Germania a capitulat necondiţionat pe 8 mai 1945; astfel s-a încheiat celui de-al Doilea Război Mondial în Europa.

Nu există dubiu că, fără campania din nord-vestul Europei, cel de-al Doilea Război Mondial ar fi durat mult mai mult, iar suferinţa celor aflaţi în continuare sub ocupaţia germană ar fi fost şi mai mare. Mai mult decât atât, „Cortina de Fier" care a separat după război blocul capitalist de cel comunist ar fi fost mutată şi mai departe spre vest. Pentru că, în cele din urmă, URSS — care a purtat greul luptelor de pe frontul european — ar fi reuşit să învingă Germania. Prin urmare, invadarea Franţei de către Aliaţi a grăbit în mod evident sfârşitul Reichului lui Hitler, care a rezistat astfel numai 12 ani — în loc de 1 000. În ciuda disputelor care au avut loc în perioada campaniei între comandanţii britanici şi cei americani, acest efort multinaţional a ajutat de asemenea la consolidarea ideii unei „relaţii speciale" existente între SUA şi Marea Britanie, despre care unii spun că a rămas la fel până astăzi.

Cronologie

1944 **6 iunie** Debarcarea din Ziua Z.
7 iunie Britanicii cuceresc Bayeux.
10 iunie Germanii se poziţionează în defensivă.
14 iunie Germanii iniţiază un atac cu rachete V1 asupra Londrei.
17 iunie Trupele americane debarcă în Peninsula Cotentin.
19–30 iunie Bătălia pentru Cherbourg.
26–27 iunie Montgomery lansează Operaţia Epsom.
28 iunie–2 iulie Contraofensiva germană este condusă de Corpul II SS Panzere.
1 iulie Sunt înfrânte şi ultimele urme ale rezistenţei germane din Peninsula Cotentin.
7 iulie Raid aerian aliat asupra oraşului Caen.
8 iulie Începe Operaţia anglo-canadiană Charnwood.
9 iulie Cucerirea zonei de nord a oraşului Caen şi retragerea germanilor de cealaltă parte a fluviului Orne.
18 iulie Începe ofensiva anglo-canadiană Goodwood.
25 iulie Americanii lansează Operaţia Cobra.
28 iulie Are loc Operaţia britanică Bluecoat.
31 iulie Devine operaţională Armata I canadiană a lui Crerar.
6–8 august Germanii iniţiază Operaţia Lüttich, la Avranches.
8 august Este lansată Operaţia canadiană Totalize.
13 august Eisenhower blochează înaintarea generalului Patton spre Falaise.
14 august Canadienii iniţiază Operaţia Tractable.
18 august Patton îşi reia înaintarea din Alençon spre Falaise.
19 august Închiderea „pungii" de la Falaise; Corpul II SS Panzere sare în ajutorul trupelor germane.
20–22 august Germanii reuşesc să se elibereze parţial din „punga" de la Falaise.
21–31 august Germanii se retrag strategic dincolo de Sena.
1 septembrie Eisenhower îl înlocuieşte pe Montgomery la comanda trupelor terestre.
începutul lui septembrie Începe ofensiva germană cu rachete V2.
1–9 septembrie Aliaţii avansează spre frontiera germană.
4 septembrie Cucerirea oraşului Anvers.
4–26 septembrie Germanii se retrag dincolo de estuarul Scheldt.
5–30 septembrie Cucerirea porturilor de la Canalul Mânecii: Le Havre, Boulogne şi Calais.
13 septembrie Începe Bătălia de la Aachen.
17–26 septembrie Operaţia aliată Market-Garden nu reuşeşte să treacă Rinul inferior pe la Arnhem.
2–16 octombrie Canadienii îşi continuă înaintarea prin regiunea Zuid-Beveland (Olanda).
6 octombrie-3 noiembrie Operaţia Switchback (canadiană), care reuşeşte curăţarea „pungii" de la Breskens pe 3 noiembrie.
16 octombrie Începe izolarea insulei Walcheren.
21 octombrie Căderea oraşului Aachen — străpungerea Liniei Siegfried.
26–27 octombrie Germanii contraatacă la Meijel.
1–7 noiembrie Canadienii iniţiază Operaţia Infatuate şi cuceresc Walcheren.
8–22 noiembrie Armata a 3-a americană a lui Patton cucereşte Metz.

14 noiembrie-4 decembrie Armata a 2-a britanică eliberează orașul olandez Venlo, intens bombardat de Aliați.
16 noiembrie Înaintarea americanilor spre Linia Siegfried este blocată în Pădurea Hürtgen.
13–23 noiembrie Grupul de Armate 6 american cucerește Strasbourg și continuă înaintarea spre Rinul superior.
16–22 decembrie Contraofensiva germană din Ardeni înregistrează progrese.
18–26 decembrie Începe Bătălia pentru Bastogne.
23 decembrie Aliații încep contraatacul în Ardeni.

1945 **16–26 ianuarie** Operația Blackcock — britanicii eliberează malul vestic al râului Roer (Rur).
20 ianuarie Armata I franceză lansează Operația Colmar.
9 februarie „Punga" de la Colmar.
8 februarie Operația Veritable; trupele anglo-canadiene cuceresc pădurea Reichswald.
23 februarie Are loc Operația americană Grenade peste râul Roer.
8–10 martie Grupul de Armate H german se retrage dincolo de Rin.
7 martie Trupele americane cuceresc podul peste Rin (intact) de la Remagen.
8–24 martie Trupele americane eliberează malul vestic al Rinului.
19 martie Hitler inițiază politica „pământului pârjolit".
22 martie Trupele americane trec Rinul pe la Oppenheim.
23 martie Montgomery lansează Operația Plunder peste Rin la Wesel.
28 martie Armata a 2-a britanică pornește în ofensivă de la capul de pod Wesel.
1 aprilie Grupul de Armate B german este încercuit în „punga" Ruhr.
8 aprilie Britanicii stabilesc capete de pod dincolo de râul Weser.
17 aprilie Rezistența din „punga" Ruhr este învinsă.
19 aprilie Aliații cuceresc Nürnberg.
20 aprilie Sunt izolate trupele germane din Olanda.
25 aprilie Trupele sovietice și cele americane se întâlnesc la Torgau pe fluviul Elba.
4 mai Trupele americane traversează Trecătoarea Brenner și se reunesc în nordul Italiei.
8 mai Germania capitulează.

Către Ziua Z

Cel de-al Doilea Război Mondial a devenit inevitabil după ascensiunea lui Hitler la putere în Germania, pe cale democratică, în 1933. Având în vedere viziunea noului lider asupra lumii, tributară darwinismului social, antisemitismului său virulent și experienței de luptă acumulată în tranșeele Marelui Război, era clar că un război, văzut ca arbitru final al evoluției naționale, devenise inevitabil. Din perspectiva lui Hitler, istoria omenirii nu era altceva decât un lung șir de lupte între diferitele rase, dintre care numai cea mai puternică avea să supraviețuiască. El credea într-o rasă germană idealizată, de supraoameni blonzi, cu ochi albaștri, de origine ariană — ceea ce el nu era câtuși de puțin —, al cărei destin era să domine lumea. Prin urmare, tot ce-i mai rămânea Führerului de făcut era să fixeze data și cum avea să inițieze acest nou Mare Război.

Firește, situația nu era însă la fel de limpede pentru majoritatea politicienilor occidentali în anii 1930, care, la vremea respectivă, aveau mari bătăi de cap cu condițiile extrem de grele din timpul Marii Crize și cu moștenirile războiului din 1914-1918, ca să se mai gândească și la Hitler. La început, circumstanțele l-au obligat pe Hitler să fie precaut — a început, așadar, prin a reocupa zona demilitarizată a Renaniei, în 1936, și prin a realiza unirea (*Anschluss*) cu Austria, în primăvara lui 1938. Din nefericire, liderii occidentali au făcut greșeala de a-l confunda pe Hitler cu un om de stat din secolul al XIX-lea, ale cărui aspirații naționaliste ar fi putut fi potolite prin intermediul negocierilor. Această politică

Premierul britanic Neville Chamberlain — la fel ca mulți alți oameni de stat europeni — a crezut că Hitler era un tip cu care „se putea înțelege", că s-ar fi putut mulțumi cu unele concesii mărunte. Astfel, după încheierea în 1938, în timpul Conferinței de la München, a unui acord, Chamberlain a crezut că reușise să „asigure pacea în vremurile noastre" În realitate însă, liderii europeni au eșuat lamentabil în a aprecia atât amploarea ambițiilor lui Hitler — nimic mai puțin decât dominația mondială —, cât și nerăbdarea acestuia de a-și atinge obiectivele prin intermediul războiului. (Ann Ronan Picture Library)

Izbânda lui Hitler în ocuparea regiunii Sudeţilor din Cehoslovacia, în 1938, fără a fi nevoie să declanşeze un război, nu a domolit cu nimic aspiraţiile Führerului, aşa cum sperase Chamberlain. Dimpotrivă, această izbândă a avut darul de a-l stârni şi mai mult în urmărirea cu şi mai multă îndrăzneală a scopurilor sale în politica externă, inclusiv prin încălcarea, în martie 1939, a Acordului de la München, odată cu anexarea Boemiei şi Moraviei. (AKG Berlin)

de tip conciliant nu a făcut însă decât să îi stârnească încă şi mai mult agresivitatea lui Hitler, care şi-a putut astfel realimenta vechile concepţii despre slăbiciunea duşmanilor săi şi inferioritatea lor rasială.

Hitler nu putea fi potolit: de fapt, acesta regretase amarnic încheierea Acordului de la München din 1938, prin care Marea Britanie şi Franţa reuşiseră să amâne un război total în Europa prin cedarea către Germania a regiunii Sudeţilor din Cehoslovacia, unde trăia o importantă minoritate germană. În ciuda acestui succes diplomatic uimitor, Hitler regreta că ratase ocazia de a-şi asmuţi încă imperfecta sa maşinărie de război asupra vecinilor săi.

O schimbare semnificativă în atitudinea liderilor occidentali faţă de expansionismul german a avut loc în 1939, când Hitler a încălcat acordul prin care acceptase ca regiunea Sudeţilor să reprezinte ultima dintre ambiţiile sale teritoriale, prin ocuparea întregii Cehoslovacii. Deposedaţi de regiunea Sudeţilor, unde erau concentrate mare parte din trupele de apărare, din industria grea şi din resursele naturale, şi încă incapabili să se dezmeticească după trădarea anglo-francezilor de la München, cehii nu au opus nicio rezistenţă. Dar această încălcare flagrantă a Acordului de la München i-a înfuriat pe occidentali şi opinia publică a convins, în cele din urmă, guvernele britanic şi francez să lase atitudinea conciliantă deoparte şi să treacă la o nouă politică de descurajare la adresa Germaniei.

Marea Britanie şi Franţa s-au văzut, aşadar, nevoite să-ţi schimbe poziţia — au reintrodus obligativitatea serviciului militar pe timp de pace, iar Marea Britanie şi-a dublat armata teritorială —, vrând să arate că, din acel moment, lucrurile vor fi luate mult mai în serios. Aflându-se încă în căutare de soluţii, cele două guverne au făcut o nouă greşeală, grăbindu-se să garanteze integritatea teritorială a Poloniei, următoarea victimă probabilă a naziştilor, pentru ca să nu se mai repete cazul Cehoslovaciei. Din nefericire, germanii au reuşit să izoleze geografic Polonia de noii săi aliaţi, ceea ce a făcut ca promisiunea făcută de britanici şi francezi să devină neproductivă, din moment ce era clar că nu mai aveau cum să apere Polonia. Hitler i-a numit pe britanici şi pe francezi fanfaroni.

Nu credea că aceştia erau pregătiţi să se arunce într-un război pentru cauza Poloniei şi, chiar dacă ar fi făcut-o, ştia că nu puteau rezolva mare lucru.

Singura opţiune strategică era reînnoirea Triplei Alianţe pe care anglo-francezii o încheiaseră cu Rusia, în 1907, şi cu ajutorul căreia reuşiseră în timpul Marelui Război să respingă agresiunea Germaniei. Rusia devenise însă acum Uniunea Sovietică, iar aversiunea pe care britanicii şi francezii o aveau faţă de comunism îi împiedica să se gândească din nou la vechea alianţă, care i-ar fi putut opri pe germani. În schimb, Hitler a semnat el însuşi cu Uniunea Sovietică Pactul de neagresiune Molotov-Ribbentrop, netezind astfel calea Germaniei către Polonia. Într-un alt protocol, încheiat în secret, Stalin acceptase de asemenea să se alăture Germaniei în dezmembrarea Poloniei. Cu această garanţie în buzunar, la 1 septembrie, Germania a invadat Polonia. Prinşi în capcana propriilor declaraţii legate de apărarea Poloniei, mai întâi britanicii, apoi şi francezii s-au văzut siliţi să declare, cu toate rezervele, război Germaniei, pe 3 septembrie 1939.

Cu toate acestea, din punct de vedere militar, prea puţine puteau să facă în acel moment Marea Britanie şi Franţa pentru a împiedica Germania şi URSS să ocupe Polonia. Atunci a început „războiul ciudat", când britanicii s-au temut să bombardeze ca să nu rănească civilii, tehnologiile încă insuficient avansate făcând ca ţintele să fie ratate adeseori. Pe de altă parte, francezii s-au lansat şi ei, numai pe jumătate convinşi, într-o ofensivă în regiunea Saar, reuşind să înainteze destul uşor în lipsa unei rezistenţe consistente, după care s-au oprit în mod inexplicabil. Între timp, ambele state porniseră acasă o acţiune frenetică de mobilizare atât a resurselor economice, cât şi a celor umane, străduindu-se să recupereze în numai două luni efectele nefericite a două decenii de subfinanţare în domeniul militar, de reduceri de personal şi atitudine pacifistă.

În mod previzibil, niciuna dintre cele două state nu dispunea încă de o armată capabilă să facă faţă agresiunii naziste, în momentul în care Germania s-a hotărât, în cele din urmă, să lovească şi în Occident, în mai 1940. Germania începuse reînarmarea cu câţiva ani mai devreme decât adversarii ei, iar dictatura totalitaristă nazistă împinsese reînarmarea masivă şi militarismul la un nivel considerat inacceptabil de către societăţile democratice din Vest. Mai mult decât atât, şi acesta era principalul avantaj, germanii acumulaseră o experienţă operaţională considerabilă din campaniile militare desfăşurate în perioada 1936-1939. De fapt, aceste operaţii germane de început dezvăluiseră deficienţe tot atât de mari pe cât aveau să trădeze trupele anglo-franceze în 1940 — numai că Germania apucase deja până în acest moment să înveţe din propriile greşeli.

Marii Britanii nu-i mai rămânea acum decât să se lupte singură cu Germania. Punctul slab al armatei germane era lipsa de echilibru între forţe. Puterea navală a Germaniei, de exemplu, nu se putea compara cu Royal Navy a Regatului Unit. Astfel, în ciuda cuceririi cu succes a Normandiei, în aprilie 1940, Germania nu dispunea de numărul necesar de nave amfibii de asalt şi nici coordonarea internă între servicii nu era strălucită, pentru a-şi putea permite să invadeze Marea Britanie. Ca o premisă absolut necesară, Luftwaffe ar fi trebuit să neutralizeze Comandamentul de vânătoare (*Fighter Command*) al Royal Air Force (RAF), numai că Hitler irosise puterea forţelor aeriene germane în represaliile pe care le ordonase asupra oraşelor britanice, în loc să bombardeze aerodromurile şi staţiile de radar înşirate pe coastă. Mai mult decât atât, Hitler, care era mai mult sau mai puţin anglofil, considerându-i pe anglo-saxoni un fel de veri în ceea ce privea apartenenţa lor rasială, nu s-a mai implicat total în Operaţia „Leul de mare", al cărei scop era invadarea Marii Britanii.

Prin urmare, în vara anului 1940, el şi-a îndreptat atenţia către ceea ce constituise dintotdeauna ţelul său suprem: antrenarea unui efort titanic în scopul de a elimina definitiv din calea lui URSS şi comunismul, înrobind popoarele slave şi asigurând astfel spaţiul vital (*Lebensraum*) necesar pentru supravieţuirea Reichului de 1 000 de ani (vezi

Înainte de lansarea asaltului maritim asupra coastei britanice, germanii au trebuit mai întâi să-şi asigure o acoperire aeriană, care să le protejeze ambarcaţiile invadatoare de Royal Navy. Din fericire pentru Marea Britanie, piloţii britanici din Comandamentul de vânătoare au reuşit să zădărnicească eforturile piloţilor din Luftwaffe comandaţi de Göring. (Ann Ronan Picture Library)

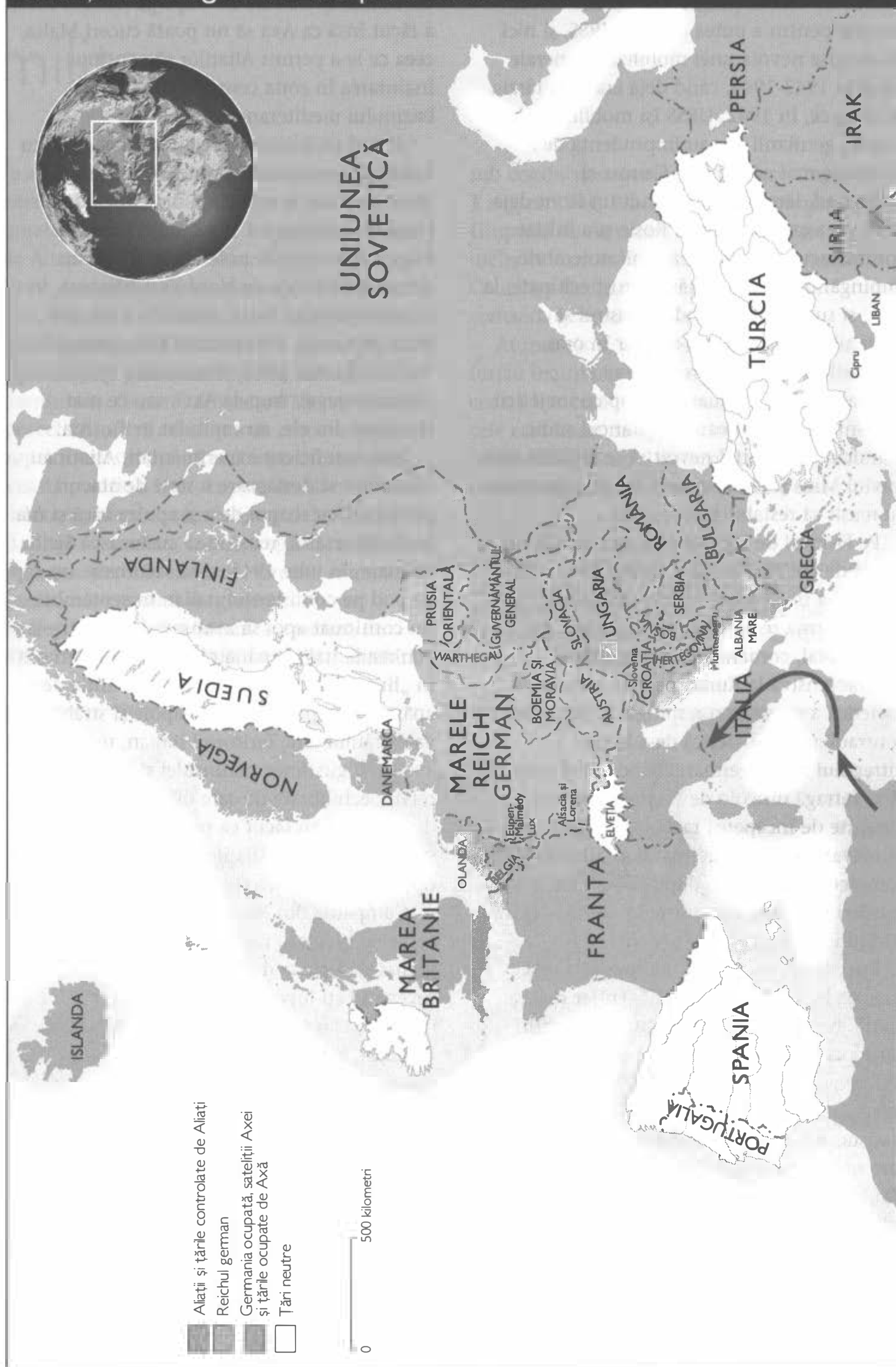

Dezastrul de la Stalingrad a reprezentat cea mai gravă înfrângere pentru germani până în acel moment, din tot cursul războiului. A reprezentat, de asemenea, un dezastru personal pentru majoritatea soldaţilor germani, forţaţi să se predea în mâi ile sovieticilor; puţini au reuşit să supravieţuiască în captivitate şi să se întoarcă acasă în anii 1950. (AKG Berlin)

şi *Al Doilea Război Mondial. Frontul de Est*, din aceeaşi serie). Hitler îşi consolidase armata şi o transformase într-una dintre cele mai puternice pe care le văzuse vreodată lumea. Astfel, pe 22 iunie 1941, a lansat Operaţia Barbarossa, de invadare a Uniunii Sovietice. Avangarda germană a ajuns până la porţile Leningradului şi ale Moscovei, în timp ce, în spatele frontului, soldaţii Axei făceau ravagii pe unde treceau, într-o campanie brutală de oprimare şi purificare etnică, cu rezultatul de a-i determina pe oameni să fugă de disperare direct în braţele comuniştilor.

Din nefericire pentru germani, Uniunea Sovietică n-a putut fi învinsă printr-o singură campanie „fulger", aşa cum se întâmplase în cazul Poloniei şi al Franţei, din cauza întinderii ei imense şi a rezistenţei încrâncenate stimulate de comportamentul barbar al germanilor. Prea marea siguranţă de sine a comandanţilor germani, combinată cu aroganţa inspirată de ideologia rasistă şi care îi determina să desconsidere adevărata forţă reprezentată de armata sovietică n-au făcut decât să le alimenteze greşeala de a vâna obiective absolute, imposibil de atins. Astfel, germanii au ratat şansa de a cultiva acelaşi gen de politică subversivă eficientă practicată în timpul Marelui Război, când îi permiseseră lui Lenin, în 1917, să plece din Germania în Rusia, unde a izbucnit revoluţia bolşevică. În 1941, regimul lui Stalin, deloc popular, era la fel de vulnerabil la asemenea politici subversive, precum fusese cel ţarist, însă excesele armatei germane, motivată cum era de ideologia rasistă, îndreptate inclusiv împotriva minorităţilor antiruse, aveau să-i permită lui Stalin şi comuniştilor să alinieze în spatele lor toate popoarele sovietice.

Situația strategică în Europa, 6 iunie 1944

Pradă aroganței sale, Hitler nu se pregătise pentru un război lung, total, care ar fi fost necesar pentru a putea anihila URSS, și nici nu simțise nevoia unei mobilizări generale până în 1943-1944, când deja era prea târziu. În timp ce, în 1942, URSS își mobiliza toate forțele, germanii făceau imprudența de a pătrunde mai adânc spre Caucaz și Stalingrad, lărgind și mai mult un front deja mult prea extins. Armata Roșie și-a inițiat contraatacul la jumătatea lunii noiembrie, împingând trupele române, prost echipate, la nord și sud de Stalingrad și reușind să încercuiască Armata a 6-a chiar în oraș. Eforturile germane de respingere a contraatacului au eșuat, în timp ce sovieticii au continuat să lovească pe flancul sudic, inamicul fiind astfel nevoit să se replieze spre fluviul Mius și Harkov. Aici, trupele germane au reușit să restabilizeze frontul.

Pe Frontul de Est războiul ajunsese la un punct de cotitură în vara anului 1943, când Hitler și-a irosit toate forțele mobilizate cu greu în urma recunoașterii unui efort de război total, comandând necugetat o contraofensivă la Kursk, pe care armata sovietică a reușit să o respingă. A urmat apoi contraofensiva sovietică de-a lungul întregului front, germanii fiind astfel forțați să se retragă dincolo de vechea frontieră dinainte de începerea războiului. Până în primăvara lui 1944, germanii se aflau deja complet în defensivă, după ce suferiseră pierderi substanțiale, și nu mai reușeau acum să domine nici în est.

Între timp, un război mai puțin brutal începea la Marea Mediterană. Hitler nu era foarte interesat de acest teatru de operații, dar se văzuse practic forțat să intervină în regiune, ca urmare a eșecului militar înregistrat de partenera sa din Axă, Italia fascistă. Au urmat o serie de confruntări în care norocul a trecut succesiv de o parte și de alta, dar Hitler nu a alocat niciodată suficiente resurse pentru a-i putea alunga pe britanici din Africa de Nord, în timp ce nici liniile de comunicație ale Axei nu erau destul de sigure pentru ca un asemenea scop să poată fi atins. Rezerva lui Hitler de a trimite un număr mai mare de trupe pe flancul sudic a făcut însă ca Axa să nu poată cuceri Malta, ceea ce le-a permis Aliaților să continue înaintarea în zona centrală și estică a bazinului mediteraneean.

Având probleme din ce în ce mai mari cu liniile de comunicație, puterile Axei s-au văzut nevoite să se retragă din Africa de Nord, în toamna lui 1942, fiind împinse înapoi spre vest. În noiembrie, Aliații au debarcat în Africa de Nord-Vest franceză, în cadrul Operației Torța, presându-i tot mai mult pe naziști și forțându-i să se retragă în Tunisia. În mai 1943, rămase fără sprijin aerian și naval, trupele Axei, sau ce mai rămăsese din ele, au capitulat în Tunisia.

Încă insuficient experimentați, Aliații au continuat să desfășoare o serie de atacuri periferice, cu scopul de a-și epuiza încă și mai mult adversarul, reușind să cucerească Sicilia pe mare, în iulie 1943, și să securizeze un cap de pod pe continentul italian în septembrie. Au continuat apoi să avanseze încet prin Peninsula Italică, până când s-au împotmolit în „linia de iarnă" a germanilor, o linie de apărare care pornea din Neapole și străbătea valea râului Liri. Teritoriul italian, ușor de apărat, îngustimea peninsulei și forțele relativ echilibrate de care dispuneau cele două tabere au făcut ca perspectiva unui succes imediat al Aliaților în acest teatru de operații să pălească curând.

Campania din Mediterana a contribuit totuși la blocarea unei părți a trupelor germane departe de Frontul de Vest, unde, începând cu luna noiembrie 1943, le devenise clar și germanilor că, la jumătatea lui 1944, avea să aibă loc o invazie aliată în Franța. Din punctul de vedere al Aliaților, campania decisivă, care avea să pună punct războiului, abia urma să înceapă. Dacă germanii reușeau să respingă invazia, atunci își puteau întoarce armele împotriva Armatei Roșii, sperând să-i oprească înaintarea spre vest și să obțină astfel o pace acceptabilă. Rezultatul final al războiului depindea, așadar, de invazia aliată în Franța.

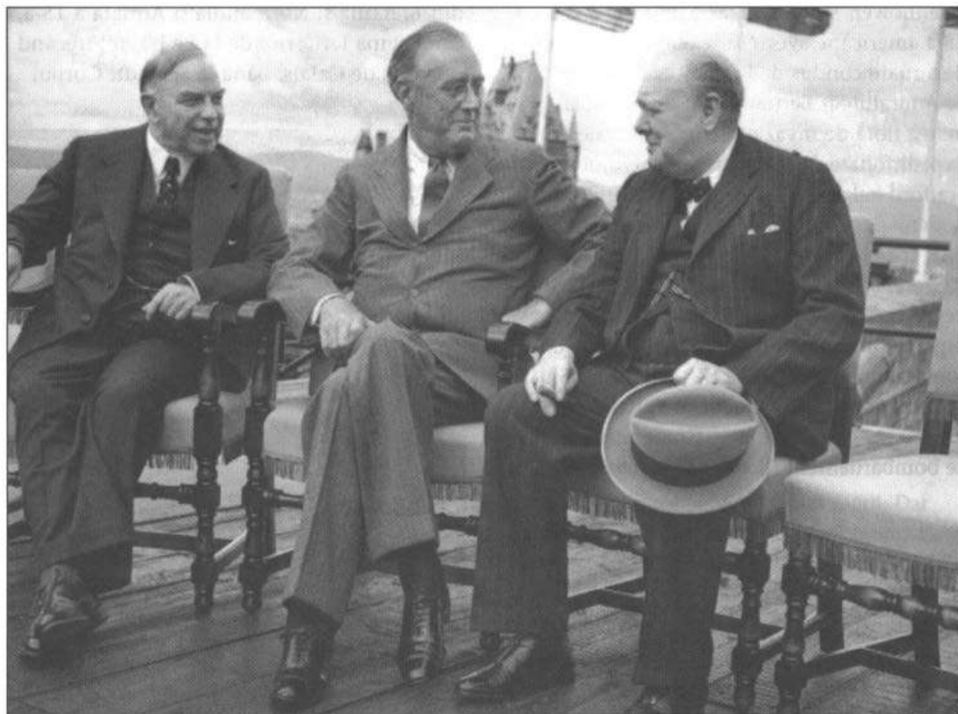
Situația din punct de vedere militar

Campania din nord-vestul Europei s-a purtat între forțele armate ale Aliaților și Wehrmacht, armata Germaniei naziste. Trupele combinate ale Aliaților, denumite Forțele Expediționare Aliate, includeau contingente de soldați din SUA, Regatul Unit, Canada, Franța, Polonia, Olanda, Belgia și Cehoslovacia, comandant suprem fiind generalul american Dwight Eisenhower. Generalul Bernard Montgomery (poreclit Monty) a fost numit comandant al trupelor terestre, până la 1 septembrie, când această poziție a fost ocupată de Eisenhower.

Montgomery comanda Grupul de Armate 21, anglo-canadian, care, începând cu iulie 1944, poziționa în teren trei armate: Armata 1 americană, condusă de generalul Omar Bradley, Armata a 2-a britanică, condusă de Miles Dempsey, și Armata 1 canadiană, aflată sub conducerea generalului Henry Crerar. Pe 1 august 1944, Bradley a preluat comanda Grupului de Armate 12 american, care includea Armata 1 (sub comanda generalului Courtney Hodges) și Armata a 3-a (sub comanda generalului George Patton).

Atunci când, în septembrie, trupele care forțau înaintarea în direcția nord-est dinspre coasta franceză a Mediteranei s-au întâlnit cu cele care înaintau spre est venind din Normandia, Grupul de Armate 6 american condus de generalul Jacob Devers, care

Șefii celor trei state care au contribuit devisiv cu trupe în campanie, de la stânga la dreapta: prim-ministrul canadian W.L. Mackenzie King, președintele american Theodore Roosevelt și prim-ministrul britanic Winston Churchill. (Imperial War Museum H32129)

Echipa comandanților superiori ai forțelor aliate din campania din nord-vestul Europei, aflați la prima lor întâlnire la Londra, în ianuarie 1944. De la stânga la dreapta: (sus) generalul Omar Bradley, amiralul Bertram Ramsay, mareșalul aerului Trafford Leigh-Mallory, generalul Walter Bedell-Smith și (jos) mareșalul aerului Arthur Conningham, generalul Dwight Eisenhower, comandantul suprem, și generalul Bernard Montgomery. (ISI)

includea Armata a 7-a americană și Armata 1 franceză, a trecut sub comanda lui Eisenhower. Mai târziu, armatele a 9-a și a 15-a americane aveau să se alăture grupului de armate condus de Bradley.

Amiralul Sir Bertram Ramsay controla marea flotă de invazie și Forțele Navale Expediționare Aliate. Mareșalul aerului Sir Trafford Leigh-Mallory comanda Forțele Aeriene Expediționare Aliate, formate din RAF, Forțele Aeriene ale Armatei SUA (USAAF) și Forțele Aeriene Regale Canadiene. Responsabile de strategia aeriană care asigura suportul în luptă al trupelor de la sol erau comandamentele tactice IX și XIX ale USAAF și Comandamentul 2 tactic al Forțelor Aeriene Anglo-Canadiene. Comandamentul de bombardament (*Bomber Command*) al RAF și Armata a 8-a a USAAF urmau să acorde asistență suplimentară.

Comandantul suprem german pe Frontul de Vest, mareșalul Gerd von Rundstedt, exercita controlul nominal asupra Wehrmachtului în Franța, Belgia și Olanda. Forțele terestre care se aflau în subordinea sa aparțineau de trei comandamente diferite.

Grupul de Armate B al feldmareșalului Erwin Rommel era compus din Armata a 7-a din Bretania și Normandia și Armata a 15-a, care ocupa teritoriul de la Le Havre, trecând prin Pas de Calais, până la Scheldt. Corpul

În calitate de comandant suprem pe Frontul de Vest, feldmareșalul Gerd von Rundstedt exercita autoritatea nominală asupra tuturor trupelor germane din Europa Occidentală. În realitate însă, cei trei comandanți de trupe de uscat din subordinea sa, printre care se afla și comandantul Grupului de Armate B, Erwin Rommel, precum și comandanții forțelor aeriene și navale se bucurau de o libertate mare de acțiune. (AKG Berlin)

LXXXVIII independent apăra Olanda. În sfârşit, mai era Grupul de Armate G, care includea Armata 1 aflată pe coasta de vest a Atlanticului şi Armata a 19-a, care apăra coasta franceză a Mediteranei.

În plus, Grupul Panzere Vest al generalului Geyr von Schweppenburg controla rezervele motorizate şi avea misiunea de a-i împinge pe invadatori înapoi până la ţărmul mării. Dar faptul că patru din cele zece divizii motorizate din vest erau desemnate ca rezerve ale Înaltului Comandament al Wehrmachtului (OKW) însemna că era nevoie mai întâi de permisiunea lui Hitler pentru a se angaja în luptă.

Sarcina de a pune în practică măsurile care urmau să fie luate de marina militară contra

Feldmareşalul Erwin Rommel — „Vulpea deşertului" — comanda Grupul de Armate B din nordul Franţei şi din Belgia. Nefiind prea convins de rezistenţa unor secţiuni destul de mari ale Zidului Atlanticului (de apărare), în lunile dinainte de Ziua Z, acesta şi-a canalizat întreaga voinţă spre întărirea acestor li ii de apărare. (AKG Berlin)

invaziei i-a revenit Înaltului Comandament al Forţelor Navale Vest al amiralului Kranke. Marina germană (Kriegsmarine) dispunea de mai multe nave mici de suprafaţă, 40 de submarine (U-boot) şi mai multe baterii ale artileriei de coastă. Cel care comanda aviaţia germană din vest (Flota a 3-a aeriană) era generalul Sperrle. Decimată în timpul luptelor susţinute împotriva bombardamentelor Aliaţilor asupra Reichului din 1943-1944, Luftwaffe abia dacă mai dispunea de câteva sute de avioane pentru apărarea spaţiului aerian francez.

Aliaţii se bucurau de o superioritate netă în ceea ce privea numărul soldaţilor şi armamentul greu deţinut, dar şi în termeni de logistică, forţă aeriană şi navală. Atât marina (Kriegsmarine), cât şi aviaţia militară (Luftwaffe) puteau înregistra unele succese locale, dar nu aveau cum să câştige victoria finală împotriva invadatorilor, în condiţiile în care erau atât de clar depăşite numeric. Superioritatea de care se bucurau în aer le-a permis Aliaţilor să lanseze o campanie strategică de bombardamente împotriva economiei germane de război şi a reţelei de transport. Ei au reuşit astfel să izoleze Normandia înainte de Ziua Z stabilită pentru invazie, blocând accesul proviziilor pe frontul german şi posibilitatea suplimentării trupelor, ceea ce avea să contribuie mult la slăbirea puterii adversarului.

Pe de altă parte, germanii n-au reuşit să lovească economia de război a Aliaţilor în ultimele 18 luni de conflict. Mai mult decât atât, ca urmare a succesului înregistrat de Operaţia Ultra, care a reuşit decriptarea mesajelor transmise de germani, Aliaţii dispuneau acum de informaţii excelente despre dispozitivul defensiv german şi intenţiile liderilor, în timp ce, de cealaltă parte, germanii nu stăteau deloc bine la acest capitol.

În ciuda numeroaselor avantaje de care se bucurau Aliaţii, victoria nu era încă sigură. La începutul acestei campanii, germanii dispuneau de numeroase atuuri tehnice şi tactice, în special în privinţa trupelor de uscat, chiar dacă pe parcurs aceste atuuri au dispărut. În iunie 1944, armatele aliate nu atinseseră încă punctul maxim de eficienţă, ceea ce însemna că nu se puteau încă angaja într-o luptă egală cu *Westheer* (armata din

vest), totalitatea trupelor germane aflate pe Frontul de Vest.

Montgomery conducea o armată britanică departe de a fi perfectă, după anii lungi de repaus dintre cele două războaie, și care nu putea ține piept ofensivei germane. Motiv pentru care a și suferit numeroase înfrângeri la începutul conflictului, în Norvegia, Franța, Africa de Nord, Malaysia și Birmania. Numai cu greu a reușit armata britanică să-și revină din toate aceste înfrângeri, între anii 1942 și 1944, și să învețe lecția despre ce însemna un război modern. Montgomery era pe deplin conștient de faptul că moralul soldaților săi rămânea destul de vulnerabil. De asemenea, armata se afla într-o ofensivă continuă abia de un an și ceva și încă se mai perfecționa în complicata artă a atacurilor împotriva robustei apărări germane.

În plus, Montgomery mai era conștient și de resursele limitate de care dispunea. Țara se afla deja în război de aproape cinci ani și era în continuare nevoită să finanțeze mai multe teatre de operații împrăștiate pe tot globul. Generalul era de asemenea hotărât să evite numărul catastrofal de victime la care se ajunsese în timpul Primului Război Mondial, din care țara nu își revenise încă nici din punct de vedere material și nici psihologic.

Prin urmare, operațiile militare britanice erau dominate de preocuparea pentru viața soldaților, al căror număr continua să scadă. Pentru Montgomery era clar că toate rezervele aveau să fie consumate în timpul campaniei și că, în curând, postul lui de comandă avea să devină inutil. Problema legată de împuținarea trupelor era încă și mai serioasă în cazul canadienilor, cu foarte puține rezerve disponibile pentru contingentele care luptau pe continent alături de Aliați.

Toate aceste constrângeri și-au lăsat puternic amprenta asupra modului în care Montgomery și-a condus campania. El și-a conceput o strategie de luptă precaută, în virtutea căreia Aliații urmau să se folosească de superioritatea lor numerică pentru un război de uzură, renunțând la o strategie mai îndrăzneață, care ar fi putut determina un sfârșit mai rapid al războiului. Rezultatul tuturor acestor calcule a constat într-o abordare atentă și controlată a operațiilor, care le-a permis însă germanilor să-și organizeze mai eficient pozițiile în apărare, în timp ce se retrăgeau.

Pe de altă parte, trupele americane dispuneau de departe de mult mai multe resurse. După înfrângerea suferită la Kasserine (Tunisia), în ianuarie 1943, americanii reușiseră treptat să-și întărească în mod semnificativ poziția în fața germanilor, ceea ce făcea ca și moralul soldaților lui Eisenhower să fie mai ridicat.

Tradiția militară americană își manifestase de mult timp opțiunea pentru atacurile directe. De fapt, această doctrină militară agresivă le și inoculase soldaților americani un anumit dispreț față de adversar, pe care britanicii au trebuit să-l învețe trecând printr-o lungă serie de experiențe dureroase. Marea problemă a americanilor consta însă în lipsa lor de experiență, o mică parte din soldați beneficiind de ea.

O altă problema era legată de doctrină. Tehnologia se schimbase mult în timpul scurs între cele două războaie — în special în sectorul motorizat și cel aerian —, ceea ce atrăsese după sine și o schimbare radicală a doctrinei militare în armata americană. În ciuda eforturilor făcute în acest sens, armata nu reușise până în momentul intrării ei în cel de-al Doilea Război Mondial să-și dea seama cum putea să se folosească mai bine de avioane și de blindate, pentru ajutorarea trupelor de la sol. Și, cu toate că luptele din Mediterană dezvăluiseră deja toate aceste lipsuri, în vara anului 1944 încă se mai căutau soluții.

Evaluările de pe front au mai arătat cât de ineficient era sistemul de refacere, problemă care mai era agravată și de decizia neinspirată a guvernului american de a limita armata pe timp de război la numai 90 de divizii, soldații văzându-se astfel nevoiți să rămână în prima linie a frontului pe termen nedefinit, ignorându-se un sistem de rotație care să le permită să se și odihnească din când în când. Iar această combinație nefericită de factori a contribuit, din păcate, la prelungirea războiului pentru americani care, în iunie 1944, nu reușiseră încă să arate de ce erau cu adevărat în stare. Oricum, având în vedere resursele mai bogate de care dispuneau și

atitudinea agresivă pe care învăţaseră să o adopte în luptă, americanii urmau să-şi asume în mod natural rolul cel mai important în această campanie. Ei aveau să constituie vârful de lance al ofensivei aliate, odată cu întărirea poziţiilor deja cucerite. Învăţând din încercări şi greşeli cum să lupte mai eficient, spre sfârşitul campaniei, Aliaţii chiar au reuşit să învingă prin luptă mai degrabă decât să copleşească pur şi simplu numeric un duşman care se împuţina din ce în ce mai mult şi ducea şi lipsă de echipament. Această abilitate le-a asigurat americanilor rolul de vârf de lance al coaliţiei în 1945.

Înfrângerea trupelor naziste nu era însă o sarcină uşoară sau una care putea fi dusă la îndeplinire rapid. Apărarea germană avea avantajul unei mult mai bogate experienţe în luptă, căpătate pe parcursul mai multor ani. În plus, fiind vorba de o armată care funcţiona sub un regim totalitar, avusese pratic la dispoziţie şi toate resursele statului. Germanii mai erau şi un popor războinic prin definiţie, cu o lungă şi mândră tradiţie militară în spate. Bineînţeles, maşina de război nazistă nu era nici pe departe invincibilă, aşa cum nici soldaţii germani nu erau chiar „supereroii" înfăţişaţi de propaganda nazistă.

În realitate, germanii care au luptat în campania din nord-vestul Europei au avut de suferit mult din cauza numeroaselor constrângeri. Campania din est, extrem de costisitoare, slăbise Wehrmachtul. Cele mai mari deficienţe cu care se confrunta însă armata germană erau de natură logistică. Luptele neîntrerupte epuizaseră resursele necesare dobândirii unei victorii, în special combustibilili lichizi. Mai mult decât atât, economia de război germană era de mult timp ineficientă şi prost gestionată. În timp ce producţia crescuse mult în perioada din urmă, ca urmare a raţionalizărilor draconice şi a bombardamentelor aliate care făceau ravagii, nevoile celor trei fronturi de luptă diferite erau departe de a fi atinse. Prin urmare, militarii germani erau copleşiţi de prea multe lipsuri ca să mai poată conduce în mod eficient operaţiile. Superioritatea în aer a Aliaţilor era indiscutabilă şi îngreuna accesul germanilor la preţioasele informaţii despre mişcările adversarului.

Din moment ce nu mai aveau aproape deloc acces la aceste informaţii, comandanţii germani nu mai reuşeau să ia contramăsurile necesare. De asemenea, lipsa acută a resurselor, mai ales a transportoarelor, afectase grav mobilitatea strategică a trupelor, care nu mai reuşeau să scape la timp din strânsoarea unui inamic net superior numeric. Trupele germane deveniseră astfel din ce în ce mai vulnerabile.

Toate aceste lipsuri majore au contribuit la imposibilitatea construirii de către germani a unei apărări combinate în vest, care le-ar fi putut asigura victoria, situaţia lor devenind, în schimb, din ce în ce mai gravă. Cu toate acestea, hotărârea de care au dat dovadă soldaţii şi comandanţii germani, profesionalismul lor, precum şi abordarea mai realistă a terenului şi pregătirea militară solidă le-au permis să construiască o rezistenţă solidă, care i-a costat destul de mult pe Aliaţi. Însufleţiţi de doctrina nazistă rasistă şi de propagandă, dar şi dintr-un instinct de autoconservare, soldaţii germani au continuat să lupte pentru a-şi proteja familiile de o eventuală răzbunare de care se temeau din partea Aliaţilor. Prin urmare, era de aşteptat ca germanii să continue să lupte cu hotărâre încă pentru mult timp. Şi chiar dacă nu mai puteau spera să câştige, cel puţin puteau amâna inevitabilul cât mai mult, crescând astfel şi preţul plătit de adversar pentru victorie.

Aliații invadează Franța

Trupele aliate au avut nevoie de o lungă perioadă de pregătire pentru a invada cu succes Franța ocupată de naziști. Între 1940 și 1941, armata britanică se pregătise mai mult pentru a contracara o anticipată invazie a Angliei de către germani. Numai după ce acest pericol a trecut, după invadarea de către Hitler, în luna iunie 1941, a URSS, britanicii s-au gândit din nou să se întoarcă pe continent.

Până atunci însă, mai aveau de înfruntat destule probleme. Pe mare, Bătălia Atlanticului continua, amenințând comunicațiile maritime britanice, până când Aliații au reușit în sfârșit să elimine, în 1943, amenințarea reprezentată de submarinele germane (U-boot). Aliații trebuiau să facă față, de asemenea, deselor raiduri aeriene germane deasupra Canalului Mânecii. În plus, britanicii continuau să fie prinși în lupte și în Birmania și Africa de Nord — o parte din trupe și din resurse rămânând blocate acolo. Astfel că abia în 1943 au putut lua cu adevărat avânt pregătirile pentru invazie.

Chiar și atunci însă mai erau încă multe de făcut. Comandanții armatei britanice trebuiau mai întâi să le predea soldaților importanta lecție a războiului modern, pe care unii dintre ei o învățaseră deja cu atâtea sacrificii în Africa de Nord. Armata trebuia să facă rost de noi echipamente și să se reorganizeze pentru a-și spori capacitatea de luptă; și, pentru prima dată, soldații au început să fie instruiți în mod special pentru un război pe continent.

Forțele aeriene, cele terestre și forțele navale britanice au trebuit să învețe mai întâi cum să conlucreze cât mai eficient pe câmpul de luptă, comunicarea interservicii fiind esențială pentru victorie. Munca în echipă presupunea însă lungi perioade de pregătire și întâlniri pentru o înțelegere cât mai bună a

Marea Britanie a trebuit să-și asigure succesul strategic împotriva amenințării pe care o reprezentau submarinele germane, precum și împotriva raidurilor flotei comerciale, înainte de a-și putea permite să înceapă cu adevărat pregătirile în vederea unui atac maritim de-a lungul coastei europene ocupate de naziști. (AKG-Berlin)

capacităţilor şi limitelor fiecăruia dintre servicii. Ramurile armatei — infanteria, artileria şi trupele blindate — aveau nevoie nu numai să lucreze la capitolul teoretic privind modalităţile proprii de acţiune şi metodele de pregătire, dar trebuiau să înveţe şi cum să lase spiritul de clan deoparte, în numele unei cooperări eficiente.

Asaltul amfibiu din Ziua Z cerea şi el o serie de pregătiri minuţioase. La început, Aliaţii subestimaseră în mod primejdios dificultăţile pe care le-ar fi putut întâmpina. Au fost însă în mod brutal treziţi la realitate în timpul raidului de la Dieppe, din august 1942, când Divizia 2 canadiană a fost practic zdrobită de apărarea germană a portului. Cea mai importantă lecţie învăţată la Dieppe a fost că străpungerea apărării serioase a unui port nu era deloc o treabă uşoară. Ca urmare, britanicii au hotărât că o strategie mai bună era ca trupele să fie debarcate în apropiere de portul pe care îşi doreau să-l cucerească, în ideea de a-şi asigura astfel din punct de vedere logistic un cap de pod pe termen mai lung, asaltul propriu-zis asupra portului urmând să aibă loc abia după ce trupele îşi întăreau mai întâi acea poziţie iniţială. Astfel, după îndelungi dezbateri, Aliaţii au ales Normandia şi portul Cherbourg ca ţinte ale invaziei.

Raidul de la Dieppe a mai demonstrat şi nevoia unui asalt cu transportoare amfibii blindate, care să spargă apărarea de coastă germană, după ce, la Dieppe, tancurile se dovediseră incapabile să iasă de pe plajă pentru a putea ajuta trupele în operaţiile de pe continent. În anul următor însă, Marea Britanie investise resurse importante în perfecţionarea acestor vehicule. De asemenea, bătălia de la Dieppe arătase şi faptul că era nevoie ca, în timpul debarcării, trupele să beneficieze şi de foc de acoperire, ce avea să fie asigurat de navele transportoare, prevăzute acum cu echipament special în acest sens. În acelaşi scop, au mai fost concepute şi ambarcaţiuni speciale, echipate cu mitraliere şi rachete. Organizarea şi pregătirea tactică a unei asemenea flote amfibii şi a unei asemenea operaţii la care urmau să participe mii de vase au durat mai multe luni.

RAF a avut, la rândul său, un rol important de jucat în această amplă operaţie. După câştigarea Bătăliei pentru Anglia în 1940, Comandamentul de vânătoare avea nevoie de o nouă misiune, care a fost aceea de asigurare a sprijinului tactic necesar pe câmpul de luptă pentru trupele terestre. Sprijin care se dovedise prea puţin eficient în timpul primelor lupte din deşert, RAF

primind, cu această ocazie porecla de Royal Absent Force (Forţele Absente Britanice). La început, problemele tehnice — inclusiv unele probleme cu aparatele de zbor, proasta coordonare de la sol şi slabele abilităţi dovedite în misiunile de recunoaştere — au contribuit în mod serios la ineficienţa aviaţiei tactice. Probleme care au necesitat trecerea printr-un proces lung şi dificil de

Mareşalul aerului Harris, şeful Comandamentului de bombardament, a fost cel care a condus atacurile cu bombe împotriva Germaniei, menite să demoralizeze populaţia. În timpul campaniei din nord-vestul Europei, Comandamentul de bombardament şi-a trimis bombardierele pentru a-l susţine în mod direct pe generalul Montgomery în ofensivele sale, dintre care cea mai notabilă rămâne Operaţia Goodwood din iulie 1944. (AKG Berlin)

încercări și greșeli pentru a putea fi rezolvate. În Ziua Z însă, aviația militară britanică era gata să acorde tot sprijinul tactic necesar trupelor de la sol.

Conducerea RAF s-a arătat însă refractară la oprirea misiunilor de bombardare a orașelor germane, menite să distrugă moralul populației civile. Acest lucru reflecta influența puternică pe care o aveau încă teoreticienii strategi interbelici, care credeau că, dat fiind că bombardierele „își atingeau întotdeauna ținta", acestea ar fi putut, cu condiția să se insiste suficient și atacurile să aibă loc în mod regulat, de fapt, să câștige singure un război.

Rezultatul acestui mod de a vedea lucrurile a fost o serie neîntreruptă de atacuri pe timp de noapte coordonate de RAF și raiduri în timpul zilei coordonate de USAAF împotriva centrelor industriale germane.

Germanii însă nu aveau de gând să accepte pur și simplu ideea că bombardierele își atingeau întotdeauna ținta. În 1943, aceștia au construit un sistem de apărare antiaeriană destul de bun, ce consta în avioane de vânătoare echipate pentru zboruri de

Atacurile aeriene aliate au reușit să distrugă, înainte de Ziua Z, practic toate podurile existente pe Loara și Sena, în Normandia, fapt care l-a lăsat pe Rommel fără prea mari șanse de a mai putea primi întăriri în prima linie a frontului. Bineînțeles, în momentul în care Aliații au vrut să traverseze Sena, în august 1944, au fost nevoiți să construiască poduri de vase, cum este cel din imagine. (Imperial War Museum B9748)

noapte care, ghidate de unul din primele radare montate la sol, interceptau bombardierele inamice. Rezultatul a fost că, în iarna 1943-1944, Comandamentul de bombardament britanic a înregistrat un număr mai mare de pierderi decât își putea permite. Raidurile americane care aveau loc ziua au avut și ele de suferit la fel de mult. Soluția la această nouă problemă o reprezentau avioanele de vânătoare cu rază lungă de acțiune și s-a materializat prin construcția aparatului de zbor P-51 Mustang, pe care puteau fi montate și rezervoare de combustibil externe, ceea ce a permis escortei să însoțească permanent bombardierele.

Pierderile uriașe suferite de aviația aliată în iarna 1943-1944 au avut însă și unele urmări bune neașteptate. Prima dintre acestea a fost distrugerea în masă a aparatelor de zbor germane care vânau bombardiere, cu ajutorul avioanelor cu rază lungă de acțiune care zburau ca escortă pentru aceste bombardiere, asigurându-le Aliaților supremația în aer și garantându-le succesul invaziei. În al doilea rând, pagubele uriașe suferite de aviația britanică au reușit să îmblânzească și conducerea Comandamentului de bombardament, care a înțeles în sfârșit de ce era nevoie ca în campania din Normandia să se asigure și un sprijin din aer trupelor de la sol. Ca urmare, în primăvara lui 1944, bombardierele grele s-au alăturat și ele aviației tactice — din care făceau parte avioanele de vânătoare, bombardierele ușoare și bombardierele medii — într-o campanie puternică a aviație menită să izoleze tactic cîmpul de bătălie din Normandia. Până în Ziua Z, după ce atacaseră, cu ajutorul aviației, în mai multe locuri, pentru a nu-și trăda intențiile în legătură cu punctul ales pentru acostare, bombardierele aliate reușiseră să distrugă practic toate podurile existente pe Loara și Sena, în Normandia, lăsându-i astfel pe germani fără posibilitatea de a se deplasa pentru a bloca invazia.

Sarcina pe care o aveau americanii de îndeplinit era însă și mai grea, dat fiind că, în 1943, numărul soldaților americani gata de luptă aflați pe teritoriul Marii Britanii era destul de mic, lipsindu-le și suportul tehnic necesar pentru a putea desfășura operații amfibii. SUA abia intraseră în război, în decembrie 1941, și aveau nevoie de mai mult timp, după lipsa de preocupare pentru armată pe timp de pace, pentru a se putea pregăti pentru asemenea operații pe continent. În plus, nici nu sosiseră bine americanii pe teritoriul britanic, că și fuseseră implicați, în 1942, în Operația Torța din bazinul Mediteranei, de invadare a Africii de Nord-Vest franceze. După victoria finală din Tunisia, din mai 1942, un adevărat botez al focului pentru neexperimentații soldați americani, aceștia au ajutat la cucerirea Siciliei în iulie-august 1943, după care au invadat Italia, în septembrie.

Prin urmare, abia în toamna lui 1943 se poate vorbi de unele formațiuni cu experiență de front care să poată fi retrase din Mediterană pentru a se pregăti pentru Operația Overlord, cum fusese numită debarcarea din Normandia. Între timp, numărul trupelor americane din Marea Britanie crescuse foarte mult, însoțite de imense cantități de muniție, echipament de artilerie, combustibili, rații și piese de schimb necesare pentru desfășurarea susținută a operațiilor. Forțele americane se strânseseră în vestul Marii Britanii, lângă porturile unde sosiseră, debarcarea lor pe flancul drept (vestic) al invaziei fiind determinată de rațiuni de ordin logistic.

Americanii au avut și ei destule deficiențe de eliminat în anul dinainte de Ziua Z, revelate după luptele din Mediterana. Punctul nevralgic se dovedise atunci sprijinul tactic aerian, ca urmare a lipsei de comunicare între unitățile aeriene și cele terestre, a slabei abilități dovedite în misiunile de recunoaștere aeriană și a lipsei de experiență. Situația de pe teren arătase că armata avea probleme grave cu noile tehnologii, în special legate de tancuri și distrugătoare de tancuri, precum și probleme legate de sistemul de înlocuire a soldaților. Astfel că, în perioada 1943-1944, militarii americani s-au concentrat pe rectificarea acestor deficiențe.

În ceea ce privea apărarea germană, pregătirile la scară largă pentru respingerea invaziei aveau să înceapă chiar mai târziu. În

1943, Înaltul Comandament al Armatei încă mai continua să creadă că Aliații nu erau pregătiți nici din punct de vedere material și nici psihologic pentru a lansa un al doilea front. Prin urmare, ei nu au făcut decât să crească ușor numărul soldaților care formau apărarea de la Zidul Atlanticului, formidabila linie de fortificații despre care se spunea că există pe coasta Atlanticului. Din nefericire însă pentru germani, Zidul Atlanticului era în mare parte o invenție a propagandei naziste, acesta existând propriu-zis numai în preajma porturilor.

În schimb, armata germană din vest — *Westheer* — primea puțin sprijin față de restul armatei. Efortul de război nazist avea drept principală misiune aceea de a acorda ajutor trupelor care încă mai erau prinse în luptele dezastruoase de pe Frontul de Est. Pe tot parcursul anului 1943, germanii au continuat să se folosească de Franța pentru a-și reface formațiunile distruse pe Frontul de Est și pentru a pregăti noi divizii pe care să le implice în operații, în special împotriva URSS și, din septembrie 1943, și pe frontul italian.

Forțele germane de ocupație staționate în Franța cuprindeau și divizii suplimentare, reduse ca număr de soldați și care nu beneficiau nici de suficient armament sau mijloace de transport. Aproape că nu se putea vorbi de rezerve operaționale serioase în vest, doar cel mult de reechiparea unor formațiuni sau de crearea unor noi formațiuni motorizate. Și nici Marina germană nu era reprezentată mai bine, cele câteva vase de mici dimensiuni înșirate de-a lungul coastei nefiind, în mod evident, suficiente pentru a respinge o invazie majoră. Mai mult decât atât, puținele avioane aflate la dispoziția armatei din vest erau blocate în strădania de a intercepta bombardierele aliate care distrugeau orașele și infrastructura economică a Germaniei. Așadar, germanii ar fi fost incapabili să respingă o invazie a Aliaților, dacă aceasta ar fi avut loc în 1943. Și totuși, faptul că aceștia nu erau pregătiți reflectă și certitudinea lor că nici Aliații nu erau gata să înceapă invazia, chiar dacă și-o doreau.

Situația avea să schimbe însă în noiembrie 1943, când Hitler a trebuit să admită ca fiind inevitabilă inițierea de către Aliați a unei invazii în 1944. Astfel că, în decursul următoarelor șapte luni, o mulțime de veterani și noi recruți aveau să fie concentrați pe Frontul de Vest, plus cele mai noi și letale arme germane. Rezultatul avea să fie o schimbare radicală a situației germane de pe Frontul de Vest.

Până în iunie 1944, germanii reușiseră să construiască deja o forță suficient de puternică încât să poată respinge o invazie: cu condiția însă să fi primit un avertisment în prealabil în legătură cu locul ales de invadatori pentru debutul operației, astfel încât să aibă răgazul necesar organizării unei contraofensive. Succesul unei asemenea contraofensive mai depindea însă și de capacitatea forțelor aeriene și navale germane de a le ține cât de cât piept Aliaților, evident superiori în sectoarele respective. Dar cea mai mare slăbiciune a germanilor, din cauza căreia au și fost înfrânți până la urmă în acest lung război de uzură, a continuat să fie cea de natură logistică, exacerbată și de campania aeriană prin care Aliații s-au asigurat că au tăiat definitiv drumul proviziilor și noilor resurse către frontul dușman.

Din Ziua Z până în Ziua Victoriei

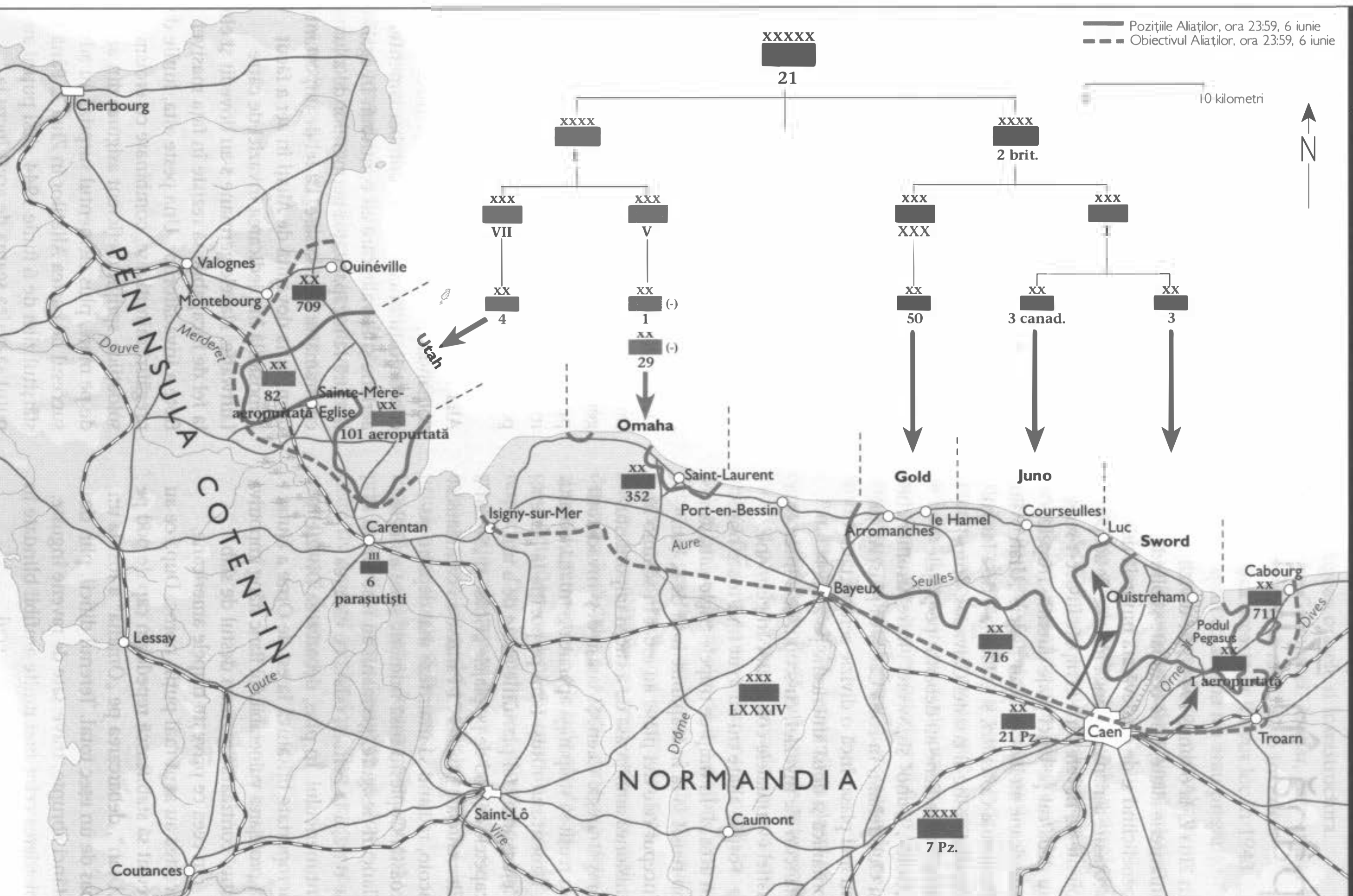
În Ziua Z, la 6 iunie 1944, șase divizii de infanterie aliate, bine echipate și blindate, beneficiind și de o adevărată umbrelă de acoperire aeriană, pe lângă focurile de acoperire oferite de navele bine echipate în acest sens, au debarcat pe cinci plaje diferite. Trupele americane au luat cu asalt plajele „Utah", din Peninsula Cotentin, și „Omaha", de-a lungul capului vestic al coastei Calvados. Trupele anglo-canadiene au debarcat pe plajele „Gold", „Juno" și „Sword", între Arromanches și Ouistreham, în zona Caen. În plus, Aliații au mai plasat încă o divizie aeropurtată britanică și două americane pe ambele flancuri ale invaziei, cu scopul de a intercepta astfel eventualele contraatacuri germane.

Forțele aliate nu au avut însă toate noroc în acea zi. În timp ce trupele anglo-canadiene au reușit să ia în stăpânire încă de la bun început cele trei plaje, au eșuat în schimb în misiunea ambițioasă de a cuceri importantul oraș strategic Caen. Și iarăși, deși invadatorii au reușit să străpungă apărarea germană, aceasta s-a menținut totuși ferm pe poziție la Périers, dejucând astfel planurile aliate de a uni capetele de pod de pe plajele „Gold" și „Sword". Elemente ale Diviziei 21 Panzere au contraatacat acolo, reușind să înainteze mai departe pe coastă. Copleșiți însă numeric și cu ambele flancuri nesigure, germanii au fost forțați să se retragă la Périers, odată cu căderea întunericului. În plus, debarcarea Diviziei 6 aeropurtate britanică la est de Orne a ajutat la protejarea vulnerabilului flanc stâng împotriva unui contraatac german destul de slab.

În ceea ce privește trupele americane, acestea au avut mai puțin noroc. După ce au reușit să stabilească repede un cap de pod pe „Utah", debarcarea pe „Omaha" a fost la un pas de un eșec total. Terenul dificil, plin de stânci abrupte, traversate de ravene înguste, pierderea celor mai multe amfibii blindate în apele agitate ale mării și eșecul bombardamentelor aeriene au lăsat trupele complet expuse în fața focului germanilor. Până la urmă însă, prin simpla superioritate numerică, eroismul și tăria de caracter dovedite de soldați, susținuți și de bombardamentul cu rază scurtă efectuat de pe nave, invadatorii au reușit să-i copleșească pe germani, permițându-le astfel americanilor să-și asigure un oarecare perimetru sigur pe țărm.

Reflectând hazardul inerent operațiilor aeropurtate, amplasarea diviziilor 82 și 101 americane pe continent, dincolo de plaja „Utah" și dincolo de râul Merderet, a însemnat o prea mare dispersare și, în același timp, o pierdere mare de vieți omenești. Totuși, dispersarea trupelor a avut și un rezultat pozitiv, reușind să-i nedumerească pe germani cu privire la adevăratul loc fixat pentru invazie. Deși extrem de răspândiți, parașutiștii au mai reușit de asemenea să întrerupă comunicațiile germane și să prevină un contraatac major pe plaja „Utah" în Ziua Z, ceea ce le-a permis invadatorilor să stabilească acolo un cap de pod solid încă de la început.

Alți factori care au contribuit la succesul Aliaților au fost absența multora dintre comandanții superiori germani și întreruperea comunicațiilor cauzată de bombardamentele aeriene și navale, care au contribuit în egală măsură la incapacitatea germanilor de a lua contramăsurile necesare. La fel de important, dominația dovedită de Aliați în aer a făcut imposibilă împiedicarea invaziei de către Luftwaffe. Navele germane s-au dovedit și ele la fel de incapabile să reziste în fața masivei flote a invadatorilor. Una peste alta, lunile de pregătiri minuțioase, combinate cu eroismul soldaților, sprijinul eficient asigurat din aer și de pe mare, plus elementul surpriză au adus succesul de partea Aliaților în Ziua Z. Până la sfârșitul zilei de 6 iunie 1944, deși puțini au putut să-și dea seama de acest lucru la

Ziua Z, 6 iunie 1944
Pozițiile Aliaților, ora 23:59, 6 iunie
Obiectivul Aliaților, ora 23:59, 6 iunie
10 kilometri
N
XXXXX 21
XXXX
XXXX 2 brit.
XXX VII
XXX V
XXX XXX
XXX I
XX 4
XX (-) 1
XX (-) 29
XX 50
XX 3 canad.
XX 3
Utah
Omaha
Gold
Juno
Sword
Cherbourg
Valognes
Quinéville
Montebourg
XX 709
Douve
Merderet
XX 82 aeropurtată
Sainte-Mère-Eglise
XX 101 aeropurtată
PENINSULA COTENTIN
Carentan
III 6 parașutiști
Isigny-sur-Mer
XX 352
Saint-Laurent
Port-en-Bessin
Aure
Arromanches
le Hamel
Courseulles
Luc
Bayeux
Seulles
Ouistreham
Cabourg
XX 711
Podul Pegasus
XX 1 aeropurtată
Orne
Dives
XX 716
XX 21 Pz.
Caen
Troarn
Lessay
Taute
XXX LXXXIV
Drôme
NORMANDIA
Saint-Lô
Vire
Caumont
XXXX 7 Pz.
Coutances

momentul respectiv, Aliaţii reuşiseră deja să pună un picior ferm în Franţa.

După Ziua Z

După Ziua Z însă puţine lucruri au mai mers conform planului. Înaintarea, la început rapidă, a trupelor conduse de generalul Montgomery s-a împotmolit imediat ce la Caen au fost concentrate mai multe rezerve blindate germane pentru a spulbera capul de pod anglo-canadian. Deşi a reuşit să respingă aceste contraatacuri, Montgomery n-a mai putut să înainteze, bătălia pentru Caen prelungindu-se astfel timp de şase săptămâni extrem de istovitoare. Hitler şi comandanţii săi erau convinşi că succesul întregii campanii ţinea de cucerirea Caenului, astfel încât germanii şi-au adus aici cele mai bune formaţiuni pentru a respinge ofensiva britanică. Îngustul cap de pod nu le lăsa germanilor la dispoziţie decât un front relativ mic, obligându-i astfel să-şi poziţioneze atacul în adâncime, ceea ce a constituit o adevărată provocare pentru Montgomery. Între timp, germanii chemaseră în ajutor de pe Frontul de Est şi Corpul II SS Panzere pentru o contraofensivă, prin care să zdrobească capul de pod. Până una alta însă, germanii continuau să apere cu îndârjire oraşul Caen, astfel încât să nu le permită trupelor anglo-canadiene niciun spaţiu de manevră.

Operaţia Goodwood rămâne una dintre cele mai controversate din timpul campaniei din Normandia. Deşi atacul britanic asupra Caenului eşuase, multe tancuri fiind distruse în dreptul localităţii Bourguébus, acest atacat a ajutat totuşi la succesul Operaţiei americane Cobra, desfăşurate în vestul frontului din Normandia. (NARA)

Nici operaţiile americane din Ziua Z nu s-au desfăşurat conform planurilor. Germanii au reuşit să blocheze temporar avansul generalului Joe Collins, care conducea Corpul VII, plecat de pe plaja „Utah" pentru a ajunge la portul de importanţă strategică Cherbourg, prin Quineville. Corpul V american al general-maiorului Leonard Gerow, care pornise de pe plaja „Omaha", înainta însă greu. După căderea localităţii Isigny pe 9 iunie, calea era deja deschisă spre Saint-Lô, numai că ezitarea americanilor, care au preferat prudenţa, le-a permis germanilor să-şi întărească poziţiile în apărare. Mai mult decât atât, faptul că generalului Collins i se acordase prioritate în drumul spre Cherbourg ţinuse în loc trupele care înaintau spre Saint-Lô. În consecinţă, ofensiva Corpului V american s-a împotmolit brusc, la numai 3,2 km de Saint-Lô, pe 18 iunie.

Înaintarea greoaie spre Cherbourg l-a forțat de asemenea pe Collins să își abandoneze planul de a avansa direct spre port. În schimb, pe 15 iunie, Corpul VII a ales să atace la vest și să taie în două peninsula două zile mai târziu, izolând astfel Cherbourgul. Abia atunci, pe 22 iunie, s-a încumetat să arunce toate cele trei divizii ale sale asupra portului. Tot mai slăbita apărare germană a luptat cu îndârjire, dar până la urmă a trebuit să cedeze, pe 1 iulie. Pe de altă parte, deși americanii au reușit până la urmă să pună mâna pe mult râvnitul port de importanță strategică, faptul că au făcut-o mult mai târziu decât era plănuit i-a permis dușmanului să-l distrugă înainte să se retragă.

Pe 26 iunie, Montgomery și-a lansat prima ofensivă majoră pe flancul estic — Operația Epsom —, menită să străpungă apărarea puternică a orașului Caen, după care acesta plănuia să forțeze trecerea fluviului Orne și a râului Odon, să câștige cât mai mult teren la sud-vest de oraș și să-l încercuiască. Corpul VIII, aparținând de Armata a 2-a britanică condusă de general-locotenentul Miles Dempsey, era vârf de atac, beneficiind de un sprijin puternic din partea aviației, a navelor și a artileriei. Operația nu a fost una norocoasă. Vremea neașteptat de rea l-a forțat pe Montgomery să atace fără a se mai bucura și de sprijinul bombardierelor sau al Corpului XXX, care a eșuat în misiunea de a cuceri Rauray, îngreunând astfel întreaga operație.

Prin concentrarea unui număr mare de trupe, infanteria britanică a reușit până la urmă să penetreze linia subțire a apărării germane și să stabilească un cap de pod peste râul Odon, după care Divizia 11 motorizată a forțat mai departe înaintarea, reușind să ajungă până la Cota 112. Până pe 28 iunie, Montgomery a creat o breșă de 8 km în apărarea germană. Nu a reușit însă mai mult decât atât.

Trupele germane au lansat un contraatac asupra îngustului coridor britanic și au spulberat capul de pod de pe râul Odon, precautul Montgomery fiind astfel nevoit să părăsească Cota 112 și să se retragă pe un front mai puțin lat și mai ușor de apărat.

În ideea de a evita pierderea de vieți omenești, Montgomery prefera să se folosească masiv în operațiile sale de aviație și de artilerie. Efectele acestei strategii asupra centrelor urbane atacate de el, precum Caen, au fost din această cauză devastatoare. (Imperial War Museum, B7754)

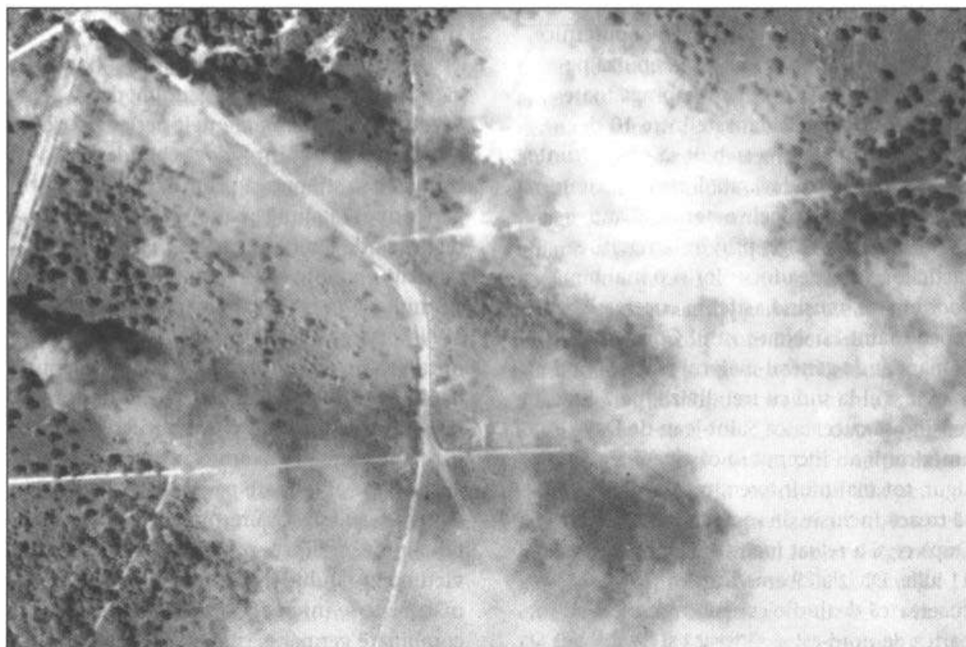
Între 29 iunie și 2 iulie, Corpul VIII a reușit să respingă, cu multă hotărâre, în ciuda unei coordonări defectuoase, o îndelung anticipată contraofensivă inamică. Abia sosit la fața locului, Corpul II SS Panzere s-a aruncat asupra capului de pod britanic de pe râul Odon, dar n-a reușit să facă mare lucru în fața întețitelor bombardamente de artilerie ale Aliaților, așa că a trebuit să abandoneze în curând.

Motivul principal care a dus la eșecul contraatacului german a fost reprezentat de lipsa proviziilor, pe lângă faptul că oricum atacul german avusese loc prematur, având în vedere că trupele implicate abia sosiseră în Normandia și erau încă nefamiliarizate cu terenul. Eșecul contraofensivei a dovedit în schimb că Aliații reușiseră deja să pună un picior ferm în Normandia. Prin urmare, Hitler s-a gândit la o nouă strategie: să consolideze apărarea, astfel încât aceasta să devină de netrecut, și să încercuiască Aliații, înghesuindu-i într-un perimetru strâmt, ca să nu le mai permită deloc spațiu de manevră. Această decizie nu făcea decât să-i condamne pe germani la o luptă îndelungată de uzură, în timp ce rămâneau în raza de bătaie a tunurilor flotei aliate; era, cu alte cuvinte, vorba de o bătălie pe care nu o puteau câștiga.

În tabăra cealaltă, Montgomery nu reușise nici să răzbească prin apărarea germană și nici să câștige mai mult teren dincolo de râul Odon, după cum își propusese ca parte a Operației Epsom. De fapt, un nou asalt puternic asupra Caenului a avut loc abia pe 8 iulie — Operația Charnwood. Montgomery s-a bazat și de această dată din plin pe sprijinul aviației. Un bombardament strategic a reușit să distrugă mai multe poduri peste fluviul Orne și să izoleze trupele germane aflate în partea de nord a orașului, unde urmau să fie private și de provizii.

Între timp, trupele anglo-canadiene lansau atacuri concentrice asupra unui inamic deja încercuit și cu mult depășit numeric. Inevitabil, aflat în inferioritate numerică și tehnică, inamicul a trebuit să se retragă, pe 9 iulie, când soldații lui Montgomery au putut în

Folosirea pe scară largă de către Aliați a aviației și artileriei a făcut victime considerabile în rândul germanilor. Pe de altă parte, craterele imense rezultate în urma acestor atacuri au încetinit și ritmul de pătrundere în adâncime a Aliaților pe frontul inamic. (Imperial War Museum CL 838)

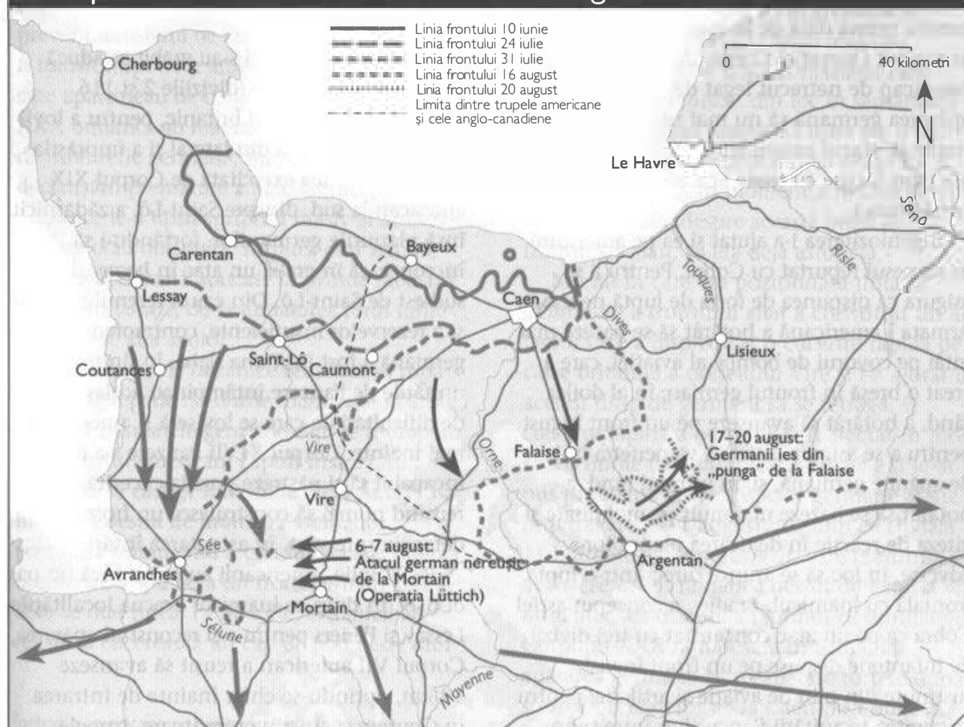
sfârşit să intre în Caen, prin partea de nord a oraşului, cu o întârziere de patru săptămâni faţă de planul iniţial. Nu au mai reuşit însă, din cauza epuizării, să treacă şi linia defensivă de pe fluviul Orne pentru a ajunge dincolo, în perimetrul deschis din dreptul localităţii Falaise.

În ciuda faptului că primise întăriri din partea Corpului VII condus de Collins, plus alte divizii britanice, Armata 1 americană a generalului Omar Bradley încă se mai lupta să înainteze prin *bocage* (în Normandia, teren cu păşuni delimitate de pâlcuri de copaci), când s-a hotărât să îşi reînnoiască ofensiva asupra Saint-Lô, pe 3 iulie. Corpul VIII american, comandat de general-maiorul Troy Middleton, a lovit la sud, pornind de la baza din Peninsula Cotentin, cu trei divizii, şi a reuşit, în cinci zile, să cucerească orăşelul La Haye-du-Puits, în ciuda unei rezistenţe îndârjite. Ofensiva a fost însă oprită apoi la râurile Ay şi Seves, pe 15 iulie. Simultan, Corpul VII a atacat dinspre Carentan spre Périers, pe 3 iulie, dar s-a împotmolit repede din cauza vremii rele şi a terenului dificil, mlăştinos. Chiar şi după ce Divizia 4 s-a alăturat atacului, pe 5 iulie, Corpul VII nu a mai reuşit să câştige decât 700 m, în patru zile. Germanii nu numai că se apărau foarte bine, dar lansau şi contraofensive puternice, în mod repetat, în ideea de a-i epuiza pe americani. Deşi a reuşit să respingă toate aceste contraatacuri lansate între 10 şi 12 iulie, Corpul VII a trebuit să se confrunte pe 15 iulie şi cu adevărata linie de apărare.

Treptat însă, trupele americane au reuşit să treacă prin *bocage*, prin îmbunătăţirea tacticilor, înteţirea focurilor şi o mai bună coordonare, reuşind astfel să cucerească mai repede Saint-Lô. Nou-sositul Corp XIX, comandat de general-maiorul Charles Corlett, a lovit şi el la sud cu trei divizii, pe 7 iulie, reuşind să cucerească Saint-Jean-de-Daye. Apoi americanii au început să câştige, încet, dar sigur, tot mai mult teren, reuşind, pe 20 iulie, să treacă inclusiv de şoseaua Périers-Saint-Lô. După ce şi-a reluat înaintarea spre Saint-Lô, pe 11 iulie, Divizia 29 americană a reuşit să cucerească dealurile care dominau oraşul în partea de nord-est şi să treacă şi de şoseaua Saint-Lô-Bayeux. Pe 18 iulie, germanii au fost nevoiţi să părăsească oraşul. Forţele americane şi-au croit cu greu drum mai departe până au ajuns în câmp deschis, într-o poziţie din care îşi permiteau în sfârşit să se gândească la un atac de mare amploare — Operaţia Cobra.

În timp ce americanii se pregăteau pentru Cobra, Montgomery a lansat şi el o nouă contraofensivă majoră, Goodwood, în apropiere de Caen. Aceasta avea să devină cea mai controversată campanie din întreg războiul. Planul lui Montgomery era să cucerească atât sudul oraşului Caen, cât şi Bourguébus — obiective care urmau să-i deschidă drumul spre câmpia Falaise, în sud. A mai fost însă nevoie de încă un atac pentru a menţine rezervele germane în Caen, în timp ce americanii se pregăteau pentru Cobra. Pentru a-şi duce la îndeplinire planurile, Montgomery a avut nevoie de bombardamente puternice, spre a putea străpunge apărarea germană de pe fluviul Orne, şi abia pe 18 iulie a reuşit să atace capul de pod de la est de Orne, pe care trupele sale aeropurtate îl cuceriseră iniţial în Ziua Z. Din nefericire, acest cap de pod era atât de bine păzit, încât a fost imposibil ca germanii să poată fi luaţi prin surprindere, Montgomery fiind astfel nevoit să apeleze din plin la bombardiere pentru a rezolva situaţia.

La final, Operaţia Goodwood s-a dovedit că a fost nu numai prost gândită, dar şi prost executată. Bombardamentele aeriene şi de artilerie au ajutat într-adevăr blindatele britanice să străpungă primul cerc al apărării germane şi să ajungă până la baza dealului de la sud de Caen. Germanii însă, aşa depăşiţi numeric cum erau, şi-au întârziat cât de mult s-a putut retragerea, fapt care a dus la dispersarea atacului britanic. Blindatele britanice nu au putut ajunge la Bourguébus decât pe 18 iulie, aproape fără infanterie şi fără niciun ajutor din partea artileriei. Însă germanii, care aveau arme antitanc şi antiaeriene amplasate pe porţiuni mai înalte de teren, au reuşit să respingă atacul tancurilor britanice, provocând şi numeroase victime în rândurile inamicului. Iar pe măsură ce se însera, contraatacurile combinate germane, care au continuat, au

reuşit să întoarcă blindatele britanice din drum, cu pierderi foarte grele.

Montgomery a mai atacat şi în următoarele două zile, dar momentul era deja ratat. Nu numai că nu reuşise să pună un picior ferm niciunde în apropiere de dealurile de la Bourguébus, dar înregistrase şi pierderi uriaşe, care-l afectau din toate punctele de vedere. De fapt, folosirea din plin a blindatelor în timpul Operaţiei Goodwood, împotriva unei apărări complete, nu a făcut decât să-i lase pe britanici fără mai mult de o treime dintre tancurile aduse în Normandia. Mai mult decât atât, fusese ratată complet misiunea de distrugere a blindatelor inamice. Deşi această operaţie i-a ajutat într-adevăr pe britanici să mai câştige ceva teren şi să blocheze pentru scurtă vreme o parte din trupele de rezervă germane la Caen, aceste mici succese nu meritau nici pe departe preţul plătit, pe care britanicii nu şi-l mai puteau permite şi a doua oară.

Operaţia Cobra

Operaţia Goodwood i-a ajutat în schimb pe americani să înainteze, prin faptul că trupele germane care ar fi trebuit să apere Saint-Lô au fost ghidate spre frontul de la Caen. Rezultatul a fost o deteriorare serioasă a poziţiei logistice germane pe frontul american, chiar înainte de începerea Operaţiei Cobra, ceea ce le-a permis americanilor să ia un avânt serios. Atacurile aeriene ale Aliaţilor zădărniciseră încontinuu încercările germanilor de a-şi reface aprovizionarea. Situaţia s-a înrăutăţit încă şi mai mult, în special în sectorul vestic, după data de 15 iulie, când a fost distrus din nou podul de cale ferată de la Tours, care se afla pe principala arteră de aprovizionare a Armatei a 7-a germană. Ca urmare, rezervele germane au scăzut simţitor pe frontul de la Saint-Lô, chiar înainte de începerea Operaţiei Cobra. De fapt, Corpul LXXXIV german nu mai

avea în acel moment combustibil decât pentru încă două zile. Ceea ce a făcut ca, pentru prima dată de la începutul campaniei, în timpul Operației Cobra, din cauza acestui handicap de netrecut legat de aprovizionare, apărarea germană să nu mai reușească să respingă atacul americanilor din 25-26 iulie, așa cum făcuse cu toate atacurile aliate de până atunci.

Ingeniozitatea i-a ajutat și ea pe americani în succesul repurtat cu Cobra. Pentru a se asigura că dispunea de forța de luptă necesară, Armata I americană a hotărât să se bazeze mai întâi pe covorul de bombe al aviației, care a creat o breșă în frontul german; în al doilea rând, a hotărât să avanseze pe un front îngust, pentru a se asigura astfel că va penetra linia de apărare germană, și, în ultimul rând, a hotărât să se bazeze mai mult pe mobilitate și viteza de reacție în dejucarea planurilor adverse, în loc să se arunce direct într-o luptă frontală cu inamicul. Bradley a conceput astfel Cobra ca pe un atac concentrat cu trei divizii de infanterie dispuse pe un front îngust, susținute din plin de aviație și artilerie, pentru asigurarea securității flancurilor; între timp, trei divizii motorizate urmau să atace din spatele frontului inamic, să cucerească orașul Coutances și să izoleze astfel Corpul LXXXIV german pe coastă.

Covorul de bombe de la începutul acestei operații a reprezentat cel mai mare și cel mai eficient atac aerian asupra unor forțe terestre din câte văzuse până în acel moment războiul. În ciuda deficiențelor de planificare, a executării defectuoase și a ghinionului care a urmărit atacul aerian, americanii au reușit să întrerupă comunicațiile germane și să lovească atât de bine Divizia *Lehr* Panzere, încât nici măcar soldații cei mai experimentați n-au mai putut rezista în fața atacului concentrat al Corpului VII. În consecință, americanii au reușit să avanseze 3,2 km spre apărarea germană, pe 25 iulie, și, mai apoi, pariind pe mobilitate și viteză, au reușit să treacă de ea. În timpul acestei faze de tatonare, ei au reușit să-și consolideze victoria mai repede decât a putut adversarul să-și aducă întăriri și pe fondul handicapului grav suferit de germani din cauza lipsei proviziilor. Pe 26 iulie, Corpul VII a mai câștigat 8 km, în timp ce frontul german, extrem de extins, începea să cedeze.

În replică, germanii s-au grăbit să aducă Corpul XLVII Panzere (diviziile 2 și 116 Panzere) de pe frontul britanic, pentru a lovi ofensiva americană din lateral și a împrăștia atacul. Presiunea exercitată de Corpul XIX american la sud, dinspre Saint-Lô, a zădărnicit însă planurile germanilor, forțându-i să încropească în grabă un atac în *bocage*, la sud-est de Saint-Lô. Din cauza terenului dificil și a rezervelor insuficiente, contraofensiva germană a fost însă una slabă, în timp ce unitățile de Panzere întâmpinau același gen de dificultăți de care se loviseră și americanii mai înainte. Corpul XLVII Panzere s-a dovedit incapabil să-și păstreze poziția cucerită, reușind numai să construiască un front defensiv spre vest, în așteptarea întăririlor.

Pe 27 iulie, americanii au reușit încă un pas decisiv. În timp ce inamicul evacua localitățile Lessay și Périers pentru a-și reconstrui apărarea, Corpul VII american a reușit să avanseze 19 km, oprindu-se chiar înainte de intrarea în Coutances. În ziua următoare, trupele americane au cucerit Coutances. General-colonelul SS Paul Hausser, comandantul Armatei a 7-a germane, a făcut apoi greșeala să ordone Corpului LXXXIV să-și croiască drum spre sud-est, într-un efort de a reface un front continuu, în loc de a se retrage pur și simplu pentru a restabili o linie de apărare la sud de Coutances. Trupele germane aflate în retragere s-au lovit însă de vârful de atac american la sud-est de Coutances, trezindu-se astfel izolate în „punga" Roncey. Frontul german fiind acum deschis, Bradley a procedat în continuare, pe 29 iulie, la extinderea Operației Cobra. Corpurile VII și VIII și-au reluat astfel drumul spre sud, reușind să treacă râul Sienne a doua zi, să cucerească Avranches și să pună stăpânire pe un cap de pod de cealaltă parte a râului Sée, înainte de a trece în cele din urmă râul Sélune pe la Pontaubault, pe 31 iulie, deschizându-și astfel drumul spre Bretania.

Montgomery și-a reluat și el ofensiva la sfârșitul lunii iulie, grăbindu-se să lanseze Operația Bluecoat, împotriva unui front german slăbit, în apropierea orașului Caumont.

Acest atac încropit în grabă avea scopul de a menţine presiunea asupra germanilor şi de a preveni transferul de armament pentru a putea fi folosit împotriva americanilor. Şase divizii care aparţineau de corpurile de armată VIII şi XXX britanice au luat cu asalt o singură divizie de infanterie germană, numai că, din cauza declanşării premature a atacului, trupelor britanice le-a lipsit sprijinul masiv al artileriei cu care erau obişnuite. În plus, deşi slăbită, apărarea germană apucase să prindă rădăcini adânci în *bocage*, de la jumătatea lunii iunie de când se afla acolo.

Iniţial, trupele britanice reuşiseră să rupă destul de repede rândurile inamice şi să atragă în luptă blindatele germane care se îndreptau spre frontul american. Faptul însă că nu reuşiseră să câştige înălţimile de la Amayé i-a încetinit destul de mult. De asemenea, precauţia britanicilor a condus şi ea la ratarea ocaziei de a spulbera un front german care abia se mai ţinea. Pe 30 iulie, britanicii au reuşit să cucerească un cap de pod peste râul Souleuvre, într-o zonă care rămăsese neapărată între Armata a 7-a germană şi Grupul Panzere Vest. Cu toate însă că niciunul dintre cele două comandamente germane nu s-a mişcat din loc în săptămâna următoare, lăsând neapărată între ele o fâşie lungă de 3,2 km, britanicii n-au reuşit să profite de ocazie. În momentul în care aceştia au reuşit să afle despre această breşă din frontul german, ea era deja astupată.

Modul în care era poziţionată linia de delimitare a frontului aliat a constituit un alt factor care a împiedicat o cucerire rapidă de către britanici a orăşelului Vire şi i-a ajutat în acelaşi timp de germani să se retragă. O cucerire rapidă a oraşului ar fi afectat în mod serios liniile de comunicaţie adverse şi le-ar fi pus probleme grave trupelor germane aflate în retragere. Pe 1 august, în timp ce Divizia 11 blindate a Corpului VIII, care continua să avanseze încet, rămânea destul de expusă unui atac, ca urmare a faptului că blindatele Corpului XXX rămăseseră în urmă, iar apărarea germană îşi recăpătase forţele după sosirea blindatelor de la Caen pe 1 august. Astfel, pe 6 august, contraloviturile germane aproape au spulberat vârful de atac al Diviziei 11 blindate, numai că, nerăbdători cum erau să forţeze mai mult în luptele dinspre vest împotriva americanilor, germanii nu au investit toate forţele în aceste contralovituri.

Între timp, pe 1 august, Grupul de Armate 12 comandat de Bradley a devenit operaţional, preluând comanda Armatei 1 şi a

Întăririle americane se deplasează la Mortain pentru a bloca contraatacul german cu numele de cod Operaţia Lüttich, pe 7 august. Aceasta urma să devină una dintre cele mai mari gafe strategice ale lui Hitler. În timp ce şansele de succes ale operaţiei erau practic inexistente, aceasta nu a făcut decât să atragă şi mai mult trupele germane spre vest, unde s-au trezit prinse în capcană, în regiunea stâncoasă din apropierea oraşului Argentan; practic, această manevră a dus la înfrângerea catastrofală din punct de vedere strategic a Westheer în Normandia, în august 1944. (Armata SUA)

noii Armate a 3-a a generalului Patton. Trupele americane aveau acum în sfârşit posibilitatea de a se aventura în acel tip de campanii mobile pentru care se antrenaseră pe timp de pace. În timp ce Armata 1 avansa spre sud-est şi reuşea să ocupe Mortain, pe 3 august, Patton reuşea şi el să avanseze într-un mod spectaculos şi să izoleze pentru prima dată Bretania, presând în continuare mai departe înaintarea prin peninsulă pentru a cuceri Pontivy.

Germania contraatacă!

În timp ce reuşeau să străpungă în sfârşit apărarea adversă, trupele americane s-au găsit pentru prima dată în postura de a se apăra împotriva unei contraofensive germane majore menite să blocheze înaintarea americanilor şi să ducă la izolarea trupelor lui Patton. Avansul americanilor lăsase centrul slab apărat, iar Hitler se gândise să profite de ocazie. Astfel, pe 2 august 1944, Hitler şi-a condamnat practic *Westheer* la înfrângere totală, în momentul în care i-a ordonat feldmareşalului von Kluge să iniţieze o contraofensivă pentru a recuceri Avranches şi a bloca înaintarea americanilor prin Normandia. Această decizie a reprezentat însă o eroare strategică de proporţii, care a dus la decimarea trupelor germane din Normandia. Deşi germanii s-au grăbit să adune repede ce mai rămăsese din cele şase divizii motorizate şi din provizii, pentru a se asigura că mai puteau rezista câteva zile, era clar că în condiţiile date o victorie ieşea din calcul.

Corpul XLVII Panzere, aflat sub comanda lui Hans von Funck, a lovit în noaptea de 6-7 august, prin coridorul îngust format de râurile Sée şi Sélune, încercând să-şi croiască drum spre Mortain şi Avranches, dar soldaţii săi erau mult prea obosiţi. În plus, Funck s-a şi grăbit să atace fără a mai trimite înainte o misiune de recunoaştere. Mai mult decât atât, americanii observaseră deja încă de pe 5 august o concetrare de forţe germane în apropiere de Mortain, în timp ce serviciul de informaţii Ultra a avertizat despre atacul inamic, permiţându-i lui Bradley să ia măsuri urgente de apărare.

Americanii ocupau încă poziţii precare în acest moment şi nu căpătaseră nici suficientă experienţă în coordonarea apărării. Şi totuşi, au reuşit să apere cu dârzenie Cota 317 împotriva germanilor care încercau să ajungă prin Mortain la Avranches. Apoi, sosirea rapidă a întăririlor americane a blocat cu totul ofensiva, în timp ce bombardierele aliate, după eliberarea cerului pe 7 august, i-au dispersat pe germani în *bocage*. Într-adevăr, dezechilibrul de forţe era mult prea mare pentru a mai permite o restabilizare a frontului, din punct de vedere logistic atacul fiind deja sortit eşecului: germanii nu dispuneau nici de armamentul, nici de proviziile necesare pentru a putea recuceri şi păstra Avranches.

Înfrângerea de la Mortain le-a oferit Aliaţilor şansa de a încercui şi distruge forţele germane din Normandia, fie în zona „pungii" Argentan-Falaise, fie printr-o învăluire mai largă de-a lungul fluviului Sena. Presaţi din spate de americani, germanii au ales să se retragă strategic pe malul Senei. Având însă în vedere că nu mai aveau access la provizii şi nici spaţiu de manevră prea mare, pierderile substanţiale deveniseră inevitabile după eşecul contraatacului de la Mortain, germanii fiind pur şi simplu împinşi tot mai adânc în „punga" formată în zona Argentan-Falaise. În orice caz, în timp ce americanii se grăbeau spre est, unde urmau să-l întâlnească pe Montgomery, care forţa înaintarea spre sud, din Caen spre Falaise, au realizat că se întinseseră deja prea mult şi aveau şi probleme cu liniile de aprovizionare. Temându-se să nu se împrăştie încă şi mai mult, ca şi de o răbufnire victorioasă a germanilor presaţi şi ei de lipsa proviziilor, Bradley a oprit înaintarea americanilor, pe 13-18 august, şi şi-a împărţit trupele, direcţionând Corpul V spre Sena. În aceste condiţii, americanii nu erau suficient de puternici nici să închidă „punga" de la Falaise-Argentan dinspre sud şi nici să preseze repede spre nord pe ambele maluri ale Senei, după ce Corpul V stabilise un cap de pod dincolo de fluviu, la Mantes-Gassicourt, pe 19 august. Încercând o clasică dublă încercuire, Aliaţii rataseră ambele obiective.

Vehiculele ușoare aliate, precum cel din imagine, au ajutat destul de puțin în timpul bătăliilor dificile care au avut loc în iunie și iulie, dar odată cu prăbușirea frontului german în august și trecerea la o fază mai mobilă a războiului, și-au dovedit eficiența. (Imperial War Museum, CL838)

La 25 august 1944, trupele aliate — cu o divizie franceză ca vârf de atac — au eliberat Parisul de sub ocupația germană. Cu 48 de ore înaintea acestei victorii, în timp ce germanii se pregăteau să se retragă din oraş, luptătorii din Rezistența franceză au ieşit din ascunzători şi i-au atacat cu focuri de armă pe ocupanți. (AKG Berlin)

Progresul slab înregistrat de trupele anglo-canadiene a contribuit şi el la eşecul Aliaţilor de a-i distruge pe germani în „punga" de la Falaise, la jumătatea lunii august. Deşi Armata I canadiană a lui Crear, proaspăt devenită operaţională, a executat două atacuri rapide la sud înspre Argentan — operaţiile Totalize şi Tractable —, lipsa de experienţă şi încăpăţânarea germanilor în apărare au întârziat o victorie aliată la Falaise până pe 16 august. Faptul că britanicii n-au ştiut însă să preseze ferm în celelalte puncte i-a permis inamicului să se retragă ordonat din „pungă" până pe 19 august, când canadienii şi polonezii au reuşit în sfârşit să o închidă. Între timp însă, nu mai puţin de 40 000 de soldaţi germani reuşiseră să scape de acolo.

Montgomery se temea de faptul că trupele sale deja epuizate aveau să sufere pierderi uriaşe dacă se aventurau să încerce să oprească duşmanul disperat să iasă din „pungă". În schimb, procedând la fel ca Eisenhower, a început să se gândească la o eventuală învăluire pe o arie mai extinsă, de-a lungul Senei. În acelaşi timp, Montgomery a subestimat viteza şi mobilitatea americanilor; refuzul lui de a modifica linia de demarcaţie a trupelor sale, pentru a le permite americanilor să treacă dincolo de Argentan şi să închidă „punga" dinspre sud, l-a obligat pe Bradley să oprească înaintarea trupelor sale pe 13 august.

Abia pe 16 august, Montgomery a lansat Operaţia Kitten, care viza lung plănuita înaintare pe malul Senei. Acum germanii, care sufereau deja de lipsa spaţiului de manevră, de lipsa acută a proviziilor şi erau cu moralul la pământ, se confruntau cu o nouă perspectivă de a fi învăluiţi pe un perimetru mult mai extins, de-a lungul fluviului, şi de a fi zdrobiţi.

Pe 21 august însă, germanii au reuşit cel mai mare succes al lor din această campanie, reuşind să treacă, practic în formaţiune completă, de partea cealaltă a fluviului.

Priorităţile strategice în continuă schimbare, nevoia tot mai mare de sprijin aerian şi vremea proastă i-au împiedicat pe Aliaţi să oprească retragerea germanilor. Iar decizia Aliaţilor din 18 august de a cuceri podul rămas intact peste Sena a pus capăt confruntărilor directe. Evadarea germanilor a însemnat în acelaşi timp şi o înmulţire a potenţialelor ţinte de la sol, ceea ce a disipat destul de mult forţele aliate. În ciuda repetatelor atacuri aeriene şi a lipsei acute a combustibilului, germanii au reuşit să se salveze fără prea mult pierderi de vieţi omeneşti sau echipament. N-au avut însă deloc parte de răgaz, în condiţiile în care Aliaţii au trecut şi ei rapid Sena. Astfel încât, în ultima săptămână din august, *Westheer* era forţată să se retragă cu totul din Franţa, înapoi spre frontierele belgiene şi germane, urmărită îndeaproape de Aliaţi.

Retragerea continuă

În intervalul 1-9 septembrie 1944, tot ce mai putea face *Westheer*, sau ce mai rămăsese din acesta, era să mai încetinească puţin viteza cu care înaintau Aliaţii prin Franţa şi Belgia. Ceea ce i-a frânat însă mai mult pe Aliaţi, începând cu 10 septembrie, a fost faptul că reţeaua logistică nu reuşise să ţină pasul cu un ritm atât de rapid, la care nimeni nu se aşteptase. Prin urmare, faptul că benzina, muniţia şi alimentele ajungeau pe front cu greutate a oprit, în cele din urmă, marşul Aliaţilor, de-a lungul unei linii care începea pe coasta Belgiei, continua pe canalul Meuse-Escaut, până la Maastricht, şi apoi spre sud, de la graniţa germană, în dreptul oraşului Aachen, până la graniţa elveţiană, în apropiere de Belfort.

Reacţionând cu promptitudinea şi vigoarea care le erau caracteristice, germanii au profitat de acest mic răgaz pentru a se replia. Între 6 şi 12 septembrie, de exemplu, a fost improvizată formaţiunea KG Chill, constituită din soldaţii care se rătăciseră de propriile batalioane şi din cei care făcuseră parte din garnizoanele locale, al cărei scop era să asigure o nouă linie fragilă de apărare pe canalul Meuse-Escaut. În ideea de a astupa breşa creată în frontul german, între Anvers şi Neerpelt, în Belgia, Înaltul Comandament a trimis în plus şi nişte contingente de recruţi numai parţial antrenaţi, alături de personal naval şi echipaje ale forţelor navale pregătite să acţioneze la sol, care au format Armata I paraşutişti, comandată de generalul Kurt Student. În mod surprinzător, aceşti soldaţi prost instruiţi şi echipaţi au reuşit să constituie o rezistenţă puternică împotriva Aliaţilor.

La sfârşitul lunii august, între Eisenhower şi Montgomery a izbucnit o dispută înverşunată, vizând atât strategia, cât şi comanda — celebra controversă privind atacul „pe front larg versus pe front îngust". La 1 septembrie, după cum fusese planificat înainte de Ziua Z, Eisenhower — rămânând în continuare comandant suprem al Aliaţilor — l-a înlocuit pe Montgomery la comanda trupelor terestre, într-un teatru de operaţii unde se aflau cantonate două grupuri de armate americane şi Grupul de armate anglo-canadian al generalului Monty. Nereuşind să înţeleagă că opinia publică americană nu putea tolera un

Rachetele V2

Folosirea de către germani a rachetelor balistice V2, în septembrie 1944, l-a forţat pe Montgomery să lanseze Operaţia Market-Garden. Germanii începuseră să construiască această armă „a răzbunării" încă din 1940, primele unităţi germane care au folosit-o, împotriva Marii Britanii în septembrie 1944, fiind cele din sud-vestul Olandei. Hitler sperase ca prin lansarea acestor rachete să afecteze moralul englezilor şi să răzbune distrugerile enorme cauzate de bombardarea Reichului. Până la sfârşitul lui 1944, germanii lansaseră asupra oraşelor britanice 491 de rachete V2. Spre sfârşitul lui 1944, germanii au aruncat în luptă nu mai puţin de 942 de rachete V2 — plus 1 000 de bombe zburătoare V1 — asupra portului Anvers, cu scopul de a perturba astfel procesul de descărcare a proviziilor pentru Aliaţi. În jur de 302 de astfel de rachete au lovit în docuri, distrugând 60 de nave şi provocând 15 000 de morţi, printre care mulţi civili. Prin urmare, Montgomery s-a văzut forţat să plaseze 490 de tunuri antiaeriene în jurul Anversului pentru a contracara atacul cu V1, în timp ce Aliaţii se vedeau neajutoraţi în faţa rachetelor V2.

La începutul lui 1945 însă, problemele de ordin strategic şi lipsurile i-au forţat pe germani să restrângă folosirea rachetelor V2. În total, impactul strategic al acestei „arme minune", care ar fi trebuit să le aducă germanilor victoria în război, s-a dovedit dezamăgitor, în special având în vedere resursele enorme cheltuite pentru construirea lor — resurse care ar fi putut fi folosite, de exemplu, pentru creşterea producţiei de tancuri, avioane, submarine sau tunuri antiaeriene.

comandant britanic într-un teatru de operații dominat de soldați americani, Montgomery nu a binevoit să se supună, pornind o campanie prin care cerea să fie reinstaurat la comanda trupelor terestre sau cel puțin să i se permită controlul operațional asupra contingentelor americane din imediata lui apropiere.

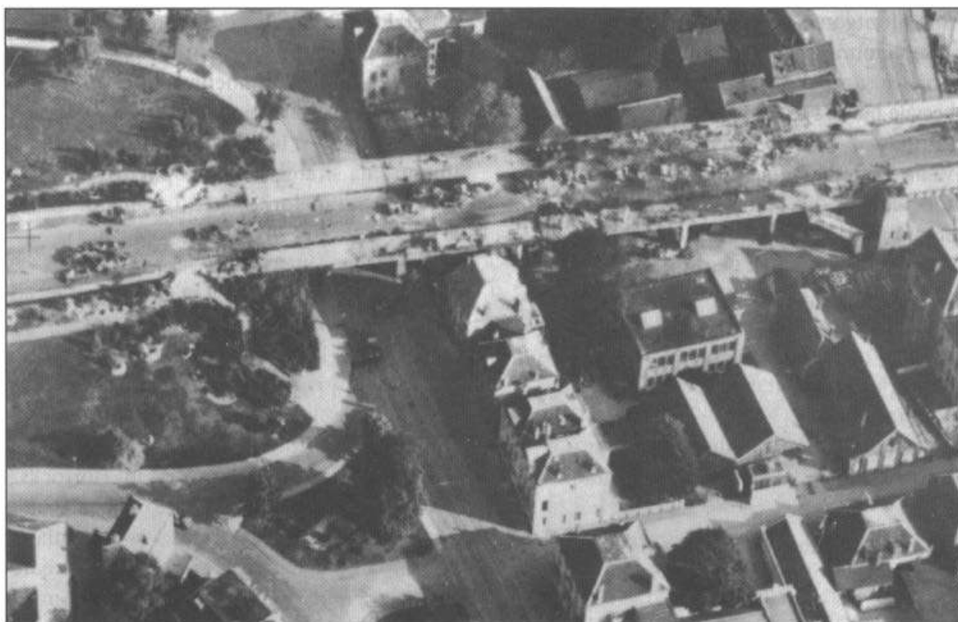
Deși este adevărat că în această dispută Montgomery a apărut drept egocentric, la fel de adevărat este și că principalul lui motiv era să modeleze această campanie după dorințele celor care-i susțineau pe britanici. El își dorea ca soldații britanici, chiar dacă erau mai puțini, să poată contribui în mod decisiv la înfrângerea militară a Germaniei, în cadrul

Operația Market-Garden, 17–26 septembrie 1944

1. Batalionul 2 al colonelului Frost rezistă eroic în apărarea podului Arnhem, 17-21 septembrie, dar este nevoit să cedeze în fața superiorității numerice a adversarului.
2. Rămășițele Diviziei 1 aeropurtate britanice se retrag din perimetrul Oosterbeek, în noaptea de 25-26 septembrie.

Frontul aliat pe 17 septembrie 1944
Frontul aliat pe 26 septembrie 1944
Zonele de acostare a trupelor aeropurtate
Direcția în care intenționau Aliații să înainteze
Waffen-SS

0 25 kilometri

Deşi încercuiţi, paraşutiştii britanici comandanţi de colonelul John Frost au reuşit să reziste eroic la podul Arnhem timp de şase zile, după care au fost zdrobiţi de puternicele atacuri germane, înainte ca Horrocks şi Corpul XXX să ajungă la ei atât de departe în nord. (Imperial War Museum MH 2062)

unei coaliţii mai largi, astfel încât Marea Britanie să poată avea un cuvânt greu de spus, pe plan politic, după război. Dacă i s-ar fi permis să coordoneze forţele americane din imediata lui vecinătate, atunci Grupul de Armate 21 britanic de sub comanda sa s-ar fi putut înconjura de mult mai multă glorie decât i-ar fi permis să dobândească resursele limitate avute la dispoziţie.

Pe lângă această problemă legată de comanda trupelor, cei doi generali mai aveau şi o dispută pe teme de strategie. Eisenhower, mai atent la chestiunile politice, şi-ar fi dorit să atace Germania pe un front mai larg, o strategie care le-ar fi asigurat statelor aliate poziţii egale în înaintare, asigurând şi unitatea alianţei. Impetuosul Montgomery, pe de altă parte, pretindea că — având şi trupele americane sub comanda sa — ar fi putut să lanseze un atac puternic la nord de Ardeni, asupra zonei industriale cheie a germanilor din regiunea Ruhr. Demonstrând o ignoranţă totală faţă de problemele politice, Montgomery îşi construise întreaga strategie pornind pur şi simplu de la o logică tactică sănătoasă, în rezonanţă cu propria personalitate, şi de la interesele pe care le avea Marea Britanie în cadrul Alianţei. Această dispută pe cele două chestiuni s-a prelungit până în 1945, ducând la o răcire a relaţiilor anglo-americane pentru tot restul campaniei.

Operaţia Market-Garden

În septembrie 1944, după problemele avute cu aprovizionarea, Montgomery s-a străduit să redea avântul soldaţilor săi, înainte ca *Westheer* să apuce să-şi refacă forţele. El spera ca, în scurt timp, să poată pune mâna atât pe rampele de lansare ale rachetelor V2 inamice, cât şi pe un pod rămas neatins peste fluviul Rin, urmând a se folosi de acest din urmă succes şi pentru a ajunge, înaintea lui Eisenhower, la resursele din regiunea Ruhr. Astfel, pe 17 septembrie, Montgomery a lansat Operaţia Market-Garden, printr-un îndrăzneţ atac combinat al trupelor aeropurtate şi terestre.

Unul dintre motivele care a stat la baza acestei lovituri îndrăzneţe a fost înţelegerea de

către Montgomery a faptului că, la începutul lui septembrie 1944, Grupului de Armate 21 i se oferea şansa de a-şi îndeplini acele obiective speciale pe care le urmăreau britanicii în acest teatru de operaţii. Având în vedere faptul că *Westheer* era deja îngenuncheată, un ultim efort temerar din partea englezilor le putea asigura mult râvnitul rol principal în înfrângerea Germaniei de către Aliaţi. Războiul prelungindu-se însă până în 1945, campania a început să fie dominată tot mai mult de numărul mare de soldaţi americani, influenţa britanică în plan strategic scăzând direct proporţional.

Operaţia Market-Garden presupunea o înaintare rapidă a Corpului XXX britanic al generalului Brian Horrocks spre nord, prin Olanda, unde urma să se întâlnească cu 30 000 de englezi şi americani din trupele aeropurtate amplasaţi pe acest traseu, lângă o serie de poduri şi intersecţii de drumuri de importanţă strategică, cu scopul de a facilita înaintarea trupelor terestre. La capătul nordic al acestui traseu, Divizia 1 aeropurtată britanică avea misiunea de a ocupa podul Arnhem, unde urma apoi să aştepte sosirea blindatelor lui Horrocks.

În curând însă, ofensiva avea să întâmpine dificultăţi, disperatele improvizaţii în apărare ale feldmareşalului Walther Model — noul comandant al Grupului de Armate B — reuşind să încetinească avansul lui Horrocks. Situaţia mai era înrăutăţită şi de contraatacurile germane locale care continuau să-l hărţuiască pe Horrocks pe flancuri, ca şi de o perturbare temporară a fluxului de provizii. Între timp, garnizoanele mobilizate în grabă, întărite şi cu rămăşiţele Corpului II SS Panzere şi primenite cu tancuri King Tiger, au reuşit să doboare rezistenţa eroică a paraşutiştilor lui Frost de la podul Arnhem, ţinând în acelaşi

Imaginea obstacolelor antitanc „dinţi de balaur" a devenit caracteristică pentru ultima poziţie fortificată a lui Hitler în vest — Linia Siegfried sau Zidul de vest. Deşi linia s-a dovedit eficientă în a-i ţine pe Aliaţi la distanţă, provocând şi numeroase victime în rândul acestora, nu avea cum să împiedice înfrângerea Germaniei. La începutul lui 1945, Aliaţii reuşiseră să străpungă Linia Siegfried şi să-i împingă pe germani înapoi până la Rin. (Imperial War Museum EA 37737)

Americanii au avut nevoie de cinci săptămâni de lupte epuizante pentru a înfrânge puternica rezistență germană din orașul istoric Aachen; după căderea orașului însă, coloane întregi de prizonieri germani puteau fi văzute mărșăluind spre vest. (AKG Berlin)

timp piept și restului Diviziei 1 aeropurtate, care se afla amplasată în perimetrul Oosterbeek, de la vest de Arnhem.

După ce au rezistat timp de cinci zile, fără niciun semn de la Horrocks, soldații lui Frost au trebuit să cedeze în fața germanilor. Iar după alte câteva zile, germanii au reușit să determine și restul Diviziei 1 aeropurtate să se retragă de la Oosterbeek, pe malul sudic al Rinului inferior. Deși Operația Market-Garden s-a dovedit a fi un eșec extrem de costisitor — în ciuda justificărilor aduse de Montgomery —, cucerirea podului de pe râul Waal, la Nijmegen, s-a dovedit de o importanță vitală, după ce a devenit punctul de unde Montgomery și-a lansat, în februarie 1945, Operația Veritable îndreptată spre Rin. Mai mult decât atât, s-a dovedit că Montgomery trăsese concluzia corectă după Market-Garden — aceea că, indiferent cât de slăbită ar fi putut părea armata germană, ea încă mai putea răsturna primejdios acțiunile ofensive mult prea ambițioase ale Aliaților.

În timp ce Operația Market-Garden se afla în plină desfășurare, Grupul de Armate 12 al lui Bradley, înșirat de-a lungul secțiunii Sittard-Epinal, a continuat să înainteze încet spre est pentru a iniția primele atacuri asupra Zidului de vest — zidul de fortificație care proteja granița de vest a Germaniei, cunoscut Aliaților drept Linia Siegfried. Cu toate că lipsa proviziilor a făcut ca mare parte din Armata 1 americană a lui Hodges să nu poată participa la atac, restul soldaților au reușit să cucerească Sittard spre est și să atace Linia Siegfried în apropiere de Aachen. Mai departe spre sud, Armata a 3-a americană a generalului Patton a forțat înaintarea, parcurgând 80 km spre est, traversând cursul superior al râului Moselle și închizând orașul fortificat Metz.

Între 4 și 6 septembrie 1944, Armata a 15-a a generalului von Zangen a folosit toate tipurile de vase avute la dispoziție — inclusiv bărci de pescuit, ca în imagine — pentru a improviza o evacuare spre nord, prin estuarul Scheldt, până în zona Breskens. Această retragere de succes le-a permis germanilor să protejeze estuarul Scheldt și să-i împiedice pe Aliați să pună mâna pe portul Anvers, până la începutul lui noiembrie. (Imperial War Museum)

Între 13 septembrie și 21 octombrie 1944, americanii au desfășurat atacuri succesive pentru a putea înfrânge crâncena apărare germană și a cuceri Aachen. Protejați de Linia Siegfried, germanii s-au luptat cu tenacitate pentru acest oraș istoric, pe care Hitler spusese că trebuiau să-l apere până la ultimul om și ultimul cartuș.

Într-o încercare de a „îmbărbătare" a apărării germane, poliția militară a început să iasă tot mai des la vânătoare în spatele frontului, în căutarea dezertorilor, pe care-i spânzurau de crengile copacilor. Stimulați de acest gen de amenințări, dar și de nevoia de a proteja Reichul, soldații din apărare, deși depășiți net numeric, au rezistat cu îndârjire și chiar au pornit ei înșiși câteva atacuri împotriva americanilor. Cele câteva avioane de vânătoare germane care mai erau disponibile au înfruntat și ele dominația clară în aer a Aliaților, într-o încercare fără speranță de a opri înaintarea acestora.

În ciuda tuturor acestor eforturi disperate, determinarea americanilor și superioritatea numerică și-au spus, până la urmă, cuvântul pe 21 octombrie, când Aachenul a fost în sfârșit cucerit. Aliații au penetrat temuta Linie Siegfried și au cucerit primul lor oraș german. Bineînțeles, atât întârzierea considerabilă înregistrată în atingerea acestui obiectiv, cât și pierderile mari de vieți omenești continuau să-i preocupe pe americani, care au evitat să mai lanseze și alte atacuri individuale împotriva Liniei Siegfried.

Curățarea estuarului Scheldt

Între jumătatea lunii septembrie și începutul lui noiembrie 1944, Armata 1 canadiană — aflată sub comanda temporară a general-locotenentului Guy Simonds, care îl înlocuia pe Henry Crerar — se lupta să cucerească estuarul Scheldt, din sud-vestul Olandei, întâmpinând o rezistență feroce. Germanii reușiseră să stabilească un front solid în regiunea Zeeland — în Zuid-Beveland, Breskens și în insula Walcheren —, după ce salvaseră Armata a 15-a de o potențială încercuire la sud de estuarul Scheldt. Între 4 și 26 septembrie, această armată s-a folosit de bărci improvizate și plute pentru a evacua

86 000 de soldați și 616 de tunuri spre nord, dincolo de estuar.

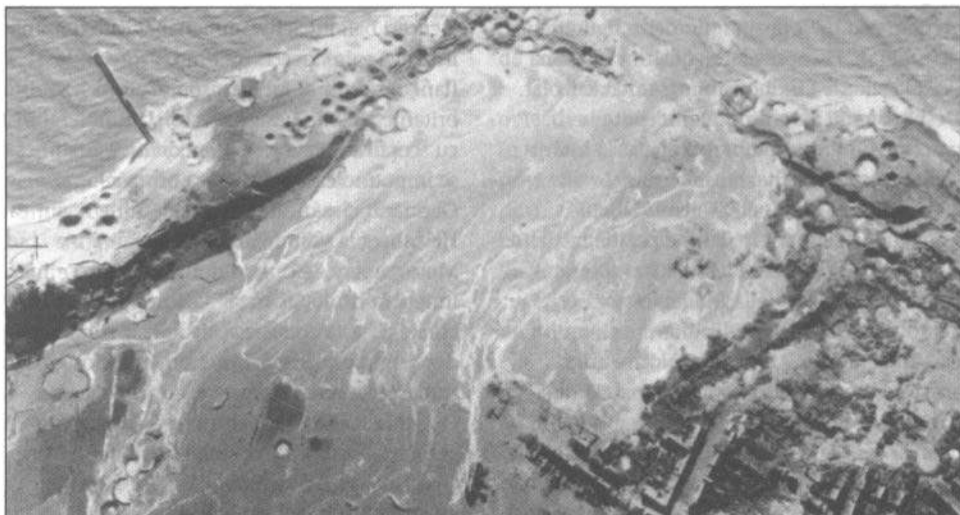
Majoritatea proviziilor Aliaților continuau să fie descărcate în debarcadere improvizate pe plajele din Normandia. Această neîntreruptă dependență de capetele de pod inițiale s-a datorat ordinelor lui Hitler ca garnizoanele încercuite în porturile franceze și belgiene să nu cedeze cu niciun preț instalațiile portuare. Aliații aveau nevoie să curețe rapid estuarul Scheldt, ca să poată aduce provizii în portul Anvers, cucerit de Horrocks pe 4 septembrie. Prin urmare, între 5 septembrie și 1 octombrie, pentru a-și asigura spatele înainte de asaltul asupra estuarului Scheldt, canadienii au cucerit mai întâi porturile Le Havre, Boulogne și Calais.

Din nefericire pentru Aliați, armata lui Simonds, care nu se afla în cea mai bună formă, a reușit să ducă la bun sfârșit această misiune de curățare a estuarului Scheldt, abia la jumătatea lunii noiembrie. Înaintarea lentă a canadienilor s-a datorat în principal lipsei resurselor, căci Montgomery — în ciuda recunoașterii importanței docurilor de la Anvers —, acordase prioritate Operației Market-Garden condusă de Dempsey. O altă cauză a fost terenul dificil care avantaja o apărare germană bine organizată. Între 2 și 16 octombrie, trupele lui Simonds au avansat spre nord pentru a cuceri Bergen-op-Zoom și pentru a izola Peninsula Zuid-Beveland. Apărarea germană s-a folosit în mod clar de teren, construindu-și buncăre la adăpostul pantelor abrupte, unde și-au plasat lansatoarele de rachetă. Aliații aveau să realizeze destul de curând cât de greu era să neutralizeze o asemenea poziționare.

După mai multe atacuri ale Aliaților respinse de germani la jumătatea lunii septembrie, între 6 octombrie și 3 noiembrie, în cadrul Operației Switchback, canadienii au curățat „punga" Breskens, la sud de Scheldt. Aici, germanii inundaseră în mod intenționat canalul Leopold, pentru a-i forța pe canadieni să folosească digurile drept drumuri, unde aveau să fie atacați de artileria germană, de armele antitanc și de lansatoarele de rachetă. Canadienii au trebuit să combine forțele de artilerie cu o hotărâre de fier pentru a reuși să curețe „punga" Breskens în condițiile unei rezistențe atât de puternice.

Între 16 noiembrie și 1 decembrie, trupele lui Simonds au înaintat spre vest, prin

Punctul culminant al luptelor crâncene duse de Armata I canadiană pentru a curăța estuarul Scheldt a fost reprezentat de atacul asupra insulei Walcheren, fortificată de germani. În încercarea de a străpunge puternica apărare adversă fără pierderi prea mari de vieți omenești, bombardierele aliate au distrus anumite secțiuni din digul care împrejmuia insula, lăsând marea să inunde zonele mai joase din centrul insulei. (Imperial War Museum C 4668)

Peninsula Zuid-Beveland, pregătindu-se apoi să lanseze un atac amfibie asupra insulei Walcheren, o adevărată fortăreață. Atacul a fost parte a unui plan îndrăzneț — pentru că, la insistențele lui Simonds, între 3 și 17 octombrie, Aliații au inițiat cinci atacuri cu bombe care au spart digul ce înconjura Walcheren. Marea a inundat zonele cele mai joase de pe insulă, scoțând din luptă 11 dintre cele 28 de baterii de artilerie inamice. După care, între 1 și 7 noiembrie, în cadrul Operației Infatuate, două atacuri amfibie, susținute și de un atac de la sol dinspre Zuid-Beveland, au reușit să cucerească fortăreața inundată.

Astfel, până pe 7 noiembrie, canadienii curățaseră cu succes estuarul Scheldt, numai că efortul făcut pe acest teren dificil pentru atingerea obiectivului îi costase 13 000 de morți și nouă săptămâni pierdute. Această experiență le-a întărit Aliaților convingerea — căpătată în urma atacului de la Aachen — că pătrunderea pe teritoriul Reichului nu avea să fie deloc o sarcină ușoară.

La jumătatea lunii octombrie, în timp ce luptele de la Scheldt se duceau de-a lungul flancului vestic al lui Montgomery, trupele germane care se confruntau cu armata lui Dempsey și-au întărit rândurile în apărare, astfel încât britanicii s-au văzut nevoiți să-și caute poziții mai bune pentru atacurile viitoare. După care, din senin, în noaptea zilei de 26 octombrie 1944, două divizii motorizate germane au lovit poziția nu foarte sigură deținută de Dempsey la Meijel, din mlaștina Peel, la sud de Eindhoven, într-un atac izolat. Deși germanii au obținut la început un oarecare progres, Dempsey a apelat la întăriri și mai ales la artilerie, reușind, din 29 octombrie până pe 7 noiembrie, să-i împingă pe germani înapoi pe poziția inițială.

În ciuda faptului că a eșuat în mod fatal, atacul germanilor de la Meijel le-a demonstrat Aliaților că, indiferent de ce dezastre suferise *Westheer* în Normandia, armata germană încă mai era capabilă de contraatacuri surpriză în punctele unde linia de apărare aliată era mai slabă. În același timp însă, această replică a germanilor le-a arătat și cât de improbabil era ca astfel de atacuri să fie victorioase, având în vedere superioritatea numerică netă a Aliaților. Succesul inițial al contraatacului din Ardeni, inițiat de Hitler la jumătatea lui decembrie, a arătat că Aliații nu-și învățaseră încă lecția de la Meijel; în aceeași măsură însă, respingerea în final a atacului a arătat că nici germanii nu și-o învățaseră pe-a lor.

Pe 2 noiembrie 1944, Eisenhower a anunțat noi directive strategice pentru campanie. În timp ce Devers și Bradley trebuiau să preseze spre est, pentru a asigura capetele de pod de pe Rin, Montgomery și grupul lui de armate urmau să aibă cea mai grea misiune a Aliaților din acel moment, și anume aceea de a lovi dincolo de Rin, pentru a cuceri Ruhrul. Ca un preambul la acest atac, între 14 noiembrie și 4 decembrie, armata lui Dempsey — în ciuda ploilor — a pornit-o spre est, pentru a curăța malul vestic al fluviului Meuse, lângă Venlo. În același timp, Armata a 9-a americană a lui Simpson — care îi fusese returnată lui Bradley, după ce servise sub Montgomery —, și Armata 1 americană a lui Hodges și-au reluat misiunea de a forța Linia Siegfried, pe la Jülich și Monschau, între 16 noiembrie și 15 decembrie.

Deși americanii au ajuns la râul Roer (Rur), undeva între Linnich și Düren, corpurile VII și V americane au rămas blocate într-o luptă grea pe terenul dificil din pădurea Hürtgen. Din nefericire pentru Eisenhower, Corpul V, atacat în mai multe rânduri, a ratat ocazia de a cuceri barajul Schwammenauel care domina întreaga vale Roer. Între timp, protejând flancul nordic al lui Simpson, Corpul XXX britanic a lovit la est, între 18 și 22 noiembrie, cu scopul de a cuceri Geilenkirchen, înainte să se împotmolească din cauza noroaielor. Germanii rămâneau astfel să domine regiunea Heinsberg la vest de râul Roer, iar Montgomery — care își dorea mereu o primă linie a frontului „curată" — intenționa să curețe această zonă, înainte de a lovi mai departe în est. Tocmai în momentul însă în care forțele britanice se pregăteau să lanseze Operația Blackcock, pentru a securiza zona, germanii au lansat contraofensiva din Ardeni.

În sud, pe 8 noiembrie, Armata a 3-a americană a lui Patton își relua asalturile

asupra orașului Metz, bine fortificat, suferind însă din cauza lipsei de muniție, ceea ce a prelungit întreaga acțiune până pe 22 noiembrie. În alte puncte însă, trupele lui Patton — chiar dacă aveau aceleași probleme cu muniția — au reușit să înainteze mai repede și la 6 decembrie avea capete de pod peste râul Roer, și penetrase Linia Siegfried la Saarlautern.

La sud de Patton, ofensiva inițiată de Grupul de Armate 6 al lui Devers, pe 13 noiembrie, a înregistrat un progres și mai rapid. La 23 noiembrie, Armata a 7-a americană a general-locotenentului Patch a cucerit Strasbourg, iar în următoarele 14 zile a ajuns până la Rin, pe un front de 80 km. Mai departe, tot spre sud, cele șapte divizii ale Armatei 1 franceze a generalului Jean de Lattre de Tassigny s-a deplasat spre est, prin Belfort, pentru a ajunge la Rin, puțin mai la nord de granița germano-elvețiană, pe 20 noiembrie. Aceste progrese au fost obținute cu greu, costându-l pe Devers 28 000 de morți, în timp ce germanii rămâneau să domine la vest de Rin, până la Colmar. Tocmai însă când toate aceste acțiuni ale Aliaților, al căror scop era să ajungă până la Rin și să preia controlul asupra capetelor de pod, păreau să-și arate rezultatele, *Westheer* a reușit o contralovitură neașteptată.

Bătălia din Ardeni

Pe 16 septembrie 1944, Hitler a decis să inițieze o contraofensivă în vest, cu scopul de a prelua inițiativa strategică și de a schimba definitiv cursul campaniei. Hitler spera să pună mâna pe portul-cheie Anvers, printr-o lovitură surpriză prin Ardeni, în ciuda situației defavorabile de pe câmpul de bătălie. Conștient de superioritatea aeriană a Aliaților, care le afecta mobilitatea trupelor, germanii au hotărât să atace exclusiv în intervalul în care vremea se anunța deosebit de proastă, ceea ce ar fi ținut avioanele aliate în mod forțat la sol.

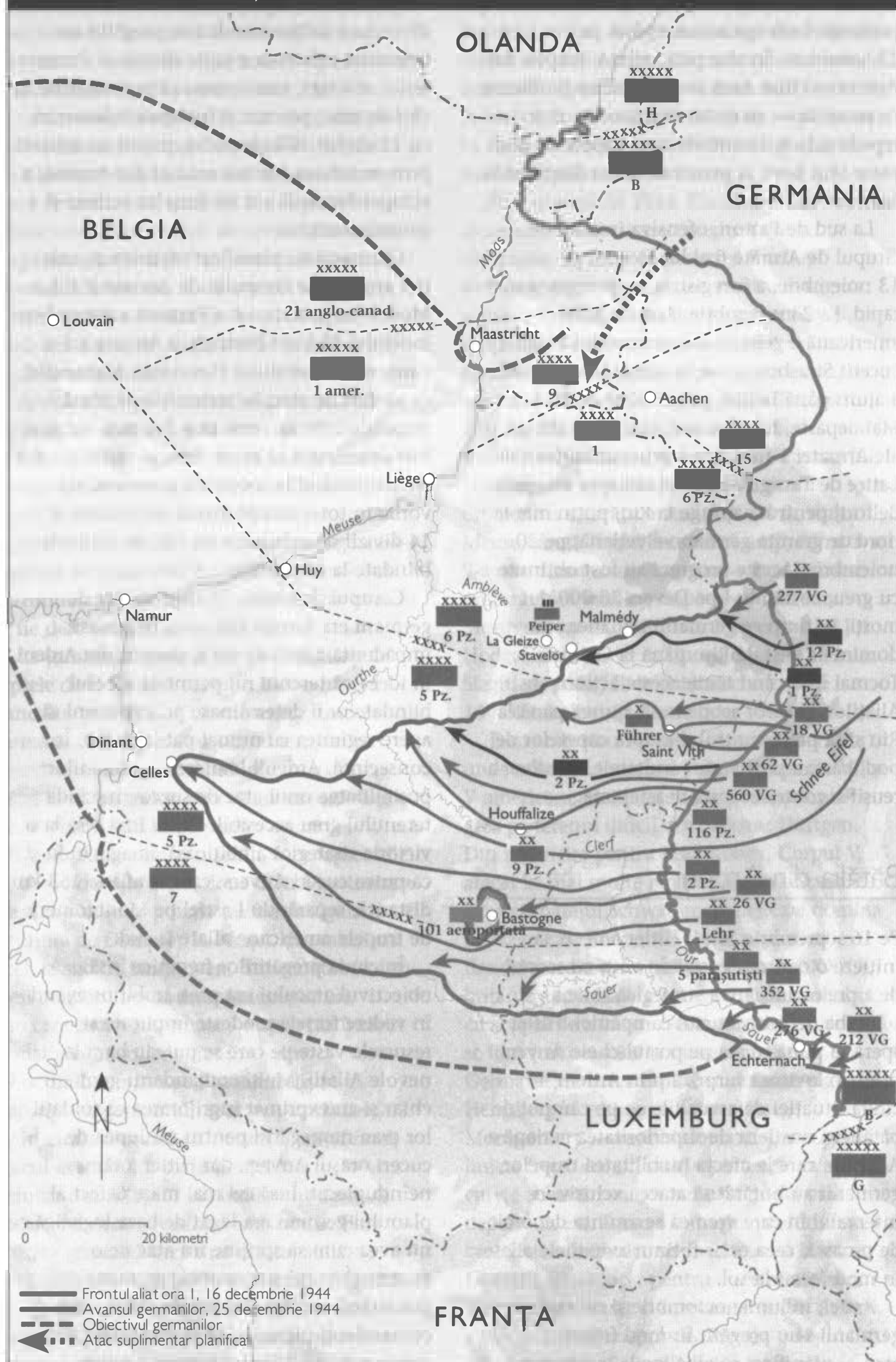
Astfel, în lunile octombrie și noiembrie, germanii s-au pregătit în mod frenetic pentru atac — planificat să aibă loc la jumătatea lunii decembrie —, în timp ce încercau să-și acopere intențiile creând tot felul de diversiuni sofisticate. Aceste pregătiri au însemnat refacerea a șapte divizii de Panzere serios afectate, care urmau să se constituie în vârf de atac, precum și întărirea infanteriei cu 12 divizii *Volksgrenadier*, recent mobilizate prin recrutarea foștilor soldați din marină, a echipajelor de la sol ale forțelor aeriene și a convalescenților.

Germanii au planificat ofensiva cu cele trei armate ale Grupului de Armate B al lui Model, cu Armata a 6-a Panzere a general-colonelului SS Josef Dietrich și Armata a 5-a Panzere a generalului Hasso von Manteuffel ca vârfuri de atac, în sectoarele de nord, respectiv central; Armata a 7-a, mai slabă, a fost desemnată să apere flancul sudic. Nemaipunând la socoteală rezervele, era vorba în total de opt divizii motorizate și 14 divizii de infanterie cu 950 de vehicule blindate la dispoziție.

Câmpul de bătălie avut în vedere de germani era format din zona deluroasă, împădurită, tăiată de văi și torente, din Ardeni, în ideea că terenul nu permitea accesul blindatelor îi determinase pe americani să apere regiunea cu numai patru divizii. În consecință, Ardenii le ofereau germanilor posibilitatea unui atac de succes, în ciuda terenului greu accesibil. Hitler însă visa la o victorie strategică ambițioasă, imaginându-și că putea cuceri Anvers, care se afla la 153 km distanță, separându-l astfel pe Montgomery de trupele americane aflate la sud.

În ciuda pregătirilor frenetice însă, obiectivul atacului era prea ambițios având în vedere forțele modeste implicate și resursele vaste pe care se puteau baza la nevoie Aliații. Mulți comandanți germani chiar și-au exprimat îngrijorarea că soldații lor erau nepregătiți pentru misiunea de cuceri orașul Anvers, dar Hitler a rămas neînduplecat. Însă cel mai mare defect al planului german era legat de baza logistică ce nu avea cum să sprijine un atac de o asemenea amploare, trupele germane rămânând curând fără combustibil. Unii comandanți plănuiau să se folosească de combustibilul Aliaților pentru a putea

Bătălia din Ardeni, 16-25 decembrie 1944

continua ofensiva. La insistențele lui Hitler — și contrar sfaturilor profesioniste ale comandanților săi — *Westheer* și-a riscat ultimele rezerve blindate prețioase pe o victorie care putea fi, eventual, obținută, prin folosirea elementului surpriză și prin exploatarea unei poziții slabe a adversarului. Hitler refuza să se gândească la consecințele unui eșec.

Germanii au făcut tot ce le-a stat în putere pentru a-și îmbunătăți șansele slabe de succes, Dietrich, de exemplu, aranjând atacul în așa fel încât Volksgrenadiers să se afle în frunte, păstrând astfel blindatele pentru etapa în care aveau să pătrundă în adâncimea frontului aliat. De asemenea, germanii au angajat trupele de comando ale colonelului SS Otto Skorzeny — unele îmbrăcate în uniforma poliției militare americane — pentru a se infiltra în spatele liniilor aliate spre a răspândi confuzie și a ajuta astfel ofensiva. Deși germanii au obținut unele reușite cu acest șiretlic, operația nu a creat Aliaților greutățile scontate.

Înainte de zorii zilei de 16 decembrie 1944, diviziile *Volksgrenadiers* ale Armatei a 6-a Panzere au străpuns apărarea aliată, înainte ca și Corpul I SS Panzere să atace la vest capetele de pod de pe fluviul Meuse, la sud de Liège. Unitatea de blindate al locotenent-colonelului SS Joachim Peiper a constituit vârful atacului, cu o combinație de Panzere V și tancuri Panther, plus 30 de tancuri grele King Tigers, care s-au străduit să țină pasul. Misiunea lui Peiper era să exploateze fără milă orice mic succes, înaintând rapid spre Anvers, înainte ca Aliații să poată reacționa. Având în vedere misiunea lui Peiper și terenul, tancurile sale King Tingers nu au jucat decât un rol minor în ofensivă — contrar percepției comune că aceste leviatane ar fi ocupat un loc principal.

Între 18 și 19 decembrie, trupele lui Peiper s-au oprit la Stoumont, unde americanii distruseseră cele câteva poduri existente în zonă, în timp ce soldații de pe flancuri nu reușiseră să protejeze liniile de aprovizionare ale lui Peiper. În timpul acestui avans, fanaticii SS comandanți de Peiper au ucis, la Malmédy, 77 de prizonieri americani, plus 120 de civili belgieni, în diverse alte ocazii. Până pe 22 decembrie însă, Aliații — ajutați și de avioanele de vânătoare care puteau zbura din nou, după o ceață ce durase șase zile — îl încercuiseră pe Peiper la La Gleize.

În noaptea de 23 decembrie, unitatea lui Peiper care, rămasă și fără muniții și fără combustibil, era condamnată, și-a distrus propriile vehicule, cei 800 de soldați rămași care nu fuseseră răniți întorcându-se pe jos până la liniile de apărare germane. Distrugerea lui Peiper l-a forțat pe Dietrich ca, pe 22 decembrie, să trimită Grupul II SS Panzere să încerce să salveze atacul pe flancul de nord, care avea să se împotmolească însă oricum, pe 26 decembrie, lângă Manhay. Una peste alta, ofensiva condusă de Dietrich s-a dovedit un eșec.

Pe 16 decembrie, mai la sud de poziția lui Dietrich, Armata a 5-a Panzere a dat și ea o lovitură care i-a luat prin surprindere pe Aliați. Deși americanii au rezistat cu dârzenie la Saint-Vith, reușind să încetinească înaintarea trupelor de infanterie conduse de Manteuffel, pe 16-17 decembrie, și mai la sud, două dintre diviziile acestei armate au reușit să avanseze 32 km, îndreptându-se spre Houffalize și Bastogne. Între 18 și 22 decembrie, aceste corpuri au încercuit Divizia 101 aeropurtată americană la Bastogne, presând mai departe spre vest, aproape de podurile vitale de pe Meuse, la numai 6,4 km distanță. Atunci când germanii l-au somat pe comandantul garnizoanei de la Bastogne, care fusese încercuită, să se predea, replica acestuia a venit cât se poate de concisă: „Sunteți nebuni!". După acest refuz, germanii au pierdut treptat controlul trebuind să facă față dârzeniei cu care s-au luptat americanii, rezervelor aliate sosite la fața locului și propriilor probleme cu aprovizionarea.

Americanii și-au început propriul contraatac pe 23 decembrie, îndreptându-se spre nord-est pentru a prelua Bastogne, pe 26 decembrie, forțând în același timp vârful de atac german să se retragă până aproape de Meuse. Cu toate că feldmareșalul von Rundstedt, comandantul-șef al Frontului de Vest, pricepuse că operația eșuase deja, Führerul a continuat să insiste pentru un nou efort de a penetra linia de apărare aliată.

În consecință, în prima zi a anului 1945, von Manteuffel a pornit noi atacuri cu armata sa în apropiere de Bastogne.

Într-o încercare disperată de a evita un eșec în ultimul moment, germanii au inițiat un atac diversionist, Operația Nordwind, în Alsacia, în ultima zi a anului 1944. Germanii intenționau să înainteze spre nord folosind ca punct de plecare „punga" Colmar — unde germanii dețineau controlul, inclusiv cu întindere spre vest, peste Rin, până în Franța — pentru a ataca la sud de Strasbourg, cu șase divizii. Deși Hitler sperase ca acest atac să-i determine pe Aliați să cheme întăriri departe de Ardeni, în realitatea Operația Nordwind s-a soldat cu numeroase pierderi pentru germani, succesul înregistrat fiind minor: câteva contingente redirecționate din Ardeni.

Prin urmare, reînnoitul atac german din Ardeni s-a împotmolit curând, în fața unei forțe aliate care devenea din ce în ce mai puternică. În sfârșit, pe 3 ianuarie 1945, Aliații au atacat flancurile de nord și de sud ale avangardei germane, presând astfel din două părți, cu scopul de a o distruge. În următoarele 13 zile, în loc să se retragă imediat, *Westheer* — la insistențele lui Hitler — a continuat să se lupte, cu pierderi uriașe, în timp ce încerca să se replieze în poziția de plecare.

O singură problemă, cauzată chiar de ei, a umbrit triumful strategic al Aliaților din Ardeni. În timp ce avansul germanilor afectase controlul lui Bradley asupra Armatelor 1 și a 9-a americane, în sectorul său nordic, Eisenhower a cedat solicitărilor lui Monty, lăsându-i controlul asupra acestor trupe. Cu toate că devotamentul Corpului XXX britanic a contribuit la victoria Aliaților, triumful din Ardeni a fost trecut în contul americanilor.

Din nefericire, pe 7 ianuarie, cu ocazia unei conferințe de presă, Montgomery a cerut să-i fie atribuită această victorie, determinând o răcire a relațiilor anglo-americane pentru tot restul campaniei.

În timpul celor patru săptămâni cât a durat Bătălia din Ardeni (*Battle of the Bulge*) Model a pierdut 120 000 de soldați și 600 de vehicule blindate prețioase. La jumătatea lunii ianuarie 1945, Aliații nu mai aveau de înfruntat în drumul lor spre Rin și mai departe decât niște soldați germani obosiți. Contraofensiva din Ardeni a constituit una dintre cele mai grave erori strategice ale lui Hitler. A fost inutilă, costisitoare și dezastruoasă din punct de vedere strategic, irosind ultimele rezerve blindate germane. În plus, germanii reușiseră să strângă suficienți soldați pentru această contralovitură numai pentru că nu îi trimiseseră pe Frontul de Est, astfel încât, în momentul în care sovieticii și-au relansat ofensiva, la jumătatea lui ianuarie 1945, au putut străpunge cu mare ușurință frontul german din Polonia. Iar până la sfârșitul lui ianuarie, toate aceste înfrângeri suferite de germani, pe ambele fronturi, de Est și de Vest, aveau să confirme că războiul nu mai putea dura mai mult de câteva luni.

După ce, până la 15 ianuarie 1945, și-au refăcut linia frontului, de la jumătatea lui decembrie 1944, Aliații au continuat să atace. A doua zi, Corpul XII comandat de Dempsey a lansat Operația Blackcock, cu scopul de a curăța pozițiile germane de la vest de râul Roer, lângă Heinsberg. Încetinit atât de vremea neprielnică, ce ținea avioanele la sol, cât și de dârza rezistență germană, Corpul XII s-a luptat încontinuu până pe 26 ianuarie, când a reușit să stabilească o linie a frontului continuă de-a lungul Roerului, din Roermond până în Schmidt. Apoi, pe 20 ianuarie, Armata 1 franceză a atacat „punga" de la Colmar, la sud de Strasbourg.

Apărarea, constituită din Armata a 19-a a generalului Rasp, făcea parte din recent formatul Grup de Armate al Rinului superior, ce nu era condus de un ofițer profesionist, ci de Reichsführerul SS Heinrich Himmler. În mod deloc surprinzător, având în vedere lipsa acestuia de experiență militară și pierderile suferite în timpul Operației Nordwind, francezii au reușit să înainteze rapid, numai că, în mod previzibil, Hitler i-a interzis lui Rasp să se retragă. La insistențe sale însă, Hitler i-a luat totuși comanda lui Himmler — principalul handicap al lui Rasp — trupele acestuia trecând sub controlul mai profesionist al Grupului de Armate G, la cârma căruia a fost adus Paul Hausser.

Rasp avea să realizeze însă în curând faptul că, dacă respecta ordinul lui Hitler de

a nu se retrage, aceste măsuri nu puteau preveni nimicirea soldaților lui. Prin urmare, pentru a-și salva armata, Rasp a nesocotit ordinul și s-a retras dincolo de Rin, salvând astfel numeroase vieți prețioase, cu care putea apăra acest ultim obstacol major din calea Aliaților, înainte ca aceștia să ajungă în inima Reichului. Până pe 9 februarie, Armata 1 franceză era deja stăpână pe întreg malul stâng al Rinului superior.

Până la începutul lui februarie, Aliații erau pregătiți să continue ofensiva pentru a securiza ce mai rămăsese din malul stâng al Rinului. Hitler în schimb, era acum convins că Aliații nu mai aveau pentru moment putere să pornească o nouă ofensivă, astfel încât a trimis Armata a 6-a Panzere a lui Dietrich pe Frontul de Est. Nu a trimis-o însă în Polonia, unde era nevoie să ajute la blocarea înaintării rapide a sovieticilor, ci în Ungaria, unde urma să participe la un atac inutil menit să elibereze trupele germane încercuite la Budapesta.

În acest moment, Aliații dominau deja numeric cele trei grupuri de armate ale lui von Rundstedt în raport de 4 la 1, în ceea ce privea forța umană, și de 8 la 1, în termeni de blindate. Grupul de Armate H al generalului Johannes Blaskowitz ținea frontul, care se întindea de la Rotterdam, prin Roermond, cuprinzând și pădurea Reichswald, apărată de Armata 1 parașutiști a general-locotenentului Alfred Schlemm, opunându-se trupelor lui Monty. Grupul de Armate B al lui Model se afla față în față cu trupele lui Bradley, în bazinul Rinului, pe un front care se întindea de la Roermond până la sud de Trier. Și, în sfârșit, Grupul de Armate G al lui Hausser ținea frontul de la Saar în jos, spre granița elvețiană, față în față cu diviziile lui Devers.

Westheer spera în primul rând să poată încetini avansul Aliaților prin Linia Siegfried, după care urma să se retragă treptat înapoi spre Rin, urmând să se folosească de acest obstacol pentru a bloca definitiv înaintarea Aliaților. Hitler însă a refuzat din nou să permită retragerea, insistând să fie apărată Linia Siegfried. O retragere spre Rin, argumenta el, nu ar fi făcut decât să mute catastrofa dintr-un loc în altul.

Pe 8 februarie 1945, trupele lui Montgomery au lansat Operația Veritable, pentru care se pregăteau în momentul în care germanii lansaseră contraofensiva din Ardeni. Corpul XXX britanic refăcut — și care făcea acum parte din Armata 1 canadiană a lui Crerar — a lovit Armata 1 parașutiști a lui Schlemm care apăra Linia Siegfried, între Nijmegen și Mook. Atacul era menit să-i împingă pe germani înapoi peste Rin, până în apropiere de Wesel, ceea ce le-ar fi permis o pătrundere în adâncime în inima Reichului. După un bombardament intens cu 1 050 de tunuri de artilerie, trei divizii britanice de artilerie și două canadiene au reușit să spargă apărarea germană. În ciuda superiorității numerice nete a Aliaților, terenul dificil din pădurea Reichswald, în sud, și inundarea deliberată de către germani a zonelor joase din câmpia Rinului, în nord, a încetinit avansul canadienilor spre est.

Pe 9 februarie, germanii au deschis barajul Schwammenauel, inundând valea râului Roer și blocând astfel intențiile Armatei a 9-a americană a lui Simpson — aflată iarăși temporar sub comanda lui Monty — de a lansa Operația Grenade, anume ofensiva spre Rin, pe 10 februarie. Montgomery gândise operațiile Veritable și Grenade ca pe niște clești formați unul la nord și celălalt la sud cu scopul unei duble încercuiri, urmând să se reunească la Wesel, pe Rin. Deși știa că inundarea câmpiei de către germani întârziase Operația Grenade cu zece zile, Montgomery a continuat totuși să desfășoare Veritable după 10 februarie, conform planului, gândindu-se că, prin atragerea trupelor germane la stoparea avansului britanic, ajuta Armata a 9-a americană să înainteze mai repede spre Wesel.

În ciuda penetrării Liniei Siegfried, trupele lui Crerar — acum întărite cu Corpul II canadian — nu au reușit decât un progres minor. Apărarea dârză a germanilor, sprijiniți de noile întăriri sosite la fața locului și de avantajul de a avea în spate pădurea Hochwald, plus vremea proastă și terenul dificil au contribuit la încetinirea înaintării Aliaților. Cu toate acestea, Montgomery a continuat să înainteze spre est, terorizându-și adversarul,

până când, pe 28 februarie, a fost forțat să se retragă pe un mic cap de pod la vest de Rin, lângă Wesel. Deși oficial încă refuza să permită orice retragere, Hitler a început să realizeze în acel moment că Aliații nu mai puteau fi ținuți la vest de Rin. Ca urmare, a dat ordin ca orice comandant care distrugea prea devreme un pod peste Rin — împiedicând astfel retragerea trupelor germane — sau care permitea ca un pod să cadă în mâinile adversarului să fie împușcat. Acest ordin contradictoriu avea să le cauzeze germanilor probleme uriașe, pe 7 martie, la Remagen.

În sfârșit, pe 23 februarie, americanii au lansat Operația Grenade peste acum potolitul râu Roer. După cum se așteptase Montgomery, americanii au reușit să avanseze rapid spre Wesel, în timp ce Veritable atrăsese deja rezervele germane în nord, iar pe 3 martie, americanii și englezii au putut să se întâlnească la Geldern. Între 8 și 10 martie, Schlemm — împreună cu von Blaskowitz — a încălcat ordinul lui Hitler, retrăgându-se

dincolo de Rin, la Wesel, şi distrugând cele două poduri rămase. Operaţia Veritable costase Grupul de Armate 21 circa 23 000 de morţi în patru săptămâni de lupte istovitoare, împotriva unei apărări înverşunate orchestrate de Schlemm. Lucru pe care l-a realizat inclusiv Hitler, care l-a scutit pe general de condamnarea la moarte pentru nesupunere.

Trecerea Rinului

Armata 1 americană a lui Hodges — aflată sub comanda lui Bradley şi poziţionată undeva la sud faţă de Grenade — a lansat un atac peste Roer, pe 23 februarie 1945, cu scopul de a ajunge la Rin, într-un punct aflat între Düsseldorf şi Köln. Între timp, Armata a 3-a americană a lui Patton a continuat să înainteze spre Trier şi râul Kyll, reuşind să-şi atingă ambele obiective până la 1 martie. După directiva strategică a lui Eisenhower, din 3 martie, Bradley a extins aceste atacuri, cu scopul de a ajunge până la Rin, undeva între Düsseldorf şi Koblenz. Până pe 9 martie, Armata 1 americană atinsese deja aceste obiective şi se unise cu forţele lui Simpson în apropiere de Düsseldorf.

În ciuda rapidităţii cu care avansase Hodges în direcţia Rinului, germanii au avut totuşi timp să distrugă toate podurile peste Rin din acest sector — cu excepţia celui de cale ferată Ludendorff de la Remagen, situat între Köln şi Koblenz.

Spulberând definitiv speranţele lui Hitler, trupele lui Hodges au cucerit podul Remagen care, deşi neîntreţinut, era încă intact. Dându-şi seama de şansa care i se oferea, Hodges şi-a condus cu îndrăzneală trupele peste fluviu pentru a lărgi capul de pod, înainte ca germanii să apuce să-l distrugă.

Pe 6 martie, la Remagen, în timp ce americanii se apropiau în viteză de podul Ludendorff, comandantul garnizoanei era, pe bună dreptate, destul de neliniştit. Dacă inamicul reuşea să cucerească podul, atunci el avea să-şi piardă capul, la fel cum avea să şi-l piardă şi dacă arunca podul în aer prea devreme, blocând astfel trupele germane pe malul vestic. În cele din urmă, comandantul s-a hotărât să amâne aruncarea podului în aer până în dimineaţa următoare, pentru a le permite între timp trupelor germane să-l treacă, numai că, până atunci, blindatele americane — având ca vârf de atac noile şi puternicele tancuri Pershing — au apărut ca din senin şi au luat podul cu asalt. Germanii au încercat să detoneze podul, dar ceva nu a funcţionat, reuşind numai să îl deterioreze. În decurs de câteva ore, un număr semnificativ de soldaţi americani au reuşit să treacă fluviul şi să stabilească un cap de pod pe malul estic. Podul intact a căzut în mâinile lui Patton, iar speranţele *Westheer* de a-i opri pe Aliaţi la Rin s-au văzut astfel spulberate.

Hitler a reacţionat cu deosebită furie la vestea pierderii podului de la Remagen: el a dat ordin ca nu mai puţin de şapte ofiţeri germani să fie executaţi şi l-a demis pe Rundstedt din postul de comandant-şef al Frontului de Vest, numindu-l în locul lui pe feldmareşalul Albert Kesselring, transferat de pe frontul italian. La sosire, Kesselring a luat în râs propaganda germană care promitea noi arme minune ce aveau să sosească în curând, glumind că el era „V3"! În mod previzibil, sosirea lui Kesselring a ajutat tot atât de mult cât ajutaseră şi cele două arme minune anterioare, V1 şi V2. Ulterior, între 8 şi 16 martie, pe măsură ce americanii consolidau capul de pod de la Remagen, germanii au încercat fără rezultat să distrugă podul din aer, cu ajutorul rachetelor V2 şi al artileriei. În cele din urmă, serios afectat, podul s-a prăbuşit pe 17 martie, dar era prea târziu: soldaţii lui Hodges construiseră deja mai multe poduri de pontoane de-a lungul structurii năruite.

Pe 8 martie 1945, noua directivă strategică a lui Eisenhower a confirmat faptul că Montgomery avea să conducă un atac peste Rin, în apropiere de Wesel, denumit Operaţia Plunder, în timp ce grupurile de armate 12 şi 6 americane au primit şi ele noi ordine. În aceeaşi zi, Corpul XII, care făcea parte din Armata a 3-a americană a lui Patton, s-a întâlnit cu trupele lui Hodges în zona Remagen-Koblenz, unde au încercuit 50 000 de soldaţi germani, la nord de Munţii Eifel. Eisenhower a ordonat acum armatei lui Patton să se deplaseze spre

sud-est peste râul Moselle în regiunea industrială Saar, spre Mannheim. Aici urma să se întâlnească cu Armata a 7-a a lui Patch, parte din Grupul de Armate 6 al lui Devers, care avea direcţia de deplasare nord-est, prin Linia Siegfried, de la Saarbrücken. Scopul final al lui Patton şi Patch era să stabilească un front continuu de-a lungul Rinului, de la Koblenz până la Karlsruhe.

Pe 9 martie, Corpul XII al lui Patton a schimbat puţin direcţia spre sud şi, trecând Moselle, a lovit la sud-est, prin Munţii Hunsrück, pe direcţia Bingen, la confluenţa râului Nahe şi Rin. Apoi, pe 13 martie, Corpul XX al lui Walker s-a îndreptat spre est, plecând din Trier, prin regiunea Saar-Palatinat, pentru a se întâlni cu Corpul XII pe Nahe, în apropiere de Bad Kreuzbach, şi a încercui acolo o parte din Armata a 7-a germană. Şi, în final, pe 15 martie, Armata a 7-a americană a lui Patch urma să lovească la nord-est dinspre Saarbrücken, pentru a se uni cu cele două corpuri de armată ale lui Patton, între Mainz şi Mannheim, şi pentru a încercui Armata 1 a generalului Förtsch. În timp ce aceşti cleşti se închideau, general-colonelul SS Paul Hausser — dându-şi seama de dezastrul care ameninţa Grupul de Armate G — l-a implorat în zadar pe Hitler să permită retragerea la est de Rin. Până pe 24 martie, trupele lui Patton şi Patch se întâlniseră la Mannheim şi încercuiseră cu succes cea mai mare parte din armata lui Förtsch. Aceste operaţii au provocat mari pierderi inamicului: 113 000 morţi şi răniţi, inclusiv 90 000 de prizonieri, faţă de 18 000 de morţi înregistraţi de tabăra americană.

Apoi, pe 22 martie, Patton a lansat un asalt amfibie surpriză peste Rin la Oppenheim, între Mainz şi Mannheim, reuşind în 72 de ore să-şi stabilească o poziţie fermă la est de fluviu. Americanii aveau acum două tabere dincolo de Rin, în timp ce în nord, de-a lungul aşa-zisei axe principale a Aliaţilor, precautul Montgomery încă se mai pregătea pentru un atac major, la Wesel. Atacurile dificile conduse de cele cinci armate ale Aliaţilor, între 10 februarie şi 23 martie 1945, cu scopul de a curăţa malul stâng al Rinului, se soldaseră şi cu 280 000 de soldaţi germani luaţi prizonieri, în timp ce americanii aveau 96 000 de morţi şi răniţi.

În mod previzibil, reacţia Führerului la aceste dezastre a fost să ia o serie de măsuri şi mai disperate pentru a încetini avansul adversarului. Pe 19 martie, Hitler a dat ordin să se distrugă orice ar fi putut fi de folos Aliaţilor. Pentru că nu reuşiseră să stopeze înaintarea inamicului, trăsese concluzia Hitler, germanii dovediseră slăbiciune rasială şi nu mai aveau dreptul să spere ca ţara să le fie salvată de la cataclismul pe care Hitler intenţiona să-l dezlănţuie asupra Germaniei, pentru a opri înaintarea Aliaţilor. Din fericire însă pentru Germania, în haosul care domina acum Reichul, ministrul producţiei de război, Albert Speer, a reuşit să saboteze intenţiile lui Hitler de a arunca ţara într-o orgie autodistructivă.

Operaţia Plunder

În martie 1945, în timp ce americanii curăţau regiunea Saar-Palatinat şi stabileau două capete de pod la est de Rin, Montgomery a continuat să lucreze la planul său de a trece Rinul, în apropiere de Wesel. Cea care apăra acest sector era altădată formidabila Armată 1 paraşutişti germană, care acum însă, cu cele 13 divizii ale sale, nu mai dispunea decât de 45 de tancuri şi de 69 000 de soldaţi obosiţi. În noaptea zilei de 23 martie, Grupul de Armate 21 — care încă mai beneficia de ajutorul Armatei a 9-a americană — a început, în sfârşit, ofensiva cu bombardamente grele de artilerie şi raiduri aeriene. A urmat apoi un atac amfibie peste Rin, pe un front de 32 km, nume de cod Plunder, în timp ce două divizii aeropurtate aterizau în Varsity, în spatele frontului german, cu scopul de a-l dispersa. Germanii anticipaseră însă un asalt aerian, astfel încât aduseseră mai multe tunuri antiaeriene de la Ruhr, cu care au reuşit să doboare 105 avioane aliate.

Britanicii învăţaseră însă din greşelile făcute în timpul Operaţiei Market-Garden. În ciuda rezistenţei germanilor, care au întârziat înaintarea Corpului XXX britanic, în zorii zilei de 24 martie, capul de pod al Aliaţilor avea deja 8 km.

Feldmareşalul Walter Model, surprins aici la începutul războiului, era un om cu o voinţă de fier. Dar nici el nu a putut evita ca armata lui să fie încercuită în „punga" Ruhr, în martie-aprilie 1945. Pentru a evita să devină cel de-al doilea feldmareşal german căzut prizonier — după Paulus la Stalingrad —, Model s-a sinucis la jumătatea lunii aprilie. (AKG Berlin)

Până în acest moment, în plus faţă de capetele de pod de la Remagen şi Oppenheim, soldaţii lui Bradley şi Devers reuşiseră să mai securizeze încă două puncte de trecere peste Rin. Acum, în timp ce germanii erau practic imobilizaţi din cauza lipsei de combustibil şi de atacul aviaţiei aliate, ca şi de lipsa cronică de echipament, *Westheer* începea să se dezintegreze. Germanii opuneau celor 74 de divizii aliate, foarte bine echipate, doar 27 de divizii întregi, incluzând şi *Volkssturm.*

La sfârşitul lui martie, Aliaţii au pornit-o rapid spre est, trecând de Rin, în inima Germaniei, pentru a se întâlni cu trupele sovietice şi a înfrânge Reichul lui Hitler. Înainte de 28 martie, Eisenhower plănuise să se îndrepte direct spre Berlin. Acum însă, dată fiind îndelungata dispută cu Montgomery, se răzgândise şi se hotărâse să facă din înaintarea lui Bradley spre Elba misiunea principală a acestei faze a campaniei. Procedând astfel, Eisenhower îi nega practic lui Montgomery victoria încununată de glorie pentru britanici pe care acesta şi-o dorise atât de mult.

Pe 28 martie, Armata a 2-a britanică a lui Dempsey s-a desprins de capul de pod de la Wesel cu intenţia de a curăţa nordul Germaniei şi de a-i întâlni apoi pe sovietici pe coasta Mării Baltice, lângă Wismar. Neîntâmpinând decât o rezistenţă slabă, trei corpuri britanice au reuşit, până pe 8 aprilie, să înainteze 189 km, pentru a trece râul Weser, la sud-est de Bremen.

În acelaşi timp, în ideea de a proteja flancul stâng britanic, Corpul II canadian a lovit la nord de Emmerich, avansând 111 km şi cucerind Coevorden, în Olanda. Disperat, Hitler l-a numit din nou pe fostul său favorit — generalul Student, acum în dizgraţie — la comanda Armatei 1 paraşutişti. Situaţia strategică se deteriorase însă foarte mult, încât până şi Alfred Jodl a trebuit să-i spună că nicio duzină de genii ca Student nu ar mai fi putut face nimic pentru a salva Germania.

Spre sfârşitul lui martie 1945, undeva mai la sud de poziţia lui Monty, Bradley a iniţiat o serie de atacuri pentru a securiza regiunea industrială germană Ruhr.

Armata a 9-a — comandată din nou de Bradley — a plecat de la capul de pod de la Wesel, înaintând pe graniţa de nord a

regiunii Ruhr, în timp ce Armata 1 americană pornise de la capul de pod de la Remagen și forța înaintarea la sud de Ruhr. În ciuda situației deloc încurajatoare, Model, comandantul Grupului de Armate B, s-a încăpățânat să respecte ordinele lui Hitler, rămânând ferm pe poziție în Ruhr. Această regiune încă mai furniza două treimi din producția industrială totală a Germaniei, în ciuda stricăciunilor imense provocate de bombardamentele aliate și a încercărilor tardive ale Germaniei de a-și descentraliza baza industrială.

În timp ce armata americană forța înaintarea spre est, Model a ghicit că precautul său adversar avea să se întoarcă să curețe regiunea Ruhr, înainte de a pătrunde mai adânc în inima Reichului. Prin urmare, el și-a pregătit epuizatele deja forțe terestre — cărora li se mai alăturaseră între timp câteva unități *Volkssturm* și câteva unități de infanterie antiaeriană ale Luftwaffe — pentru o lungă bătălie urbană pentru Ruhr, care avea să le facă americanilor cunoscută oribila experiență pe care germanii o avuseseră la Stalingrad. Americanii au realizat însă cât de mult i-ar fi costat o asemenea bătălie printre ruinele orașelor din regiunea Ruhr, hotărându-se în schimb să încercuiască întreaga regiune. Pe 29 martie însă, Model a ghicit intenția lui Bradley, astfel încât a aruncat disperat toate rezervele pe care le mai avea într-un atac la Paderborn. În ciuda fanatismului germanilor, aceștia nu au reușit să oprească întâlnirea armatelor 1 și a 9-a americane la Lippstadt, pe 1 aprilie, care au încercuit 350 000 de soldați inamici în Ruhr — mult mai mulți decât cei încercuiți la Stalingrad.

Hitler i-a interzis lui Model să iasă din încercuire, promițându-i o misiune de salvare miraculoasă condusă de armatele a 11-a și a 12-a, formate din ultimii recruții care mai putuseră fi strânși, numai parțial instruiți și aruncați direct în luptă. Model însă nu s-a lăsat impresionat de asemenea fantezii hitleriste, astfel încât, pe 15 aprilie — în ideea de a nu deveni cel de-al doilea feldmareșal german din istorie căzut prizonier (după Paulus, la Stalingrad) —, acesta și-a dizolvat armata, după care s-a sinucis. Până pe 18 aprilie, când rezistența germană din Ruhr a cedat, numărul prizonierilor germani crescuse în tabăra aliată la 316 000. Aliații reușiseră astfel să creeze o breșă exact în centrul Frontului de Vest, în timp ce *Westheer* se dezintegra rapid atât la nord, cât și la sud.

Reacția lui Hitler la recentele catastrofe înregistrate pe toate fronturile, precum și la semnele crescânde de defetism, a constat într-o nouă înăsprire a disciplinei. De exemplu, pe 2 aprilie, Hitler a ordonat execuția sumară a oricărui soldat care afișa o atitudine defetistă, vorbind despre retragere sau capitulare. Până și comandantul-șef al Frontului de Vest Kesselring le-a reamintit soldaților lui că era de datoria lor să moară onorabil. Deși toate aceste măsuri stricte au contribuit la menținerea încrâncenării rezistenței germane, principala motivație din spatele efortului soldaților era dată de profesionalismul lor — chiar și atunci când numărul victimelor era uriaș. Hitler și-a arătat însă din nou disprețul pentru corpul ofițerilor, plasând *Volkssturm* sub comanda unor funcționari ai Partidului Nazist, complet lipsiți de experiență militară.

Disperat, Hitler a aruncat Germania într-un „război total" împotriva Aliaților, îndemnând întreaga populație să se implice într-o luptă de gherilă în zonele ocupate de inamic. În ciuda propagandei frenetice însă, numai o mică parte dintre cele câteva sute de fanatici naziști s-au angajat în asemenea operații cu nume de cod Werewolf, care, după cum era și de așteptat, n-au reușit să facă mare lucru. La rândul ei, propaganda nazistă căuta să întărească voința soldaților prin trâmbițarea unei poziții defensive puternice — denumită de Aliați „reduta națională" — care urma să fie plasată în munții din sud-estul Bavariei și vestul Austriei. În realitate, această regiune fortificată nu exista decât pe hârtie, iar când, pe 22 aprilie, Hitler a luat hotărârea de a rămâne în Berlin pentru a-și înfrunta soarta, această idee a dispărut pur și simplu. Din fericire pentru ei, Aliații nu aveau să întâlnească nicio redută de fanatici naziști în munți, deși o atare posibilitate îi îngrijorase suficient încât să încerce un avans rapid prin sud-vestul Germaniei.

Pe măsură ce Aliații pătrundeau tot mai adânc în inima Reichului, cunoșteau adevărata dimensiune a ororilor comise de Hitler. La Dachau, deținuții erau folosiți pe post de cobai pentru diverse experimente conduse de naziști. În imagine: un om suspus unor experimente de congelare. (Topham Picturepoint)

Între timp, pe 24-26 martie, Armata a 3-a a lui Patton se desprinsese de capul de pod de pe Rin și, întâlnind numai o rezistență dezorganizată, a avansat rapid spre nord-est, spre est și apoi spre sud-est. Până pe 4 mai, trupele lui Patton parcurseseră deja 275 km în Germania centrală, cucerind Chemnitz și Bayreuth. Spre sud, Armata a 7-a americană a lui Patch trecea Rinul la Mannheim, înaintând spre sud-est, pentru a cuceri Stuttgart, apoi Ulm pe Dunăre și, în final, pe 19 aprilie, Nürnberg. În același timp, Armata 1 franceză a trecut Rinul la Strasbourg și a continuat să înainteze spre Lacul Constance. Obiectivul lui Patton și Lattre era să treacă repede de „reduta națională", înainte ca inamicul să-și poată consolida poziția în regiune.

Între 9 aprilie și 2 mai, Armata a 2-a britanică și-a continuat avansul rapid prin nordul Germaniei. Pe 15 aprilie, a eliberat lagărul de concentrare de la Belsen, descoperind — cum aveau să o facă și americanii mai târziu la Dachau — crimele oribile săvârșite de Hitler. Între timp, până pe 19 aprilie, Armata 1 canadiană a reușit să elibereze întreg nord-vestul Olandei. Germanii prinși în această „pungă" inutilă au continuat să reziste până în Ziua V-E (Ziua Victoriei în Europa), dar numai pentru că Aliații au preferat să încercuiască această regiune, concentrându-se pe operații mai importante în Germania. Între 19 și 27 aprilie, cele trei corpuri ale lui Dempsey au ajuns la Elba, de unde — alături de Corpul XVIII aeropurtat american — s-au grăbit spre nord-est, fără a întâmpina cine știe ce opoziție, ajungând la Marea Baltică, la Wismar, pe 2 mai și securizând astfel granița de sud a Danemarcei, cu numai câteva ore înainte de sosirea Armatei Roșii.

Între 2 și 19 aprilie, diviziile lui Bradley au lovit la est, traversând apoi rapid Germania centrală și ajungând până la Elba, lângă Magdeburg. Aici Eisenhower a ordonat Armatei a 9-a să se oprească și să aștepte sosirea sovieticilor, pentru a se evita eventualele ciocniri cu Armata Roșie. În săptămâna următoare, Armata 1 a lui Hodges a reușit să treacă de Armata a 11-a, încă în formare, în Munții Harz, pentru a ajunge la linia stabilită pentru oprire de pe Elba și

Prăbuşirea definitivă a celui de-al Treilea Reich a devenit iminentă odată cu joncţiunea dintre americani şi sovietici la Strehla, lângă Torgau, pe 25 aprilie 1945, care a dus la împărţirea statului german. În disperarea lor, germanii prevăzuseră că avea să se întâmple acest lucru, creând două autorităţi armate — una pentru nord şi una pentru sud. (AKG Berlin)

Mulde, pe un front de 256 km. Deşi armata lui Hodges s-a oprit pe linia Elba-Mulde la sfârşitul lui aprilie, pe 25 aprilie o patrulă americană a reuşit să înainteze departe spre est, pentru a face joncţiunea cu Armata Roşie, la Strehla, lângă Torgau. Aliaţii au împărţit Reichul în două, lucru la care germanii se aşteptaseră şi pentru care creaseră două înalte comandamente ale armatei, unul în nord şi unul în sud.

În sectorul sudic, aflat sub comanda lui Bradley, Armata a 3-a americană a generalului Patton a lansat ultima ofensivă majoră a Aliaţilor înainte de încheierea războiului, lovind rapid la est şi sud-est, pentru a cuceri Pilsen în Cehoslovacia şi Linz în Austria. Germanii aflaseră deja de moartea lui Hitler şi mulţi dintre ei se grăbeau să se predea, după ce opuneau o rezistenţă slabă. După ce, pe 4 mai, Patton reuşise să stabilizeze situaţia la Linz, exact în momentul în care se pregătea să se avânte şi asupra Pragăi, Eisenhower l-a oprit, pentru a evita o ciocnire cu sovieticii.

Între timp, mai departe spre sud, Armata a 7-a americană a lui Patch continua să înainteze, la sfârşitul lunii aprilie, prin ceea ce ar fi trebuit să fie „reduta naţională", întâmpinând doar o slabă rezistenţă. Pe 1 mai, trupele lui Patch au securizat trecătorile alpine din Tirolul austriac, apoi, pe 4 mai, s-au avântat prin trecătoarea Brenner pentru a se întâlni cu Armata a 5-a americană, în nordul Italiei. Până atunci, rezistenţa germană cedase pretutindeni, mai puţin pe Frontul de Est, iar câţiva comandanţi din Vest — inclusiv Dönitz — negociau termenii de capitulare cu Aliaţii. Campania din nord-vestul Europei se apropia de final.

Donald Burgett

În timp ce alerga, aplecat, sub o ploaie de gloanțe, Donald Burgett s-a întors să se uite peste umăr la tancul german Tiger care venea spre el. Era 19 decembrie 1944 și se afla pe un câmp la periferia de nord-est a orașului Noville, în apropiere de Bastogne, în regiunea belgiană a podișului Ardeni. Focurile inamice tocmai incendiaseră claia de fân în care se adăpostise și acum continuau să îl vâneze, forțându-l să iasă la loc deschis — unde era mai ușor să fie doborât —, pentru a traversa câmpurile acoperite de zăpadă spre casele din apropiere.

Din fericire, Burgett a reușit să scape nevătămat și să se adăpostească într-o casă din apropiere, unde se mai ascundeau deja doi dintre camarazii săi. Privind pe fereastră, parașutiștii au observat însă că tancul se îndrepta acum spre casă, așa că s-au repezit să iasă pe ușa din spate. În numai câteva secunde, tancul se apropiase atât de mult, încât țeava lui intrase deja pe fereastra din față a casei, începând să tragă cu ghiulele de 88 mm. Burgett a reușit cu greu să scape de tonele de moloz care se prăbușeau peste el, în timp ce toată clădirea se năruia, ajungând până la o ascunzătoare din apropiere. Supraviețuise la limită și de data asta, s-a gândit el, dar pentru cât timp avea să mai poată evita oare glonțul inamic „cu numele lui scris pe el"?

Chiar dacă se considera deja un veteran al campaniei — în care se afla chiar din Ziua Z —, Burgett și-a dat seama că bătălia de la Noville se dovedise cea mai înspăimântătoare experiență pentru el. Din fericire însă pentru istorici, el nu numai că a reușit să supraviețuiască, dar și-a și scris memoriile la puțin timp după Ziua V, apărute și în volumul *Seven Roads to Hell,* din anii 1990.

În timpul campaniei, Burgett a servit ca soldat în plutonul 2, compania A, Regimentul 506 parașutiști și infanterie, parte a Diviziei 101 aeropurtate „Screaming Eagles" („Vulturii țipători"), o divizie de elită. Născut la Detroit, Michigan, în aprilie 1926, Burgett s-a oferit voluntar pentru parașutiști în aprilie 1943, exact în ziua în care împlinea 18 ani, după ce mai fusese respins înainte ca fiind prea tânăr. În noaptea de 5 iunie 1944, ateriza deja, împreună cu restul „Vulturilor", în spatele liniilor germane din Peninsula Cotentin, pentru a ajuta iminentele debarcări americane din Ziua Z pe plaja „Utah". Pe 13 iunie, a fost rănit de două ori în luptele dure care au avut loc în apropiere de Carentan, mai întâi de o grenadă care a detonat și care l-a lăsat temporar surd, și a doua oară de un fragment de obuz care i-a provocat o rană adâncă. După trei săptămâni de spitalizare, Burgett s-a întors la divizia ce în curând avea să se retragă pentru o foarte necesară refacere.

Apoi, Burgett s-a deplasat împreună cu divizia sa lângă Zon, în Olanda, pe 17 septembrie 1944, pentru a participa la ambițioasa Operație Market-Garden condusă de Montgomery. După ce și-a croit drum spre nord, prin Nijmegen, compania lui Burgett s-a luptat timp de nouă săptămâni în apropiere de Arnhem, fără să reușească practic să înainteze, în condițiile unui teren mlăștinos. În sfârșit, pe 28 noiembrie, după 72 de zile de acțiune continuă, „Vulturii țipători" au fost trimiși în Franța, unde urmau să se refacă.

La 17 decembrie 1944, pe fondul veștilor care începuseră să circule despre succesul contraofensivei germane surpriză din Ardeni, divizia lui Burgett s-a grăbit spre nord, unde urma să ajute la protejarea nodului rutier de importanță vitală de la Bastogne. Pe 19-20 decembrie, compania lui Burgett a apărat cu dârzenie Noville de atacurile Diviziei 2 Panzere. A doua zi însă, germanii au încercuit Regimentul 506, forțându-i pe americani să se retragă spre sud prin satul Foy. În decursul

Orașul Bastogne era nodul cheie al comunicațiilor pe care trebuia să-l cucerească Armata a 5-a Panzere a generalului Hasso von Manteuffel, astfel încât să poată deschide axa sudică a înaintării în Bătălia din Ardeni. Hotărârea cu care Divizia 101 aeropurtată a apărat însă orașul, dovedită în special la Noville, pe 19-20 decembrie — a făcut ca acesta să nu cadă niciodată în mâinile germanilor. (US Army)

La Marvie, un sat situat la est de Bastogne, cei care au blocat o intrare iminentă a blindatelor germane în oraş, înainte ca un perimetru defensiv să poată fi consolidat de americani, au fost paraşutiştii. În momentul în care germanii i-au somat pe americanii deja încercuiţi să se predea, comandantul acestora a replicat cât se poate de concis: „Sunteţi nebuni!" (US Army)

săptămânii următoare, compania lui Burgett a reușit totuși să-i întoarcă pe germani la poziția deținută înainte de lansarea acestei contraofensive.

Burgett a reușit să redea cu multă acuitate realitatea brutală cu care s-a confruntat în timpul campaniei din nord-vestul Europei — bolile soldaților, rănile oribile suferite, mâncarea îngrozitoare de care aveau nevoie ca să supraviețuiască, la care se adăugau emoțiile intense provocate de experiențele trăite. De exemplu, și-a amintit cu oroare de bolile provocate de mediul umed din Olanda, el însuși suferind la un moment dat de angină Vincent sau angină de tranșee (avea gingiile pline cu puroi și dinții atât de slăbiți, încât și-i putea mișca ușor cu limba). Deși a reușit până la urmă să se vindece cu penicilină, nu a trecut mult până când a început să sufere de așa-numitul picior de tranșee (boală declanșată de șederea îndelungată cu picioarele în apă), după ce bocancii practic i se dezintegraseră de atâta umezeală.

Scabia, sau râia, era des întâlnită printre soldații din compania lui Burgett în Olanda, în condițiile lipsei totale de igienă cu care se confruntau adesea. De exemplu, în timp ce luptau în prima linie la Arnhem, camarazii lui Burgett abia dacă apucau să se șteargă pe cap, la subsuori și în zonele intime cu o bucată de cârpă umezită în apa rece ca gheața pe care o strângeau în căști (îi spuneau „baia târfei"). Abia când diviziei i s-a permis să meargă în permisie în Franța, la sfârșitul lui octombrie 1944, soldații au reușit să facă primul duș cu apă fierbinte după zece săptămâni!

Grupurile sanitare erau și ele adesea rudimentare. De exemplu, în timp ce Divizia 101 gonea spre nord, pentru a ajunge la Bastogne, într-o zi înghețată de 17 decembrie, cele 380 de camioane fără prelată, destinate în mod obișnuit transportului de vite, cu care erau acum duși parașutiștii, nu s-au oprit nici măcar o singură dată în timpul călătoriei de 24 de ore, pasagerii fiind astfel nevoiți să-și facă nevoile peste oblonul din spate al camionului.

Și, bineînțeles, lipsa de igienă îi afecta cel mai mult pe cei care aveau ghinionul să fie răniți în luptă. Burgett și-a amintit, printre altele, de un moment din timpul înfruntării violente care a avut loc pe 16 decembrie la Noville, când un soldat a apărut brusc în fața lui, de după colțul unei clădiri, țipând înfiorător. Avea o gaură în stomac și practic își ținea mare parte din intestine cu mâna, iar ceea ce nu reușise să prindă atârna pe jos, în noroi.

A fost nevoie de Burgett și de încă doi camarazi ca să încerce să-i salveze măruntaiele și să-i poată oferi primul ajutor. Au întins pe jos o manta zdrențuită pe care l-au așezat și au început să-i curețe intestinele, scoțând pe cât posibil bucățile mai mari de noroi pe care le vedeau, înainte să-i vâre iarăși totul la loc în gaura din stomac. Au rupt apoi mantaua în mai multe bucăți, i-au înfășurat stomacul în aceste bandaje soioase, după care i-au administrat doza vitală de morfină, pe care fiecare soldat o avea în dotare. La sfârșit l-au târât în relativa siguranță a unei tranșei din apropiere, în timp ce un alt camarad a fugit după doctor — toate aceste acțiuni întâmplându-se sub focul artileriei inamice. Cu toate că acest gen de măsuri disperate au ajutat la salvarea multor vieți, mizeria din jur, fie în momentul în care soldatul cădea rănit, fie când primea primul ajutor, ducea adesea la infecții distrugătoare care, în final, îi provocau moartea.

În afară de atotprezenta frică de moarte sau de rănile grave, cealaltă grijă care-i copleșea pe parașutiști era cea legată de mâncare. Fiecare soldat avea o gamelă, un cuțit și o furculiță din aluminiu și acesteau constituiau cele mai importante posesiuni ale sale, pe lângă armă. Dacă un soldat le pierdea în timp ce se afla în misiune, rareori le putea înlocui, așa că era nevoit din acel moment să se folosească de cască pentru a-și primi rația. În situațiile tactice în care soldaților li se permitea să-și aducă mâncare de la bucătăria de campanie, Burgett alerga întotdeauna în fruntea cozii, după care se grăbea să-și înfulece mâncarea și să se așeze din nou la coadă, în slaba speranță că ar mai fi putut rămâne un supliment.

În majoritatea timpului când se aflau pe front, soldații se întâlneau foarte rar cu ocazia de a consuma hrană caldă de la

bucătărie, fiind nevoiţi să subziste cu raţiile-K deshidratate, pe care le fierbeau, şi cu batoanele de ciocolată. Raţiile-K, extrem de nepopulare, erau de fapt un amestec de substanţe greu de digerat, plin de cocoloaşe şi fără niciun gust, dar — cum îşi amintea Burgett —, în condiţiile în care erai nemâncat de mai multe zile, până şi aceste raţii-K puteau avea gust tolerabil. Şi mai nepopulare însă erau batoanele de ciocolată, care aveau un gust de mucegai. Şi erau şi atât de tari, încât nu puteai să le spargi nici cu patul puştii şi nici să le topeşti pe foc! Burgett a susţinut în memoriile sale că nu a reuşit pe tot cuprinsul campaniei să consume nici măcar un singur baton de ciocolată.

În afară de frică, boală, lipsa de confort şi foame, Burgett şi-a mai amintit, de asemenea, de micile superstiţii pe care le aveau soldaţii. Mulţi paraşutişti din statele sudice ale SUA, de exemplu, nu ar fi acceptat niciodată să ia prima sorbitură dintr-un recipient închis cu capac, căci, afirmau ei, riscai ca diavolul care pândea pe dinăuntru să pună mâna pe tine. Burgett şi-a mai amintit că, adesea, când un veteran avea o premoniţie a propriei morţi iminente, se întâmpla chiar, nu după multe zile, să cadă răpus de focul inamic.

Deşi el însuşi nu a avut asemenea premoniţii înfricoşătoare, a cunoscut din plin ce înseamnă teroarea. Şi-a amintit, de exemplu, ce frică teribilă îl cotropise în timpul bătăliei pentru Noville, când, culcat pe spate, cu palpitaţii şi stare de greaţă, într-o tranşee de la marginea oraşului, alături de camarazii săi, toţi rămaşi fără muniţie, în timp ce tancurile germane Panther desenau cercuri în jurul poziţiilor lor, măturând sistematic pământul cu rafale puternice, n-a putut face altceva decât să se afunde şi mai mult în noroi şi să se roage ca tancurile să nu se apropie şi să-i îngroape în pământ. Frica de o moarte cumplită, prin strivire sau sufocare, îl paraliza efectiv şi îl lăsa aproape incapabil să mai respire. Burgett şi-a amintit chiar că, la un moment dat, tancurile inamice se apropiaseră atât de mult, încât le putea simţi căldura motoarelor în aerul rece de iarnă.

Oarecum surprinzător, inclusiv în asemenea momente când duşmanii se aflau atât de aproape cum s-a întâmplat la Noville, nu reuşea să-i perceapă ca fiind mai mult decât nişte simple obiecte abstracte — fie îi ucizi tu pe ei, fie te ucid ei pe tine. Numai rareori, când se întâmpla să intre în contact direct în luptă cu un soldat inamic, păstra pentru numai câteva ore impresia că avusese în faţă o fiinţă umană. De obicei, nevoia de a rămâne în viaţă şi de a duce la îndeplinire misiunea avea prioritate în faţa oricărui impuls de compasiune faţă de inamici.

S-a întâmplat însă ca un anume soldat german să rămână în memoria lui Burgett mult după încheierea războiului. Incidentul a avut loc la sfârşitul lunii decembrie 1944, în timp ce paraşutiştii îi împingeau pe germani înapoi pe poziţia de dinaintea lansării contraofensivei din Ardeni. Burgett a dat în pădure peste un soldat inamic rănit şi, evident, complet neajutorat. În timp ce el încă se mai gândea cum să procedeze, unul dintre camarazii săi i-a luat-o înainte şi l-a împuşcat pe soldatul care tocmai încerca să se predea. Imaginea acelui soldat l-a însoţit apoi în toate clipele de răgaz dintre misiuni, pentru tot restul campaniei.

Sunt puţine surse ce relatează, cu acuitatea cu care o fac foştii soldaţi, despre realităţile groaznice cu care se confruntau cei care au luptat pe front în timpul războiului, lucru valabil şi pentru memoriile lui Donald Burgett. Fie că vorbim de superstiţii ciudate, de raţii sau de eroismul celor care le acordau primul ajutor camarazilor căzuţi, în timp ce inamicul continua să tragă asupra lor, orice studiu despre campania din nord-vestul Europei va fi îmbogăţit dacă i se vor adăuga asemenea amintiri vii ale celor care au luat parte la evenimente.

Rații și represalii

Campania din nord-vestul Europei a exercitat o influență asupra tuturor națiunilor implicate, care s-a extins mult dincolo de câmpul de bătălie. A avut un impact enorm atât asupra politicii naționale și internaționale a statelor participante, cât și asupra economiei lor, încrengăturilor sociale, atitudinii etice și moștenirii culturale. În primul rând, cooperarea dintre englezi și americani pe tot cuprinsul campaniei a contribuit la cimentarea relațiilor transatlantice și a acelei „relații speciale", cum a fost numită, care a înflorit după război. În plus, nevoile militare din timpul campaniei au sudat în mod dramatic relațiile interculturale dintre cele două țări, chiar dacă nu au putut fi evitate nici câteva fricțiuni.

Inevitabil, între anii 1943 și 1945, un mare număr de americani au trebuit să staționeze în Marea Britanie, întreținând relații cu femeile britanice; în consecință, unele dintre ele au devenit „GI Brides" (mirese de soldați americani), o întreagă generație de copii născându-se din părinți anglo-americani. Prezența soldaților americani care, printre altele, se plângeau de berea caldă englezească, le-a stârnit o serie de neplăceri soldaților britanici, din cauza „luxului" în care se scăldau primii, de care numai puțini dintre britanici mai beneficiaseră în ultimii ani, fiind nemulțumiți în plus de atenția pe care le-o acordau englezoaicele. Iar faptul că fiecare dintre părți era complet ignorantă cu privire la cultura celeilalte, prejudecățile și modul în care nu reușeau să se facă înțeleși unii de alții aveau ca efect adâncirea și mai mult a acestor probleme.

În Germania centrală, de 8 mai 1945 — Ziua Victoriei în Europa (Ziua V-E) —, soldații americani se întâlnesc cu o parte a Armatei Roșii pentru a sărbători victoria împotriva regimului odios al Reichului nazist al lui Hitler. (AKG Berlin)

Una dintre principalele probleme de ordin cultural expuse de această cooperare necesară în plan militar a fost cea legată de rasă,

trupele americane, care erau segregate în unităţi „albe" şi „negre", intenţionând să rămână aşa şi după sosirea lor dincolo de ocean, în Marea Britanie şi pe continentul european. Această tentativă însă de a exporta segregaţia rasială americană în afara graniţelor a întâmpinat o serioasă opoziţie din partea guvernului şi populaţiei britanice. Britanicii, cu simţul lor de dreptate şi solidaritate faţă de orice se opunea opresiunii naziste, indiferent de naţionalitate, crez sau religie, s-au simţit ofensaţi de o asemenea discriminare vădită.

În timp ce războiul contribuia la întărirea legăturilor dintre Marea Britanie şi SUA, el accelera totodată slăbirea legăturilor existente în Imperiul Britanic atât în dominioane, cât şi în colonii. Canadienii, de exemplu, erau hotărâţi, din mândrie naţională, să menţină autonomia Armatei I canadiene pe tot

parcursul campaniei din nord-vestul Europei; dimpotrivă, Ministerul de Război britanic a preferat să adopte o atitudine mai degrabă condescendentă pentru a putea păstra totuşi controlul general britanic asupra trupelor canadiene. Aceste tensiuni au afectat însă relaţia profesională existentă între Montgomery şi generalul canadian Henry Crerar, în timpul campaniei din 1944-1945.

Asemenea lucruri tindeau să agraveze şi mai mult percepţia canadiană că „stăpânii" britanici nu se puteau abţine să nu afişeze un paternalism opresiv, imperialist faţă de ei. Din cauza acestei percepţii, în anii de după război, canadienii au început să-şi dorească tot mai mult independenţa totală faţă de Marea Britanie, până când, în 1982, orice urmă de autoritate britanică asupra Canadei a fost eliminată prin modificarea Constituţiei.

Campania din nord-vestul Europei a schimbat, de asemenea, politica internă din ţările combatanţilor. Germania nazistă era de mult timp un stat totalitar, astfel încât campania nu a avut în acest sens prea mare impact asupra politicii sale interne. Şi totuşi, numeroasele eşecurile ale Wehrmachtului în Normandia au dus la crearea, în cele din urmă, a unui curent antihitlerist care a favorizat şi tentativa de asasinare a lui Adolf Hitler, cu o bombă plasată chiar sub biroul acestuia, în timp ce se afla în cartierul său general de la Rastenburg, în Prusia Orientală, pe 20 iulie 1944, un atentat ratat la milimetru. Reacţia statului nazist la acest atentat a fost una extrem de brutală, capii conspiraţiei fiind arestaţi, torturaţi şi apoi executaţi prin cele mai macabre metode.

În tabăra Aliaţilor, Marea Britanie a format un guvern de unitate naţională încă de la începutul războiului, cea mai mare parte a politicii interne fiind din acel moment îndreptată spre efortul de război. În schimb, în SUA nu s-a schimbat nimic. Republicanii, dintotdeauna partizani ai unei politici izolaţioniste, au început să se folosească de război pentru a-l ataca pe preşedintele democrat Roosevelt şi continuarea de către acesta a politicii New Deal.

Această campanie şi-a lăsat însă o amprentă puternică asupra Canadei. Nevoia de a furniza mai mulţi soldaţi pentru front a condus la o adevărată criză în politica internă, în 1944. În prima fază a războiului, guvernul canadian a reuşit să trimită peste ocean un anumit număr de voluntari. Apoi, în 1942, populaţia canadiană a fost chemată la un referendum pentru a hotărî dacă guvernul poate să trimită în Europa militari în termen, în temeiul Planului naţional de mobilizare a resurselor (NRMA), din 1941. Din nefericire însă, Quebecul francofon a continuat să-şi menţină politica tradiţională de ostilitate faţă de guvernul probritanic şi a votat masiv împotrivă la referendum.

Temându-se să-şi exercite autoritatea conferită de populaţie, guvernul canadian a tărăgănat trimiterea de militari în nord-vestul Europei, deşi era nevoie de aceştia în teatrele de operaţii. Prim-ministrul Mackenzie King spera ca războiul să se sfârşească înainte de a fi nevoit să-şi exercite o asemenea autoritate controversată. Numărul mare de victime canadiene înregistrate la Falaise, precum şi în timpul misiunii de curăţare a porturilor de la Canalul Mânecii şi a estuarului Scheldt, lăsase armata canadiană în deficit mare de soldaţi.

Prin urmare, încă ezitând, în noiembrie 1944, guvernul canadian a luat hotărârea de a-i trimite pe „Zombi" (cum îi porecleau în derâdere voluntarii canadieni pe recruţi) în nord-vestul Europei. Aceştia au sosit târziu, după ce stârniseră un adevărat val de opoziţie, nu numai acasă, dar chiar din partea „Zombilor" înşişi. De fapt, la puţin timp după sosirea acestora în teatrul de operaţii, s-au înregistrat numeroase cazuri de absenteism şi dezertare, prea puţini dintre ei apucând să participe practic la vreo luptă.

Din punct de vedere economic, se poate spune că al Doilea Război Mondial a afectat grav populaţia din toate ţările participante. Campania din nord-vestul Europei nu a constituit nici ea o excepţie, ca parte a acestui război. Toate ţările au fost nevoite să recurgă la raţionalizări mai mult sau mai puţin stricte, deşi este clar că SUA, protejate cum erau de lupte prin poziţia geografică, au fost cel mai puţin afectate. Marea Britanie în schimb, ameninţată tot timpul de submarinele germane (U-boot), a fost nevoită să introducă

Una dintre principalele privațiuni suferite de britanici î timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost raționalizarea mâncării și a bunurilor prin introducerea cartelelor și cupoanelor. În timp ce submarinele germane U-boot amenințau să blocheze orice posibilitate de aprovi ionare cu alimente și bunuri pe mare, guvernul britanic a optat pentru o politică de independență economică în agricultură și producție. (ISI)

un sistem strict de raționalizare destul de devreme, lansând în același timp și o campanie pe scară largă ce îndemna la o politică economică de independență locală, ale cărei urme mai pot fi văzute și astăzi în unele orașe britanice.

În cazul Germaniei, Hitler s-a străduit să se descurce cu minimum posibil, pentru a putea

proteja astfel moralul populației, care se cam prăbușise în ultimele faze ale Marelui Război. Pe măsură însă se sorții războiului s-au întors împotriva Germaniei și înfrângerile de pe Frontul de Vest au început să se adune pe lângă cele din est și sud, raționalizarea a devenit din ce în ce mai strictă. Aceeași raționalizarea strictă putea fi întâlnită și în Franța, Belgia sau Olanda, până în momentul în care aceste țări au fost eliberate de sub ocupația germană, pe măsură ce Aliații traversau nord-vestul Europei. Din momentul în care Germania pusese stăpânire cu brutalitate pe toate resursele și capacitatea de producție a Franței, populația fusese nevoită să se descurce cu rații extrem de modeste.

Și mai dificilă era însă situația în cazul olandezilor, izolați cum erau în „Fortăreața Olanda", în nordul țării, în primăvara lui 1945. Germanii inundaseră mare parte dintre terenurile joase, într-o încercare de a-i opri pe Aliați, măsură care dusese implicit la inundarea unor mari terenuri agricole. Combinația dintre terenurile inundate, evacuările forțate pe timp de război, perturbarea gravă a producției agricole și economice în general și jaful practicat la scară largă de către germani a făcut ca, în primăvara lui 1945, Olanda ocupată să fie incapabilă să-și mai hrănească populația, în rândurile căreia a început să bântuie foametea. Rațiile deveniseră atât de mici, încât germanii s-au văzut nevoiți să le permită Aliaților să transporte provizii pe calea aerului pentru populația civilă, în timpul ultimelor luni de război.

Societăți în tranziție

În plan social, cel de-al Doilea Război Mondial, la fel ca toate războaiele, s-a convertit într-un motor al schimbării accelerate, generând o relaxare generală a moravurilor pentru toți combatanții. Plecarea atâtor bărbați la război, exodul masiv al populației de la sat la oraș și frica permanentă de moarte amenințau instituția sacră a căsătoriei și au condus la o explozie de cazuri de sex premarital sau întâmplător. Experiența războiului a sporit în mod dramatic practicarea sexului fără obligații, încercările guvernelor implicate de a restaura după război vechile valori sociale eșuând în mare parte. Soldații care se aflau departe de soțiile sau iubitele lor se simțeau și ei tentați să apeleze la prostituate, crescând astfel riscul de răspândire a bolilor venerice.

Cei patru ani de ocupație germană au dus, în mod inevitabil, la „fraternizarea" între femeile franceze, belgiene și olandeze și soldații germani. Unul dintre cele mai triste aspecte ale eliberării de către Aliați a Franței a fost ostracizarea socială și violența îndreptată atât de către Rezistență (Maquis), cât și de către civilii obișnuiți asupra femeilor care „fraternizaseră" cu dușmanul: multe dintre ele au suferit inclusiv abuzuri fizice, au fost rase în cap și umilite public. De fapt, eliberarea țării de către Aliați a însemnat totodată și o descătușare a unei violențe născute din dorința de răzbunare împotriva colaboraționiștilor. În Insulele Anglo-Normande (Channel Islands) — singurele dintre insulele britanice care au căzut sub ocupație germană —, chestiunea colaboraționismului a continuat să dividă această comunitate, altădată strâns unită, pentru mai multe decenii după 1945. Aceste răzbunări au constituit unul dintre efectele nefericite ale „războiului total" în care fusese aruncată populația, care învățase că violența cere și mai multă violență. Toate acestea, în timp ce regimul lui De Gaulle instaurat în Franța, în 1945, a făcut ca o revenire rapidă la o guvernare civilă să fie dificil de realizat după experiența ocupației naziste.

Războiul le-a mai oferit ocazia femeilor britanice, americane și canadiene să participe direct la efortul de război. Multe dintre ele au lucrat în industria apărării, astfel încât bărbații să poată pleca la război. Au mai ocupat de asemenea slujbe auxiliare și la

În dreapta. După ce Aliații au reușit să elibereze teritoriile ocupate de naziști în nord-vestul Europei, colaboraționiștii s-au văzut expuși unei „justiții" sumare. Femeile franceze — precum cea din imagine — care colaboraseră cu germanii erau rase în cap și tratate ca niște paria de restul societății. (AKG Berlin)

Așa cum se întâmplă în toate „războaiele totale", și cel din 1939-1945 a dus la unele schimbări rapide în societate. Femeile britanice, de exemplu, au lucrat în număr mare în industria de război, ocupând de asemenea și unele posturi auxiliare în armată și în cadrul forțelor de ordine publică. (ISI)

cartierele generale ale armatei, în comunicații, în administrație și în spitale. Și nu numai că și-au adus o contribuție inestimabilă la victoria Aliaților, dar au avut și posibilitatea să trăiască niște experiențe pe care nu le-ar fi putut trăi dacă n-ar fi izbucnit războiul. Tinerele femei s-au putut bucura de o mult mai mare independență, reușind să se descurce singure, să lucreze departe de familie și să-și facă prieteni cu aceleași afinități.

Prin contrast, Hitler a refuzat să mobilizeze mai multe femei în cadrul efortului de război german, o altă greșeală strategică a Germaniei din timpul conflictului. Hitler a considerat, în spiritul viziunii tradiționaliste, patriarhale a național-socialismului, că principalul rol al femeilor pe timp de război era să nască și să crească o nouă generație de războinici arieni, blonzi și cu ochi albaștri. Eșecul naziștilor de a canaliza eforturile populației feminine în sprijinul războiului, așa cum o făceau Aliații, a contribuit în mod direct la înfrângerea Germaniei naziste, în mai 1945.

Cel de-al Doilea Război Mondial a fost într-adevăr unul „total". Unul dintre aspectele care demonstrează acest lucru a fost mobilizarea fără precedent a tinerilor, mai ales în Germania totalitaristă. Pe măsură ce sorții războiului se întorceau împotriva lor, germanii au apelat tot mai mult la tinerii și foarte tinerii voluntari din armată. Acești tineri, trecuți prin stagii de pregătire premilitară, erau culeși din rândurile organizației paramilitare *Hitlerjungend* (Tineretul Hitlerist).

În 1943, de exemplu, naziștii au înființat Divizia 12 SS Panzere *Hitlerjungend*, formată din voluntari de 17-18 ani, care s-a distins de nenumărate ori în luptă în timpul campaniei din nord-vestul Europei. Acești soldați erau atât de tineri, încât nu li se acorda rația standard de țigări pe care o primeau ceilalți soldați, primind în schimb dulciuri! În ciuda faptului că erau atât de tineri, sau tocmai din cauza aceasta, tinerii naziști s-au dovedit a fi printre cei mai fanatici soldați, după lungii ani de îndoctrinare și expunere la propaganda nazistă. Acest fanatism s-a manifestat în campania din Normandia prin crime de război, Divizia *Hitlerjungend* ucigând inclusiv mai mulți soldați canadieni care se predaseră.

Soldat sau civil?

Un alt efect pe care „războiul total" l-a avut în timpul celei de-a doua conflagrații

mondiale și al campaniei din 1944-1945 a fost cel legat de granița din ce în ce mai neclară dintre civili și soldați, care a contribuit mult la creșterea daunelor „colaterale" suferite de populația civilă, mai ales dacă ne referim la ceea ce se întâmpla în aer. Conform falsului principiu că aviația putea câștiga singură războiul, prin distrugerea moralului populației civile germane, Aliații au lansat o serie de bombardamente intense asupra regiunilor industriale și centrelor urbane.

În timp ce Comandamentul de bombardament al RAF ataca orașele germane pe timpul nopții, USAAF loveau cu mare precizie centrele industriale germane pe timpul zilei. Numărul victimelor în rândul populației civile provocat de aceste raiduri a fost de nivelul sutelor de mii, iar germanii au fost nevoiți să investească un număr considerabil de resurse în contramăsuri active și pasive, cum ar fi bateriile de artilerie antiaeriene, proiectoare, primele radare de avertizare, adăposturi antiaeriene și echipe de salvare, precum și avioane cu reacție care puteau zbura atât ziua, cât și noaptea.

Pentru populația civilă germană ultimii doi ani de război au însemnat un adevărat coșmar,

Între 1944 și 1945, în timp ce situația de pe frontul german se deteriora tot mai mult, regimul, disperat, a trimis pe front soldați tot mai tineri, adolescenți din rândurile *Hitlerjugend*, pentru a-i înlocui pe cei căzuți la datorie pe cele trei fronturi. Miliția populară germană (*Volkssturm*) era formată din băieți foarte tineri, prizonieri, infirmi și muncitori calificati din industria de război, care înainte fuseseră scutiți de armată. (ISI)

raidurile aliate crescând continuu în intensitate și grad de distrugere. Aceste atacuri au culminat cu bombardarea Dresdei, în februarie 1945, unde numărul victimelor nu a fost departe de cel suferit în urma atacurilor cu bombe atomice de la Hiroshima și Nagasaki. În ceea ce privește echipajele

aeriene aliate implicate, s-a dovedit că au avut de îndeplinit una dintre cele mai periculoase misiuni din tot războiul. Deşi înainte de război se spunea că „bombardierele îşi atingeau întotdeauna ţinta", adesea s-a dovedit că nu era aşa, mii de avioane ajungând să fie doborâte, iar echipajele lor ucise, mutilate sau luate în captivitate.

În primăvara anului 1944, Aliaţii şi-au trimis flota de bombardiere asupra Franţei, pornind o campanie al cărei scop era să izoleze zona invaziei din Normandia. Aliaţii au bombardat podurile, gările şi triajele, în

Îndelungata campanie de bombardamente condusă de Aliaţi împotriva Germaniei a provocat distrugeri uriaşe şi a ucis enorm de mulţi civili. În ciuda acestui fapt însă, această campanie a dat greş — contrazicând astfel doctrinele teoreticienilor interbelici — în misiunea de a prăbuşi moralul populaţiei civile germane, pentru a o determina să pună capăt războiului. (WM B7754)

special de-a lungul Senei şi Loarei. Atât de intense au fost aceste atacuri, încât până în Ziua Z Aliaţii distruseseră deja toate podurile de cale ferată importante din Normandia şi pe cele de pe Sena şi Loara, izolând câmpul de bătălie. În acelaşi timp însă, tot în ideea de a proteja locul invaziei, Aliaţii au creat o diversiune, trimiţând aviaţia să împrăştie bombe asupra anumitor ţinte, în toată partea de nord şi vest a Franţei, ceea ce a avut darul să stârnească multă confuzie în tabăra germană.

În timp ce a această campanie a reuşit într-adevăr să distrugă liniile de comunicaţie din Franţa şi să imobilizeze trupele germane, a provocat, din păcate, şi mii de victime în rândurile populaţiei civile franceze, în special noile tipuri de bombardamente în „covor de bombe", care aveau rolul de a ajuta ofensivele de la sol. Experimentat prima dată la Monte Cassino, în Italia, în primăvara lui 1944, „covorul de bombe" reprezenta o manevră complexă, încă destul de mult supusă hazardului, a forţelor aeriene. Era nevoie de multă precizie, motiv pentru care se şi apela la tehnologie pentru exactitate, deşi, bineînţeles, eroarea umană nu era întru totul eliminată. Rezultatele au fost contradictorii. Unul dintre cele mai tragice evenimente cu daune „colaterale" a fost cel din 7 iulie 1944, când în timpul unui raid asupra Caenului au fost ucişi mai mult de 700 de civili francezi şi distrusă o bună parte din vechiul oraş medieval, în timp ce germanii concentraţi în perimetrul nordic al oraşului abia dacă au fost afectaţi.

O altă caracteristică a celui de-al Doilea Război Mondial a fost folosirea rachetelor capabile să atingă atât ţinte militare, cât şi civile, aflate la distanţă mare. Replica germanilor la debarcarea Aliaţilor în Normandia a constat în iniţierea unor atacuri cu rachete V1, „Răzbunarea", asupra Londrei, începând cu 10 iunie 1944. Din cauză că rachetei îi lipsea precizia dorită, iar Hitler

dorea să se răzbune pe bombardamentele strategice ale Aliaților, Führerul a direcționat aceste direct asupra populației civile din sudul Angliei. Aceste „bombe zumzăitoare”, cum le-au numit britanicii, s-au dovedit foarte greu de interceptat și doborât, transformând orașele englezești în mormane de ruine.

Oricum, asemenea atacuri au ratat în misiunea de a distruge moralul populației britanice — la fel cum se întâmplase și în cazul „războiului fulger” german din 1940. De fapt, utilizarea rachetelor V1 s-a dovedit, în cele din urmă, a fi numai o diversiune extrem de costisitoare pentru naziști. Chiar dacă și Aliații au fost nevoiți să cheltuiască resurse considerabile pentru a putea contracara aceste atacuri, germanii au greșit direcționându-le asupra civililor. În schimb, Hitler ar fi trebuit să le folosească pentru a opri flota de invazie a Aliaților și pentru a distruge capul de pod din Normandia.

Racheta supersonică cu reacție V2, lansată de germani în toamna lui 1944, s-a dovedit a fi încă și mai distrugătoare. Germanii au folosit această rachetă cu mai mult folos, țintind multe dintre atacuri asupra portului de importanță strategică Anvers, prin care intrau proviziile Aliaților necesare pentru a alimenta întreaga campanie din nord-vestul Europei. Cei mai afectați de aceste atacuri, care au avut ca rezultat numeroase victime, au fost civilii belgieni din Anvers, care erau pur și simplu îngroziți și, în același timp, complet neputincioși.

O altă situație în care foarte mulți civili au devenit victime inocente ale războiului din nord-vestul Europei a fost cea în care germanii au trecut la represalii, în replică la numeroasele sabotaje și asasinate comise de Rezistența franceză. Forțele germane de ocupație executau câte 10 civili pentru fiecare soldat german ucis sau rănit. Cele mai mari masacre au avut loc după Ziua Z, când atacurile Rezistenței (Maquis) s-au întețit, amenințând liniile de comunicație germane din zona rurală a Franței.

Cel mai atroce masacru german a avut însă loc pe 10 iunie, la Oradour-sur-Glane. Aici, soldații care făceau parte din Divizia 2 SS Panzere *Das Reich*, pe lângă faptul că au executat numeroși civili, au adunat cea mai mare parte a populației din sat în biserică și i-au dat foc. În total, germanii au ucis acolo 642 de francezi nevinovați, ca represalii pentru moartea unui singur ofițer german într-o ambuscadă organizată de Maquis.

De asemenea, mii de luptători din Rezistența franceză prinși de germani atât înainte, cât și în timpul campaniei din nord-vestul Europei, au fost torturați și executați de ocupanți, printre aceștia aflându-se și faimosul istoric și sociolog Marc Bloch. În plus, în timp ce eliberarea se apropia, după debarcarea Aliaților în Normandia, au avut loc mai multe asasinate puse la cale de maquisarzi, respectiv represalii sângeroase din partea unor organizații de colaboraționiști francezi pronaziști, precum *Milice*, care au făcut multe victime.

Holocaustul

Germanii au obligat sute de francezi, belgieni și olandezi să se ofere „voluntari” pentru diferite slujbe în Reich, unde erau prost tratați, suprasolicitați și supuși unui risc mare de accidente de muncă. La acestea se adăugau deportările pe criterii „rasiale și politice” în lagărele de muncă sau de concentrare. În timpul ocupației Franței, germanii, ajutați de antisemiții francezi, au deportat cea mai mare parte a populației evreiești din țară. Cei mai mulți evrei francezi — 77 300 — au avut parte de o moarte oribilă în lagărele de concentrate și exterminare, alături de 129 000 de evrei olandezi și belgieni. Cei care încercau să adăpostească deportații riscau și ei deportarea sau execuția.

De fapt, ceea ce a făcut „noua ordine” nazistă din Franța a fost să încurajeze rasismul latent care exista în anumite straturi ale societății occidentale, făcându-l să iasă din nou la suprafață. În Franța, Olanda și Belgia, partidele și mișcările profasciste se arătau nerăbdătoare să colaboreze cu naziștii în identificarea și deportarea evreilor și a celorlalți dușmani de rasă ai Reichului. Aceste organizații politice sperau să obțină permisiunea de a-și guverna propriile țări sub

Punctul terminus al liniei ferate de la Birkenau; în fundal: poarta principală. Birkenau era un lagăr de muncă satelit al celui de la Auschwitz, cel mai infam dintre lagărele de concentrare naziste, unde a fost pusă în practică, de către slugile lui Hitler, „soluția finală la problema evreiască" — exterminarea a 5,5 milioane de evrei din Europa. (AKG Berlin)

tutelă nazistă, după încheierea războiului cu victoria Germaniei. Înfrângerea acesteia însă, în 1945, n-a mai scos la iveală faptul că naziştii n-ar fi permis niciodată o autonomie precum cea sperată de partidele fasciste din țările ocupate.

Toate țările implicate, fără excepție, au cunoscut forme de cenzură în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. În Germania nazistă însă şi în teritoriile ocupate, cenzura era aproape totală. Una dintre cele mai importante activități ale mişcărilor de rezistență era să tipărească clandestin manifeste, în timp ce milioane de oameni din Europa ocupată de nazişti riscau zilnic să fie arestați sau deportați pentru că ascultau BBC. Chiar şi în statele aliate care luptau pentru eliberarea Europei de sub ocupația nazistă, din cauza războiului, au fost suprimate multe dintre drepturile civile. Numeroase restricții au fost impuse presei, sub sloganul: „Vorbele necumpănite pot ucide".

Apogeul acestor restricții a fost însă atins în timpul pregătirilor pentru Operația Overlord — debarcarea în Normandia din Ziua Z. Cei câțiva privilegiați care erau la curent cu data şi locul invaziei au primit un certificat special de aprobare, ultrasecret, numit „Bigot". Paranoia care bântuia a dus şi la o serie de arestări nefericite. De exemplu, un bărbat a fost reținut doar pentru că l-a numit bigot pe altul, care deținea, printr-o coincidență, un astfel de certificat. Deşi el se referea pur şi simplu la caracterul celuilalt, frica de scurgeri de informații secrete a dus la arestarea lui! O altă victimă nefericită a fost un creator de rebusuri care, fără să ştie, folosise o serie de nume de cod pentru plajele unde urmau să debarce trupele în Ziua Z într-unul dintre rebusurile sale. Temându-se ca nu cumva acesta să fie un spion nazist care comunica astfel clandestin cu şefii lui, autoritățile l-au ținut în arest până după momentul invaziei.

Campania din 1944-1945, ca şi întreg războiul, de fapt, a făcut destul de mult rău culturii europene. Naziştii, care oricum nu se dădeau în vânt după diversitate, au confiscat enorm de multe piese de artă şi forme de expresie culturală din statele din nord-vestul Europei; multe dintre aceste piese au dispărut pentru totdeauna, iar dintre cele care au apărut totuşi mai târziu, numai foarte puține s-au întors la proprietarii de drept. Cu simțul lor artistic îngust şi tradiționalist, naziştii au considerat că mare parte dintre operele artistice de avangardă, progresiste, realizate în mediul încărcat de anxietate dintre

războaie, erau „degenerate". Între acestea se numărau, bineînțeles, și realizările culturii și moștenirii evreiești, țigănești sau afro-americane.

Arhitectura occidentală a suferit și ea enorm de pe urma operațiilor extinse care au avut loc în nord-vestul Europei, în 1944-1945, și a campaniei de bombardamente aliate. Unele dintre faimoasele monumente de arhitectură din Europa Occidentală, inclusiv catedralele germane din Köln și Aachen, precum și catedralele Notre-Dame din Paris și Saint Paul din Londra, au suferit și ele diverse grade de stricăciuni, trebuind să fie reconstruite după război.

Însă cea mai mare lovitură la adresa culturii occidentale din timpul celui de-al Doilea Război Mondial a fost reprezentată de Holocaust: genocidul nazist împotriva evreilor din Europa. Comițând una dintre cele mai oribile crime din întreaga istorie, regimul lui Hitler aproape a reușit să-i extermine pe evreii din Europa. Numai datorită campaniilor încununate de succes ale Aliaților din nord-vestul Europei și Italia și avansului sovieticilor dinspre est a putut fi înfrânt Reichul lui Hitler, în mai 1945, înainte ca acesta să-și poată duce la îndeplinire oribila misiune.

Multe dintre cele mai impresionate monumente din Europa au suferit mari stricăciuni între anii 1939 și 1945. În imagine: Catedrala St Paul, înconjurată de flăcări, după un atac al Luftwaffe asupra Londrei, în timpul „războiului fulger" din 1940. (Ann Ronan Picture Library)

Brenda McBryde

Această campanie s-a dovedit o experiență crucială atât pentru necombatanți, cât și pentru soldații din prima linie a frontului. Unul dintre acești necombatanți a fost Brenda McBryde, născută cu numai zece zile înainte de armistițiul care a pus capăt Primului Război Mondial. În 1938, Brenda a început un curs de asistente medicale de patru ani, la Royal Victoria Infirmary din Newcastle upon Tyne. În aprilie 1943, aceasta a terminat școala, fiind repartizată ca asistentă medicală în cadrul Queen Alexandra Imperial Military Nursing Service (Reserve). După șapte luni petrecute la Spitalul general britanic nr. 75 din Peebles, Scoția, Brenda s-a mutat împreună cu unitatea ei în Sussex, unde urma să se pregătească pentru plecarea în Franța, după ce al doilea front aliat avea să fie deschis pe continent. În numai două săptămâni de la Ziua Z, Spitalul nr. 75 se afla în satul Rys din Normandia, aproape de orașul de coastă Arromanches.

În timpul în care a servit ca asistentă medicală în nord-vestul Europei, Brenda a avut ocazia să vadă destule nenorociri în spitalul de campanie, numai anii lungi de experiență acumulați ajutând-o să reziste. Astfel, cea mai deprimantă dintre îndatoririle sale, cum și-a amintit mai târziu, a fost să se îngrijească de cei internați cu răni la cap. Cei mai mulți dintre ei se aflau în comă, iar pe acești pacienți Brenda trebuia să-i hrănească cu lapte, ouă, și glucoză prin tuburi nazale. Cea mai mare problemă cu acești pacienți era însă că, având mereu gura deschisă, făceau adesea infecții din cauza vremii umede și fierbinți din acea vară. Dat fiind că nu își mestecau singuri mâncarea, aceștia nici nu produceau salivă care să le curețe gura, ce li se umplea astfel de puroi, iar Brenda trebuia să le curețe gingiile cu antiseptic de mai multe ori pe zi. Încă și mai trist era că puțini se mai trezeau din comă.

În Normandia, unitatea Brendei trata inclusiv soldații inamici luați prizonieri, astfel încât ea a putut să-și facă o impresie clară — chiar dacă stereotipă — despre caracterul soldaților germani. Spitalul ei a primit un număr mai mare de soldați inamici în timpul înaintării rapide a Aliaților, din august 1944, când au trebuit înființate câteva saloane speciale pentru aceștia, saloane ce care au căpătat curând caracteristici naționale. Germanii, a observat Brenda, au devenit neliniștiți la puțin timp după ce au fost aduși, din cauza lipsei regulilor clare din salon. La numai o oră de la crearea primului salon unde erau tratați exclusiv soldați germani, aceștia și-au numit un ofițer de serviciu, pe care Brenda îl numea, în derâdere, „șef de cort". Acest individ striga „Achtung!" ori de câte ori o asistentă apărea în salon, iar toți pacienții conștienți, așa cum stăteau întinși în paturile lor, băteau din călcâie în semn de răspuns. Lucru care durat până când asistenta-șefă a decis să pună capăt acestui nonsens: „Aici să ne scutiți de obiceiurile voastre dezgustătoare naziste", a zis ea cât a putut de răspicat, înainte de a se apleca să-l întoarcă cu brutalitate pe cel mai apropiat pacient german, pentru a-i înfige cu putere acul unei seringi cu penicilină în fundul neajutorat!

În curând însă, Brenda avea să realizeze că, de fapt, soldații germani, din ce în ce mai tineri sau foarte bătrâni, nu erau cu mult diferiți față de pacienții care proveneau din rândurile Aliaților. De exemplu, la un moment dat a asistat la un eveniment emoționant. Într-o dimineață, un tânăr soldat german a început să cânte foarte popularul cântec „Lili Marlene", iar când asistentele n-au reușit să-l potolească, ceilalți convalescenți de aceeași naționalitate i s-au alăturat și ei. În curând, din salonul învecinat, s-au auzit ridicându-se și glasurile britanicilor, care începuseră să

cânte același cântec, numai că în engleză, nu în germană, desfășurându-se acolo o adevărată competiție muzicală plină de entuziasm. Brenda și-a amintit cum această explozie neașteptată de voie bună a mai înseninat puțin atmosfera sumbră din spital.

Unii dintre pacienții germani s-au dovedit totuși diferiți de restul camarazilor. La un moment dat, Brenda s-a ocupat de un militar german care își pierduse un picior și abia dacă era conștient. După însemnele pe care le purta pe gulerul uniformei, într-o combinație de argintiu cu negru, era clar că făcea parte din corpul de elită Waffen-SS. În timp ce îi oferea pacientului un pahar cu apă, acesta și-a revenit puțin în simțiri, a deschis ochii și i-a zâmbit din instinct persoanei care îl îngrijea. La numai câteva secunde însă, după ce i s-a limpezit privirea la început încețoșată și a văzut mai bine uniforma Brendei, a scuipat-o în față și a început să verse, țipând, un torent de obscenități asupra ei. Ofițerul care era comandantul Brendei, martor al întregului incident, a dat ordin, pe un ton mânios, ca acel soldat să primească îngrijiri numai după ce toți ceilalți răniți abia sosiți erau luați în primire. A fost singura dată, în Normandia, își amintea Brenda, când un soldat german a fost tratat diferit față de unul englez: regula strictă în spital era ca pacienții să fie tratați în ordinea gravității, indiferent de naționalitate.

În Normandia, necombatanții sufereau și ei cam de același disconfort de care sufereau și soldații. Cât s-a aflat acolo, Brenda a stat timp de șapte săptămâni fără a-și face o baie caldă, descurcându-se cu apa rece dintr-o cutie de metal pentru biscuiți, cu care se spăla rapid dimineața și seara. Apoi, în august, asistentele au auzit despre o mănăstire unde, pentru câțiva franci, puteau face o baie caldă. Așa că, într-o dimineață, când a prins în sfârșit câteva ore libere și nu era chiar atât de epuizată, ca de obicei, încât să adoarmă instantaneu, Brenda împreună cu câteva colege au împrumutat un jeep și au mers la mănăstire, unde au dat de o coadă uriașă. După câte se părea, veștile bune circulau repede pe timp de război. Având cu ea un prosop și o bucată modestă de săpun, ca toată lumea de la coadă, Brenda a așteptat răbdătoare la rând. Când, în sfârșit, a ajuns în față, i-a plătit câțiva franci unei maici, după care i s-a permis să intre în micuța baracă cu pereții vopsiți în alb, unde s-a dezbrăcat și s-a lăsat să alunece într-o vană de cupru, plină cu apă fierbinte. O adevărată binecuvântare!

După ce toate cele trei asistente medicale și-au terminat baia „luxoasă", și-au mai permis încă o plăcere de care nu mai avuseseră parte de luni întregi — s-au dus la o cafenea. Indiscutabil, „cafeaua" nu era de fapt decât un surogat făcut din ghinde, care avea un gust de pantofi fierți. Însă Brenda a simțit că simpla ocazie de a se putea relaxa și de a privi lumea din jurul ei pentru câteva minute era un adevărat lux, după cele șapte săptămâni de trudă continuă cu îngrijitul pacienților, mese serbede luate pe fugă și dormit pe apucate.

Cum Brenda lucra într-un spital de campanie situat în apropierea frontului, știa foarte bine ce însemna lipsa mâncării. Singura băutură caldă disponibilă era „Compo Tea", o băutură insipidă făcută dintr-un cub de ceai deshidratat, lapte și zahăr. De obicei era preparată într-o găleată mare, care era plimbată prin saloane, fiind oferită deopotrivă pacienților și personalului medical. Din lipsa cănilor, insuficiente, asistentele erau adesea nevoite să folosească cutiile de tablă pentru biscuiți pentru a bea această fiertură fără niciun gust. Mâncarea se supunea unor restricții, ceea ce constituia o problemă pentru acei pacienți care ar fi avut nevoie de o dietă bogată în proteine.

Brendei i-a venit ideea unui fel de troc cu populația franceză. Asistentele au început să aloce câte 30 de minute pe zi unor tratamente pentru răni minore ale externilor, în schimbul cărora primeau fie ouă, fie alte produse de la fermă. Când, într-un târziu, comandantul spitalului a auzit de acest aranjament neoficial, s-a asigurat ca, de fiecare dată când acțiunea respectivă avea loc, el să nu se afle prin preajmă, astfel încât să nu se poată spune vreodată că ar fi știut ceva despre ce se întâmpla acolo.

Toate aceste probleme au devenit însă și mai acute pentru Brenda la jumătatea lunii iulie, când a fost trimisă temporar, împreună

Asistentele care lucrau în spitalele de campanie din Marea Britanie, dar și de pe front riscau să cadă victime bombardamentelor inamice, pe lângă stresul de care aveau parte din plin prin natura muncii lor. War Office (Ministerul de Război) nutrea însă convingerea că prezența lor în zonele unde se duceau luptele contribuia în mod semnificativ la ridicarea moralului soldaților răniți. (AKG Berlin)

cu o colegă, la un punct de prim-ajutor aflat în spatele primei linii a frontului. Punctul respectiv fusese înființat din cauza furtunilor din ultima perioadă, care îngreunau evacuarea pacienților înapoi în Marea Britanie, astfel încât mulți erau duși direct la acest punct de prim-ajutor. Fiind vorba de o zonă de luptă, condițiile erau absolut rudimentare. Asistentele dormeau pe paturi de campanie, într-o tranșee lată de un metru, acoperită cu placaj și cu o foaie de cort. În loc de latrină, aveau un cort așezat peste o groapă săpată în pământ. În fiecare noapte, după ce cădeau epuizate, se trezeau în repetate rânduri, din cauza focurilor de artilerie care zguduiau pământul.

Este lesne de înțeles de ce comandantul punctului își manifesta îngrijorarea la gândul că sosirea a două asistente ar fi putut produce o impresie puternică asupra geniștilor desemnați să ajute la ridicarea construcției. Acesta a ordonat ca, la intrarea în noua „casă" a acestora, să fie înfiptă o plăcuță oficială pe care scria: „Atenție, casa asistentelor! — Păstrați distanța!". În spiritul umorului tipic soldățesc, un alt semn proaspăt pictat avea să apară în fața tranșeelor geniștilor, la nici 24 de ore după celălalt, pe care se putea citi: „Casa camarazilor! Poftiți!".

În ciuda efortului comandantului, asistentele au reușit, fără intenție, să stârnească un val de senzație în rândurile soldaților. O dată pe săptămână, asistentele își aveau stabilită „seara lor de baie". Acestea se dezbrăcau în corturile lor și, cu câte un picior băgat în cutii de tablă pentru biscuiți, începeau să se spele. Abia la plecarea lor din punctul de prim-ajutor au putut afla, de la unul dintre geniști, cât interes stârnise seara lor de baie printre camarazii lui.

Relatarea acestor câteva incidente ar trebui să fie suficientă pentru a arăta cât de copleșitoare putea fi o asemenea experiență pentru o tânără și, până la un punct, destul de neexperimentată asistentă, cum era Brenda McBryde. Necombatanții, la fel ca soldații din prima linie, nu duceau deloc lipsă de provocări. Fie că aceste provocări însemnau o întâlnire neplăcută cu un fanatic nazist, o experiență emoționantă când toată lumea începe să cânte din senin sau disperarea resimțită în timpul îngrijirii unui pacient fără prea mari șanse să se trezească din comă, cu siguranță Brenda a avut ocazia să vadă destule în cele câteva luni petrecute în nord-vestul Europei.

Către Ziua Victoriei în Europa

Evenimentul-cheie care a făcut însă posibilă încheierea campaniei din nord-vestul Europei — şi a celui de-al Doilea Război Mondial în Europa — a avut însă loc pe 30 aprilie 1945, la ora 15:30. În acel moment, Führerul Adolf Hitler s-a sinucis în buncărul de sub Cancelaria Reichului din Berlin, în timp ce la suprafaţă Armata Roşie nu mai avea decât 300 m până să ajungă la el. Cu câteva zile mai înainte, pe 22 aprilie, în timp ce avangarda sovietică încercuia capitala germană, Hitler se hotărâse să renunţe la ideea de a fugi din buncăr pentru a se refugia la Berchtesgaden în Bavaria, de unde ar fi continuat războiul, pentru a-şi înfrunta soarta la Berlin.

Chiar şi în ultimele sale ore de viaţă, Hitler a rămas la fel de convins ca întotdeauna că Germania trebuia să continue să opună rezistenţă în faţa adversarului, dacă era nevoie, până la ultimul om şi ultimul cartuş, indiferent de distrugerile pe care le-ar fi suferit ţara sau de suferinţele poporului german. Odată cu moartea Führerului însă, a dispărut şi această dorinţă de a prelungi un război despre care orice german ar fi putut să spună că era deja pierdut. Pe 30 aprilie însă, Hitler ordonase ca, după moartea sa, frâiele puterii să fie preluate de amiralul Karl Dönitz, care urma să-l înlocuiască în calitate de Führer. Acesta, a dispus Hitler, trebuia să continue să reziste în faţa Aliaţilor cât de mult posibil, indiferent de costuri.

Intrarea în buncărul de sub Cancelaria Reichului, în apropierea căreia a fost incinerat trupul lui Hitler, imediat după sinuciderea acestuia, în după-amiaza zilei de 30 aprilie 1945. Odată cu moartea Führerului, noua conducere nazistă a putut în sfârşit să renunţe la planul absurd — şi autodistructiv — al acestuia de a duce lupta până la ultimul om. (AKG Berlin)

Chiar înainte de sinuciderea sa, Hitler a putut să-şi dea seama de existenţa celor câţiva şobolani care se pregăteau deja să părăsească nava pe jumătate scufundată a nazismului. Pe 23 aprilie, de exemplu, adjunctul lui Hitler, Reichsmarschallul Hermann Göring, îl informase pe Führer — încercuit în Berlin, dar încă în viaţă — că, din moment ce acesta din urmă îşi pierduse libertatea de acţiune, el intenţiona să-i preia toate atribuţiile. Furios, Hitler a dat ordin ca Göring să fie demis din toate posturile deţinute şi să fie arestat.

În chiar ziua precedentă, Reichsführerul SS Heinrich Himmler se întâlnise în secret cu contele suedez Folke Bernadotte, la Lübeck, pentru a-i oferi capitularea tuturor armatelor germane care încă le mai ţineau piept în acel moment Aliaţilor, în ideea de a le permite acestora să avanseze cât mai mult în vest, astfel încât să salveze o parte cât mai mare din teritoriul german, înainte de a cădea în mâinile sovieticilor. Reichsführerul spera ca această ofertă a sa să-i determine pe Aliaţi să continue războiul împotriva URSS — duşmanul comun al tuturor statelor din Europa —, în care germanii luptau încă din 1941. Aliaţii au rămas însă fermi în ideea de a nu accepta altceva de la Germania decât capitularea necondiţionată. Mai mult decât atât, aceştia au recunoscut în oferta diplomatică a lui Himmler o tentativă grosolană de a provoca o rupere a alianţei cu sovieticii, astfel încât, pe 27 aprilie, i-au respins propunerea. În momentul în care Hitler a auzit de trădarea lui Himmler, pe 28 aprilie, a emis imediat un ordin de arestare pe numele fostului său supus loial de odinioară.

În acelaşi timp însă, fiind înţeles cu Himmler, general-colonelul SS Karl Wolff, guvernatorul militar al nordului Italiei, continua în secret negocierile pe care le iniţiase cu Aliaţii, în februarie 1945, în cadrul cărora se oferea să aranjeze capitularea tuturor forţelor germane aflate pe teritoriul Italiei. Pe 29 aprilie — ziua precedentă sinuciderii lui Hitler —, într-o altă încercare vicleană de rupere a alianţei dintre statele occidentale şi sovietici, un emisar al generalului von Vietinghoff a semnat un act de capitulare a trupelor germane din Italia.

Între 1 şi 23 mai, 1945, amiralul Karl Dönitz a jucat rolul de al doilea Führer al Germaniei naziste, atribuit prin ultimul testament al lui Hitler. Pe 23 mai însă, Dönitz a fost găsit, împreună cu întregul său cabinet, la cartierul său general din Flensburg, în apropiere de graniţa germano-daneză, şi arestat de englezi. Mai târziu, Dönitz a fost judecat de Tribunalul de la Nürnberg şi condamnat la 10 ani de închisoare. (Imperial War Museum HU 3011)

Pe 2 mai, în jur de 300 000 de soldaţi germani din această zonă au predat armele.

Pe 1 mai 1945, noul Führer, Karl Dönitz, şi-a stabilit cartierul general la Flensburg, în apropiere de graniţa germano-daneză, în landul Schleswig-Holstein. Dönitz a abandonat imediat planul absurd al lui Hitler de a continua lupta până la ultimul cartuş, acceptând că războiul era deja pierdut. Luptele au mai continuat numai în ideea de a mai salva câte ceva din ghearele sovieticilor. Astfel, el spera ca, odată cu capitularea armatelor germane din vest, Aliaţii occidentali să profite de ocazie şi să ocupe cea mai mare parte a Germaniei, scăpând astfel de oroarea de a fi ocupată de sovietici.

În plus, în momentul în care Aliaţii s-au apropiat de spatele liniilor germane, în timp ce soldaţii Reichului încă mai erau prinşi în lupta cu sovieticii în est, Dönitz spera să poată retrage aceste trupe — plus garnizoanele izolate din Prusia Orientală şi Kurlandia — pentru ca ele să se predea Aliaţilor. El spera astfel să-şi poată salva cea mai mare parte a soldaţilor de coşmarul anilor de muncă silnică în infamele lagăre de muncă ale lui Stalin.

Pe 1-2 mai 1945 însă, poziţia strategică a Germaniei, şi-aşa destul de proastă, s-a deteriorat şi mai mult, aruncând în aer planurile lui Dönitz de a încerca să prelungească un pic situaţia existentă. Trupele lui Montgomery au traversat landul Schleswig-Holstein, întâlnindu-se cu Armata Roşie pe coasta Mării Baltice, în timp ce americanii îşi consolidau împreună cu sovieticii poziţia de la punctul de joncţiune din centrul Germaniei. Deşi, pe 3 mai, armata germană încă mai număra peste cinci milioane de soldaţi, devenise evident pentru toată lumea că, în numai câteva zile, Aliaţii aveau să cucerească ce mai rămăsese din mult-visatul Reich de 1 000 de ani al lui Hitler.

Confruntat cu realitatea din teren, în dimineaţa zilei de 3 mai, Dönitz a trimis o delegaţie cu un drapel alb la noul cartier general al lui Montgomery, de la Lüneberg Heath. Delegaţia dorea să negocieze cu Montgomery capitularea nu numai a trupelor germane care se confruntau în mod direct cu Armata a 21-a, dar şi a celor trei armate din Grupul de Armate Vistula, care în acel moment se luptau cu sovieticii la Mecklenburg şi Brandenburg.

Montgomery a explicat delegaţiei că putea accepta capitularea tuturor trupelor germane pe care le înfrunta în nord-vestul Germaniei, dar nu şi pe cea a trupelor care se luptau cu Armata Roşie şi care trebuiau să se predea sovieticilor. Dacă germanii nu se vor preda imediat, a ameninţat Montgomery cu brutalitate, atunci soldaţii lui aveau să continue să atace, până când toţi soldaţii germani aveau să fie ucişi. Astfel, prin poziţia adoptată, Montgomery a reuşit să spulbere toate speranţele, şi aşa slabe, de negociere ale germanilor, cel puţin în regiune, prin care aceştia sperau să se salveze de sovietici. Dezamăgită, delegaţia s-a întors la Flensburg să discute acest răspuns cu Dönitz şi cu feldmareşalul Wilhelm Keitel, comandantul-şef al Wehrmacht.

Delegaţia a ajuns înapoi în după-amiaza zilei de vineri, 4 mai. La ora 18:30, într-un cort, aşezat la o masă de campanie obişnuită, acoperită cu o pătură adusă special pentru ocazie, amiralul Hans von Friedeberg a semnat actul de capitulare. Prin acest act, care urma să intre în vigoare la ora 8:00, în dimineaţa zilei de 5 mai, el făcea oficială capitularea a 1,7 milioane de soldaţi germani care luptau cu Montgomery în nord-vestul Germaniei şi Danemarca. În acest moment plin de glorie însă, ameţit de entuziasm, Montgomery a trecut greşit data pe istoricul document, fiind nevoit să adauge un amendament.

După capitulare, Aliaţii occidentali mai aveau de rezolvat chestiunea capitulării restului trupelor aflate pe Frontul de Vest. Pe 5 mai, precum şi în dimineaţa zilei de 6 mai, ofiţerii germani care se ocupau de negocieri au încercat să tragă cât mai mult de timp, astfel încât unităţile germane care încă se mai luptau cu sovieticii să se poată retrage spre vest, în mici formaţiuni, pentru a se preda Aliaţilor occidentali. Între timp, în după-amiaza zilei de 5 mai, generalul von Blaskowitz, încercuit, a capitulat şi el în nord-vestul Olandei în faţa armatei canadiene, urmat a doua zi de Grupul de Armate G, care a capitulat în vestul Austriei, în faţa americanilor.

Apoi, pe 6 mai, general-colonelul Alfred Jodl, șeful Diviziei Operații a OKW, s-a deplasat cu avionul de la Flensburg la cartierul general al generalului Dwight Eisenhower, comandantul suprem al Aliaților, de la Rheims, unde era așteptat pentru a semna imediat capitularea necondiționată a tuturor trupelor germane, în fața celor patru puteri aliate. Inițial, Jodl a încercat să negocieze numai capitularea efectivelor din vest, fără cele din est. Eisenhower l-a amenințat însă cu abandonarea negocierilor și cu închiderea Frontului de Vest, astfel încât niciun soldat german să nu se mai poată preda statelor occidentale, dacă acesta nu accepta capitularea necondiționată pe toate fronturile. Jodl l-a contactat pe Dönitz prin radio pentru instrucțiuni, primind aprobarea acestuia, cu jumătate de gură, de a semna. La ora 2:41, pe 7 mai 1945, Jodl a semnat actul de capitulare, care a intrat în vigoare pe 8 mai, la ora 23:01, ora Marii Britanii. Germanii s-au folosit de cele 44 de ore rămase înainte ca al Doilea Război Mondial să se încheie în Europa pentru a-și retrage cât mai mulți soldați de pe Frontul de Est și a-i preda Aliaților occidentali.

Și, în sfârșit, la ora 23:30, în ziua de 8 mai, la Berlin, după ce termenul declarat pentru încetarea ostilităților trecuse, von Friedeberg și Keitel au semnat și ei actul de capitulare de la Rheims, din dimineața precedentă, pentru a confirma predarea armelor de către Germania. Cel de-al Doilea Război Mondial se încheiase în mod oficial în Europa. Guvernul lui Dönitz a continuat să funcționeze până pe 23 mai, când a fost dizolvat și cel de-al doilea Führer arestat. Mai târziu, Tribunalul de la Nürnberg pentru crime de război l-a condamnat pe Dönitz la zece ani de închisoare. În ciuda capitulării oficiale a Germaniei de la 8 mai, multe unități au continuat să lupte împotriva sovieticilor și în următoarele zile. Ultimii soldați germani s-au predat abia pe 15 mai 1945, la o săptămână de la capitularea oficială. În acel moment însă, se poate spune că atât campania din nord-vestul Europei, din 1944-1945, cât și al Doilea Război Mondial erau încheiate.

La ora 23:30, pe 8 mai 1945, după ce termenul limită pentru încetarea ostilităților stabilit în ziua precedentă trecuse deja, feldmareșalul Keitel semnează actul de confirmare a capitulării. Mult-visatul Reich de 1 000 de ani nu durase, de fapt, decât un deceniu. (AKG Berlin)

Cel mai devastator și mai costisitor război

Pe 23 mai 1945, la 15 zile după capitularea necondiționată a Germaniei, Aliații dizolvau guvernul lui Dönitz. Din acel moment, statul german înceta să mai existe, Aliații stabilind un guvern provizoriu. Situația aceasta a durat până în iulie, când a avut loc Conferința de la Potsdam. Cei patru mari — SUA, Marea Britanie, Franța și URSS — au stabilit noua configurație a Europei. Teritoriul de la est de Oder-Neisse și sudul Prusiei Orientale au fost date Poloniei, iar URSS a primit nordul Prusiei Orientale. Germania a revenit la granițele din 1936 și a fost împărțită între Aliați, în patru zone de ocupație: URSS controla patru landuri din estul țării, englezii nordul Germaniei, francezii sud-vestul și americanii zona centrală și o parte din sudul țării. Cele patru state și-au împărțit și capitala țării, Berlin — care se afla acum complet în zona de influență sovietică — în patru sectoare separate, dintre care cel estic le-a revenit sovieticilor. La Berlin își avea cartierul general și Comisia Aliată de Control, puterea executivă supremă în Germania. Conferința de la Potsdam garanta de asemenea și rutele de acces din zonele de ocupație ale Aliaților

Împărțirea Germaniei și începutul Războiului Rece în Europa, 1945-1957

La Conferința internațională de la Potsdam, din iulie 1945, cele patru state principale aliate — „Cei patru mari" — au căzut de acord asupra împărțirii Europei după război. În imagine: Churchill împreună cu președintele american Truman. La conferință s-a stabilit ca Germania să revină în granițele sale dinainte de 1939 și să fie împărțită provizoriu în patru mari zone de ocupație. Comisia Aliată de Control cvadripartită din Berlin urma să se ocupe de treburile țării. (WM BN 8944)

occidentali în Berlinul de Vest, prin aer, pe șosea și pe calea ferată. Aliații au stabilit de asemenea patru zone de ocupație și în Austria, acum separată de Germania. Dar, pe măsură ce aceste aranjamente erau discutate, URSS a început să-și creeze în paralel regimuri comuniste satelit în teritoriile eliberate, și anume în Polonia, Cehoslovacia, Ungaria, România și Bulgaria.

În momentul în care au început să evalueze situația pentru a guverna Germania, cele patru state au constatat că țara fusese adusă la ruină. În ultimele luni de război, 7 milioane de germani fugiseră din calea sovieticilor, părăsind estul țării și refugiindu-se în landurile din vest. În săptămânile care au urmat capitulării, 3 milioane fie au fugit, fie au fost izgoniți din zonele controlate de comuniști în cele controlate de statele occidentale. Acești refugiați, împreună cu cele 2 milioane de persoane deplasate deja în cele trei zone ocupate de Aliații occidentali, s-au constituit într-o mare problemă pentru ocupanți. Și, deși era destul de rău și-așa, mai aveau pe cap și 9 milioane de foști internați în lagărele de concentrare, care trebuiau repatriați în țările de origine.

50% dintre casele germanilor fiind distruse, Aliații au trebuit să improvizeze tabere pentru refugiați și lagăre de internare pentru cei rămași fără adăpost, ca și pentru cei 5 milioane de soldați luați prizonieri. Toate casele care mai aveau încă un acoperiș intact în iunie 1945 au ajuns în curând să adăpostească zeci de oameni, în timp ce multe familii erau nevoite să trăiască în pivnițele caselor bombardate. Deloc surprinzător, condițiile în aceste adăposturi și, în general, în orașele germane erau adesea rudimentare, majoritatea germanilor nutrind, la sfârșitul lui 1945, doar speranța de a putea supraviețui.

Iar ceea ce făcea situația încă și mai grea era faptul că Aliații distruseseră centrele industriale germane înainte de mai 1945, astfel încât producția abia ajungea acum până la 15% din cât era înainte de război. Distrugerea industriei, ca și ruinarea rețelei de transporturi și numărul uriaș de persoane plecate din localitățile lor făceau ca distribuția alimentelor și a bunurilor să fie extrem de dificilă, la sfârșitul lui 1945.

Aliații au trebuit să raționalizeze foarte strict puținele alimente, pentru a nu se ajunge la o situație încă și mai gravă, astfel încât mulți germani au suferit de foame, în a doua jumătate a lui 1945. Pachetele cu alimente livrate de Crucea Roșie Internațională au ajutat la salvarea a mii de vieți germane, dar organizația nu a putut opri și izbucnirea unor epidemii datorate condițiilor proaste de trai, care au ucis mii de oameni deja suferind de subnutriție.

Iarăși deloc surprinzător, în vara lui 1945, nu numai economia germană, dar și cea a întregii Europe erau afectate grav de cei cinci ani de război. Întreaga producție industrială de pe continent era estimată, în 1946, la numai o treime din cifra înregistrată în 1938, în timp ce producția de alimente se cifra la

numai o jumătate din cea antebelică. Economia franceză scăzuse la jumătate în 1946, comparativ cu 1938, iar cea a URSS cu 13%. Și nu i-a fost deloc ușor Europei să-și revină până spre sfârșitul anilor 1950.

Una dintre puținele țări care a ieșit câștigătoare din acest război a fost SUA, care s-a dovedit capabilă să profite de avantajele oferite de probleme economice internaționale, economia acestei țări crescând cu 50%, în intervalul 1941-1945. Această explozie economică le-a permis americanilor ca, la sfârșitul lui 1947, să pompeze 13 miliarde de dolari prin Planul Marshall în reconstrucția continentului distrus, ca parte a Doctrinei Truman care sprijinea democrațiile din toată lumea.

Planul Marshall a reușit însă în același timp să evidențieze cât de mult scăzuse influența în lume a unor state precum Marea Britanie sau Franța, în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, și cât de mult crescuse influența SUA. Și, într-adevăr, în anii 1950 a devenit limpede că nu mai existau în acel moment în lume decât două supraputeri, SUA și URSS. Bineînțeles, aveau să mai treacă ani până când fostele puteri coloniale să-și admită propriul declin — Marea Britanie, de exemplu, a făcut-o abia după umilința suferită în timpul Crizei Suezului, din 1956. Fără îndoială, costurile războiului, contribuția coloniilor și prăbușirea mitului „superiorității omului alb" au condus la valul de mișcări de eliberare din colonii, între 1946 și 1967, în urma cărora statele europene au trebuit să „renunțe la pretenția de a se mai crede imperii".

Între timp, în intervalul 1945-1949, soarta germanilor a rămas complet la mâna ocupanților, din moment ce statul practic încetase să mai existe. Și, cu toate că, la Potsdam, cele patru mari puteri hotărâseră să guverneze țara conform acelorași principii — demilitarizare, denazificare, descentralizare și democratizare —, implementarea acestor deziderate a cunoscut grade extrem de diferite între regiuni. Aceste diferențe s-au adâncit între 1946 și 1948, pe măsură ce cooperarea între Est și Vest a degenerat tot mai mult în suspiciune.

Distrugerile enorme și deplasarea unor mari mase de oameni dintr-o zonă în alta a Reichului, în ultimele luni de război, au însemnat o povară imensă pe umerii victorioșilor Aliați, care trebuiau să hrănească milioane de refugiați germani și din alte țări. În fotografie: Soldații britanici supraveghează distribuirea alimentelor pentru germanii înfometați. (Imperial War Museum BN 2698)

În cele trei sectoare controlate de statele occidentale, localnicii au avut un regim sever, dar rezonabil, de guvernare. În ceea ce-i privește pe soldați, aceștia au cunoscut însă un tratament mai dur, pentru că nici măcar Aliații nu au putut renunța în ultimele luni de război, extrem de încărcate emoțional, la dorința de răzbunare împotriva naziștilor. Secretarul Trezoreriei Americane Hans Morgenthau, de exemplu, a sugerat dezindustrializarea completă a Germaniei, ca o asigurare că această țară nu avea să mai poată niciodată să se ridice suficient încât să pornească un război agresiv, în timp ce prim-ministrul britanic Winston Churchill a propus executarea a 100 000 de ofițeri naziști. În realitate însă, asemenea excese nu au ajuns să fie puse în practică în zona de ocupație occidentală.

În sectorul controlat de sovietici însă, germanii au cunoscut o viață mult mai aspră. Ceea ce nu era deloc surprinzător, având în vedere teribilele lipsuri îndurate de sovietici pe tot parcursul războiului și politica inumană a naziștilor în teritoriile ocupate. Era de înțeles oarecum că sovieticii voiau să-și ia revanșa, în momentul în care au ocupat estul Germaniei, prin implementarea, *de facto*, a unei politici a reparațiilor: fie relocarea unităților industriale în est, fie exploatarea lor sistematică, *in situ*, în beneficiul statului sovietic.

Această politică a însemnat încălcarea unei serii de înțelegeri avute cu Aliații occidentali și a reprezentat unul dintre principalele motive care a condus la răcirea substanțială a relațiilor dintre Aliații occidentali și URSS, în 1947. Brutalitatea cu care sovieticii au înțeles să-și exploateze zona a dus la moartea a multor mii de germani, din cauza subnutriției și a greutăților fizice întâmpinate.

O altă fațetă a guvernării aliate a Germaniei a fost reprezentată de procesul de denazificare, lucru care însemna în același timp și „vindecarea" populației de „boala" nazismului, dar și pedepsirea prin justiție a naziștilor vinovați de crime de război. Cea mai vizibilă parte a acestui proces a fost judecarea de către Tribunalul internațional de la Nürnberg a 22 de lideri militari și politici importanți germani, acuzați de conspirație pentru declanșarea unui război agresiv, crime împotriva păcii, crime de război și crime împotriva umanității. Cea de-a treia acuzație se referea la metodele barbare de război la care apelaseră germanii în est, iar cea de-a patra acuzație avea legătură în principal cu Holocaustul, al cărui rezultat era distrugerea majorității populației evreiești din Europa, în jur de 5,5 milioane de oameni. După 11 luni de proces, curtea a decis să condamne 12 acuzați la moarte și trei la închisoare pe viață, condamnând totodată și Gestapo și SS ca organizații criminale.

Pe lângă aceste procese ale elitei naziste de la Nürnberg, Aliații au mai intentat mii de altele, între anii 1945 și 1947, unor naziști de rang mai mic, o parte dintre ei foști membri ai organizațiilor criminale menționate. Acești naziști au primit pedepse între unul și doi ani, pe care trebuiau să le ispășească în lagărele de denazificare. În schimb, tribunalele sovietice au condamnat, în aceeași perioadă, mai degrabă arbitrar, câteva milioane de prizonieri de război germani la zece ani de închisoare, care deveniseră standard, în lagărele de muncă din Arhipelagul Gulag. Numai 60% dintre acești prizonieri germani au supraviețuit și s-au întors în Germania în anii 1950.

Procesul de la Nürnberg a întruchipat dorința evidentă a Celor patru mari, în 1945-1946, de a stabili o cooperare efectivă între Aliați, care ar fi trebuit să conducă la apariția unei situații internaționale noi, mai sigure. Înființarea de către Aliați a Organizației Națiunilor Unite (ONU), în iunie 1945, în care s-au înscris inițial 50 de state, confirma această dorință. Înlocuind defuncta Ligă a Națiunilor, noua organizație își propunea să ajute statele lumii să-și rezolve conflictele în mod pașnic. În plus, ONU își propunea să promoveze dezvoltarea economică internațională și să răspândească democrația în lume. Asemenea eforturi erau similare celor făcute în urma „războaielor totale" din 1792-1815 și 1914-1918 de a crea instituții internaționale care să ajute la promovarea păcii și prosperității. Deși ONU a cunoscut și câteva eșecuri, în deceniile care au urmat după 1945, organizația a contribuit

în mod clar la asigurarea unui sistem internaţional mai sigur şi mai prosper.

În 1946-1947 însă, cooperarea fructuoasă dintre Aliaţii occidentali şi sovietici, aşa cum se arătase la sfârşitul anului 1945, atât în privinţa înfiinţării ONU, cât şi a guvernării Germaniei, s-a transformat în neîncredere reciprocă. Reprezentativ în acest sens este avertismentul lui Churchill, din 1946, cu privire la „Cortina de Fier" care urma să fie lăsată în jurul zonelor de ocupaţie sovietică din estul Europei. În timp ce sovieticii instaurau în Germania de Est un regim comunist satelit, cele trei state occidentale au hotărât să-şi alipească zonele de ocupaţie pentru a forma „Trizonia". În ideea de a ajuta această entitate, dar şi celelalte state democratice din Europa Occidentală să-şi revină economic după război, astfel încât să poată ţină piept ameninţării reprezentate de comunism, începând cu sfârşitul lui 1947, americanii au început să pompeze bani prin Planul Marshall în această parte a lumii.

Blocada Berlinului din 1947, în timpul căreia sovieticii au încercat să închidă accesul spre Berlinul de Vest, a pus capăt definitiv oricăror încercări, oricum zadarnice, de a reînnoi cooperarea dintre statele aliate în Germania. Blocada impunea practic oficial două zone clare de ocupaţie în Germania, una occidentală şi cealaltă sovietică. În 1949, aceste două zone s-au constituit în două state separate *de facto* — Republica Federală Germaniei, respectiv Republica Democrată Germană (Germania de Est şi Germania de Vest). Niciunul dintre aceste state nu a recunoscut vreodată existenţa celuilalt, ambele sperând la o reunificare a Germaniei — o ambiţie care avea să se împlinească abia la sfârşitul Războiului Rece, în 1990.

Mai târziu, în timpul Războiului coreean din 1950-1953, Europa Occidentală a început reabilitarea Germaniei de Vest, politic şi militar, ca un bastion împotriva ameninţării militare reprezentate de Tratatul de la Varşovia. Acesta proces a culminat în 1955, cu admiterea Republicii Federale a Germaniei în Organizaţia Tratatului Nord-Atlantic (NATO), organizaţia colectivă de securitate anticomunistă europeană formată în aprilie 1949. Sovieticii au reacţionat prin reconstruirea Germaniei de Est pentru a servi cât mai bine nevoilor Tratatului de la Varşovia.

Spectrul celui de-al Treilea Război Mondial în Europa i-a forţat, aşadar, atât pe estici, cât

Tribunalul Internaţional de la Nürnberg a judecat 22 de lideri militari şi politici germani — printre care Karl Dönitz, Hermann Göring, Alfred Jodl şi Wilhelm Keitel — pentru crimele săvârşite de al Treilea Reich, în cei 12 ani anteriori. Atât Jodl, cât şi Keitel au fost executaţi pentru complicitate la teribilele crime comise de regimul nazist. (AKG Berlin)

şi pe vestici, între 1949 şi 1955, să-şi reconstruiască părţile dobândite din statul german. Acest lucru a condus direct la „miracolul economic" din anii 1960 din Germania de Vest, un proces care — după unificarea ţării în 1990 — a ajutat Germania să devină una dintre puterile economice la începutul secolului al XXI-lea, în Europa. În mod cert, consecinţele unui „război total", cum a fost acela dintre anii 1939-1945, sunt nu numai complexe, dar şi persistă o perioadă îndelungată.

Una peste alta, cel de-al Doilea Război Mondial din Europa a fost unul dintre cele mai devastatoare şi costisitoare din câte au existat vreodată. În jur de 55 de milioane de oameni au pierit într-o conflagraţie în care au fost atrase 56 de state, lăsând la o parte statele-colonii. În timpul celor 5 ani de conflict, în Germania s-au înregistrat 2,8 milioane de civili morţi, incluzându-i pe cei 550 000 de morţi ca urmare a bombardamentelor strategice ale Aliaţilor. Cel mai mult au suferit sovieticii, cu 6,3 milioane de militari şi circa 17 milioane de civili morţi. Celelalte popoare din Europa au avut 1,8 milioane de militari şi 10,5 milioane de civili morţi, dintre care 5,5 milioane de evrei. Cele trei state aliate occidentale au înregistrat 700 000 de morţi printre soldaţi în teatrul de operaţii din Europa. De asemenea, din punct de vedere financiar, cifrele au arătat că părţile beligerante au cheltuit în total 326 de miliarde de lire sterline, la preţurile din 1946 — echivalentul a 2 608 miliarde de lire sterline la preţurile din 1980 — în timpul acestui conflict.

Indiferent însă cât de impresionantă a fost victoria dobândită de Aliaţi în înfrângerea odiosului regim nazist al lui Hitler, preţul plătit pentru acest triumf a fost atât de mare, încât învingătorii şi-au revenit din teribila experienţă a celui de-al Doilea Război Mondial abia după mai multe decenii.

Bibliografie

Surse primare nepublicate

Cabinet Office (CAB) and War Office (WO) Papers, The Public Records Office, Kew.

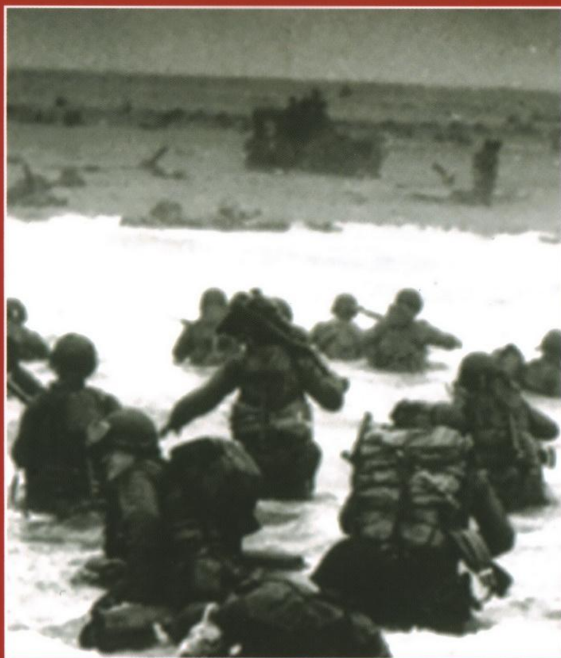
Enemy Document Series (EDS) and Field Marshal B. L. Montgomery [BLM] Papers, Department of Documents, Imperial War Museum, Londra.

Surse primare publicate

Bradley, O. N., *A Soldier's Story*, New York, 1951.
de Guingand, Maj.-Gen. F., *Operation Victory*, Londra, 1947.
Eisenhower, D. D., *Cruciadă în Europa*, Ed. Politică, București, 1975.
Montgomery, B. L., *Normandy to the Baltic*, Londra, 1947.
Patton, G. S., *War as I Knew It*, Boston, 1947.
Speidel, H., *We Defended Normandy*, Londra, 1951.

Surse secundare

Balkoski, J., *Beyond the Bridgehead*, Harrisburg, PA, 1989.
Blumenson, M., *Breakout and Pursuit*, Washington, DC, 1961.
Blumenson, M., *The Duel for France, 1944*, Boston, 1963.
Carrell, P. (pseud.) [Paul Karl Schmidt], *Invasion They're Coming!*, Londra, 1962.
D'Este, C., *Decision in Normandy: The Unwritten Story of Montgomery and the Allied Campaign*, Londra, 1983.
Doubler, M., *Closing with the Enemy: How GIs Fought the War in Europe*, Lawrence, KA, 1994.
Ellis, Maj. L. F., *Victory in the West*, 2 vol., Londra, 1960, 1968.
English, J. A., *The Canadian Army and the Normandy Campaign: A Study in the Failure of High Command*, Londra, 1991.
Hamilton, N., *Monty*, 3 vol., Londra, 1982–1986.
Harrison, G., *Cross Channel Attack*, Washington, DC, 1951.
Hart, R. A., *Clash of Arms: How the Allies Won in Normandy*, Boulder, CO, 2001.
Hart, R. A., 'Feeding Mars: the role of logistics in the German defeat in Normandy, 1944,' *War in History*, vol. 3, no. 4 (Fall 1996), pp. 418–435.
Hart, S. A., *Montgomery and 'Colossal Cracks': The 21st Army Group in Northwest Europe, 1944–45*, Westport, CT, 2000.
Hart, S.A., 'Montgomery, morale, casualty conservation and "colossal cracks": 21st Army Group operational technique in north-west Europe 1944–1945,' in B. H. Reid (ed.), *Fighting Power*, Londra, 1995.
Hastings, M., *Overlord: D-Day and the Battle of Normandy*, Londra, 1984.
Horne, A. and Montgomery, B., *The Lonely Leader: Monty 1944–1945*, Londra, 1994.
Keegan, J., *Six Armies in Normandy*, New York, 1982.
Kershaw, R. J., *It Never Snows in September: The German View of Market Garden and the Battle of Arnhem, September 1944*, Ramsbury, England, 1990.
Lamb, R., *Montgomery in Europe 1943–1945: Success or Failure?*, Londra, 1983.
Ryan, C., *The Longest Day*, Londra, 1960.
Schulman, M., *Defeat in the West*, Londra, 1968.
Stacey, Col. C. P., *The Victory Campaign*, Ottawa, 1960.
Thompson, R. W., *Montgomery the Field Marshal: A Critical Study*, Londra, 1969.
Weigley, R. F., *Eisenhower's Lieutenants: The Campaigns of France and Germany 1944–1945*, 2 vol., Londra, 1981.
Whitaker, W. D. and Whitaker, S., *The Battle of the River Scheldt*, Londra, 1985.

Soldații americani debarcă în Franța de pe o ambarcațiune a US Coast Guard, 6 iunie 1944. (NARA 26-G-2343)

Această carte examinează cea mai importantă confruntare de pe Frontul de Vest din timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Campania Aliaților occidentali împotriva germanilor din anii 1944-1945 a însemnat, pentru cei dintâi, purtarea unor lupte grele, decisive pentru întregul război. De la debarcarea plină de riscuri de la 6 iunie 1944 – Ziua Z – la înaintarea rapidă prin vestul și centrul Germaniei din ultimele săptămâni ale războiului, armatele britanică, americană, canadiană și franceză au înfrânt în cele din urmă armata germană. Această victorie a făcut ca amenințarea nazistă să fie îndepărtată pentru totdeauna din Europa.

Războaie care au schimbat lumea

O istorie în mai multe volume a războiului privit din diverse perspective: politică, strategică, tactică, culturală și individuală.

„Citiți-le pentru a înțelege mai bine războiul și pentru a putea pleda mai bine pentru pace."
Profesor Robert O'Neill, coordonatorul seriei

ISBN: 978-606-8623-91-7

www.grupulcorint.ro